

#ekoIQ
yeşil iş yeşil yaşam

sayı 112

Dezenformasyon

**Uzaylı Değil
Dezenformasyon
İstilasası!**

Endeksimizde Sürdürülebilir

Bir Dünya Var!

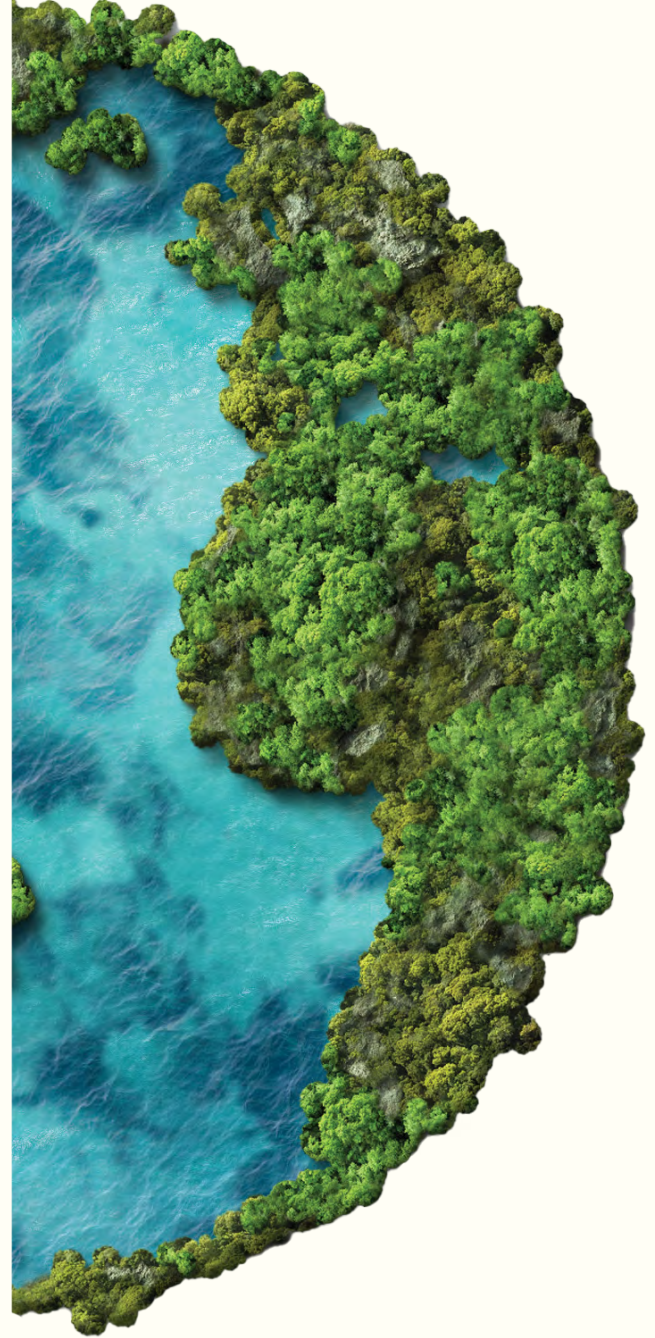
'Gelecek için sorumlu çalışma'
ilkesiyle çalışmalarımıza devam
ediyor, sürdürülebilirlik
performansı en yüksek 25
firmanın yer aldığı

BIST

Sürdürülebilirlik

25

Endeksi'ne katılmaya hak
kazanmaktan mutluluk
duyuyoruz.

Dr. Barış DOĞRU
baris@ekoIQ.com

Ay'ın Karanlık Yüzü: Dezenformasyon

Annemden miras kalmış bir sinema tutkusuyla tek bir televizyon kanalındaki filmleri kaçırmamaya çalışan bir yenyetmeydim. Kaçırduğım filmi ise bir daha izlemem neredeyse olanaksızdı. Sevdiğim filmlerle ilgili Cumhuriyet gazetesinde çıkan haberleri, tanımları kesiyor, bir defterde biriktiriyor, kendime bir sinema arşivi yapmaya çalışıyordum. 80'lerin ikinci yarısında başladım bu mütevazı arşivi tutmaya. Çocukken seyrettiğim bir filmin izini sürüyor ama hiçbir bilgi bulamıyordum. İçinde futbol geçen bir film. Bir toplama kampı vardı. Beni büyülemişti. İsmi "Cehennemde İki Hafta" olarak hatırlıyordum ama filmin izini bir türlü bulamıyordum. Yıllar yıllar sonra, dönemin en önemli sinema yazarı Atilla Dorsay'ın kitaplarında gizi çözdüm. Filmin adı "Cehennemde İki Hafta" değil; "Cehennemde İki Haftaym" idi. İngilizce "halftime", yani "yarı devre" Türkçede uzun yıllar "haftaym" olarak kullanılmıştı. Ama ben çocuk zihnimle onu "hafta" yapmışım. Ve gerçekten de sinema tarihinin önemli Macar yönetmeni Zoltan Fabri'nin efsane filmi "Cehennemde İki Devre" idi. Ancak bu gizemi çözmem, yaklaşık 10 yılı almıştı. Tabii ki filmi de internette bulup bir güzel izlemek de yaklaşık 15 yıl sürdü. İnternete filmin yüklenmesini yıllarca bekledim çünkü...

25-30 yıl süren bu macera bugün sadece bir Google araması uzaklıkta. İnternet ve dijital devrim öncesi doğanlar için büyü gibi bir şey. İnterneti icat edenlere edilen ne çok hayır duası edilmiştir kimbilir.

Elbette sadece bir filmin izini sürmek değil, uzaktan eğitimle meslek edinmek, dünyanın dört bir yanından binbir türlü haberi izlemek; herhangi bir bilimsel bir makaleye erişmek; onbinlerce kilometre uzaklık-

taki ülkelerden arkadaşlar edinmek; değişik kültürleri öğrenmek; yemek tarifi bulmak; amatör balıkçılık bilgileri edinmek; Çin'den misina almak... Sonsuza uzanan listeler hazırlamak mümkün. Bugün bunları anlatmak bile garip gelebilir yeni kuşaklar için...

Ama bir de Ay'ın karanlık yüzü var imiş. Biz internet öncesi doğan kuşak, sınırsız bilgi akışının daha demokratik bir küresel kültürü kuracağını, daha adil bir dünyanın kapılarını aralamakta sonsuz işe yaracağını düşünüyorduk. Ama bu sonsuz bilgi akışıyla birlikte, bilinçli veya bilinçsiz yanlış bilginin, bilim karşıtlığının, ipe sapa gelmez komplo teorilerinin, İŞİD terörüne militan toplayan propaganda olanaklarının; barbarlığın, ırkçılığın ve kadın düşmanlığının da fiber optik kablolar üzerinden akacağını doğrusu hiç tahmin etmiyorduk.

Bugün dezenformasyon veya mezenformasyon başlığı altında toparlayabileceğimiz devasa bir gölge, dünya iletişim ortamının üzerini kaplamış durumda. Ve iklim krizinden LGBTİ+, kadın ve çocuk haklarına, göçmenler ile ilgili krizlere, sokak hayvanlarının durumuna kadar yaşanan sorunları ve çözümlerini karartmaya yönelik önyargılar, bilim dışı ve karşıtı görüşler, eşitliği ve özgürlüğü değersizleştirmek için bu dijital yolları kullanıyor. İnsanlığın eşitlik ve özgürlük, doğayla uyumlu bir hayat sürme ve diğer türlerle ortak yaşam pratiklerini kemiren bu salgına karşı harekete geçmek, bugünün en önemli mücadele alanlarından birini oluşturuyor.

Ursula LeGuin, "Bir mum yakan, bir de gölge yaratır" yazmıştı bir öyküsünde... Ve tabii bu gölgenin farkında olmanın, o gölgeyle bir denge kurmanın önemini de böyle büyük yazarlar hatırlatır her zaman...

04 Gözümüzden Kaçmayanlar / Gözde İVGİN

Yeni bir araştırma, dünyadaki plastik kirliliğinin yarısından fazlasından 56 küresel şirketin sorumlu olduğunu ve altı markanın dünyadaki tüm markalı plastik nesnelerin %24'ünü oluşturduğunu ortaya çıkardı; Fransa'nın başkenti Paris'in merkezinde, bisiklet kullanımı araba kullanımını geçti...

06 KÜRE / Yanlış Bilgi Avcıları / Arif ERGİN

Dünya Ekonomik Forumu'nun (WEF) 2024 zirvesinde yayımladığı Küresel Risk Raporu'na göre, "disinformation" (yanlı bilgi) ve "misinformation" (yanlış bilgi) dünya için en büyük risk olarak değerlendirildi.

10 Veri-Analiz / Elif Gökçe ŞAHİN

Kaynaklarımızı Hızla Tüketiyoruz; Tarımsal Gıdada Hedef Net Sıfır Salım; Avrupa'da Su Etkisi

14 Organik Beslenmeye Doğru

Farklı Bitkiler, Yeni Lezzetler; HiPP'ten Anneler Günü Buluşması; Klimataryen Beslenme Nedir? Cildinizi Organik Badem Özleri ile Yenileyin; Gıda Güvenliğine Giden Yolda "Gıda Okuryazarlığı"; Güneşin Zararlı Işınlardan Korununuz.

18 Geleceğin Konusu / Su ve Dezenformasyon: Hayati Bir Kaynağın Doğru Anlaşılması / Gökçe ERSEL ÖTKÜN ve Sena HACİSAOĞLU

Yaşamın temeli olan su, insan varlığının devamı için vazgeçilmez bir kaynak. Ancak su hakkında yayılan yanlış bilgiler ve dezenformasyon, gezegenimiz ve tüm canlılar için en kıymetli kaynağın doğru bir şekilde anlaşılmasını ve etkin bir biçimde korunmasını engelliyor.

20 Söyleşi / "Çünkü Dünya Bizim Evimiz"

Dünyanın hepimizin tek ve ortak evi olduğunu belirten P&G Türkiye, Kafkasya ve Orta Asya Kurumsal İletişim Direktörü Nesli Kılıçal, "Her gün dünyada 5 milyar insanın hayatına dokunuyoruz" diyor.

24 Sürdürülebilir Kalkınma / Cinsiyet Eşitliği Gündemi ve Pekin+30 / Gülin YÜCEL

Pekin +30, hem ülkelerin cinsiyet eşitsizliği konusunda taahhütlerini gözden geçirmeleri ve 2030 Gündemi'ne yönelik icraatlarını derinleştirmeleri ve hızlandırmaları konusunda bir fırsattır.

28 Bilimin İzinde / Mücadeleci Bir Bilim İnsanı:

C. C. Patterson/ Ömer MIZRAK

1922 yılında ABD'nin Iowa eyaletinde bir posta memurunun çocuğu olarak dünyaya gelen Clair Cameron Patterson'ın da en fazla merak ettiği sorulardan biri Dünya'nın yaşıydı.

33 Sosyal Sorumluluk / Allianz Türkiye'den "İklim Değişikliği Raporlaması Genel Görünüm Raporu"na Katkı

Allianz Türkiye, bu alandaki tecrübelerini tüm ekosistemle paylaşmak üzere Entegre Raporlama Derneği Türkiye'nin (ERTA) "İklim Değişikliği Raporlaması Genel Görünüm Raporu"nu hazırlamasına katkı sağladı.

34 Söyleşi / "Büyüyen Toplumumuzla Birlikte Pozitif Değişim Yaratmaya Devam Edeceğiz"

Temel amaçlarının gerçek değişim ve dönüşüm getirecek iş modellerine, kalıcı sosyal ve çevresel fayda yaratmaya odaklanmak olduğunu belirten Kale Grubu Kurumsal İletişim ve Etki Yatırımları Bölüm Başkanı Rana Birden, İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Programı'nı da yalnızca bir ödül programı olarak görmediklerini söyledi.

38 Marjinal Sosyal / Modern Çağın Kara Bulutu: Dezenformasyon / Aynur KOLBAY HÜLYA

Bilgiyi çarpıtma, bilgi kirliliği, sahte dokümanların dolaşımında olması ve yanlış bilginin hızla yayılması gibi sorunlar, küresel ölçekte ciddi riskler doğurabilme gücüne sahip ne yazık ki.

40 Söyleşi / "Tüm Paydaşlarımızı İçeren Sürdürülebilir Bir Ekosistem Oluşturmayı Amaçlıyoruz"

Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın alüminyum sektörü üzerinde önemli bir etkisi olacağını belirten Assan Alüminyum Genel Müdürü Göksal Güngör, sürdürülebilirlik hedeflerine yatırım yapan sektör oyuncularının uzun vadede başarılı olacaklarını söyledi.

EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
adına sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni (Sorumlu)
Dr. Barış Doğru baris@ekoIQ.com

Editör

Bulut Bağatır bulut@ekoIQ.com
Elif Yaşar Özyürek elif@ekoIQ.com
Nihat Nuyan nihat@ekoIQ.com

Art Direktör Özlem Sarar D. ozlem@ekoIQ.com

Yerel Yönetimler Editörü Sibel Bülay sibel@ekoIQ.com

Sürdürülebilirlik Projeleri Koordinatörü

Elif Gökçe Şahin gsahin@alumni.harvard.edu

Redaksiyon Şöhret Baltaş

Katkıda Bulunanlar

S. Sena Akkoç, Nilsu Birce Bayraktar, Eren Baltaş

Yayın ve Yönetim Adresi:

EKOLOGOS Sürdürülebilirlik Yönetim ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti.
Osmanağa Mahallesi, Kuşdili Caddesi No: 33/2 34714 Kadıköy, İstanbul
Tel: (90) 216 349 40 97-98

İki ayda bir yayınlanır. Yaygın Süreli Yayın ISSN 1309-441-6

43 UN Global Compact Türkiye / Gönüllülüğten Gerekliğe: Sürdürülebilirlik Raporlaması

AB'de geçerli olan Finansal Olmayan Raporlama Direktifi (NFRD) şeffaflığın tesis edilmesinde önemli bir adım olmakla birlikte zaman içerisinde daha açık bir çerçeve ihtiyacının ortaya çıkması neticesinde Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlaması Direktifi (CSRD) yürürlüğe girdi.

46 Söyleşi / "1,5 Derece Senaryosuna Uygun Hedeflerimiz Tescillendi"

Operasyonlarında sürekli gelişimi, değişimi ve sürdürülebilir büyümeyi önceliklendirdiklerini söyleyen Çimsa CEO'su Umut Zenar, iklim bilimine uygun karbon emisyonlarına dair yakın vadeli azaltım hedefi belirlemeyi Bilim Temelli Hedefler Girişimi'ne taahhüt ettiklerini dile getirdi.

50 Sürdürülebilir İşler / ESG ve Hisse Senetleri: Finansal Başarının Anahtarı Sürdürülebilirlik mi? / Arzu Deniz AKSOY

Şirketlerin sürdürülebilirlik konusundaki performansı ve bunun finansal başarıya etkisi, son yıllarda iş dünyası ile birlikte akademi için de önemli bir tartışma konusu haline geldi.

53 DOSYA 110 / Dezenformasyon

Artan enformasyon hızı ve kanalları, bilgiye erişimle birlikte kasıtlı veya kasıtsız, yanlış bilgi yığınlarını da birlikte getirdi. Dünyanın birçok yerindeki seçimleri, dolayısıyla dünya siyasetini ve tabii geleceğini de etkileyen dezenformasyon artık günümüzün önemli sorunlarından biri haline geldi.

74 Son Buzul Erimeden / Sosyal Medyada İklim Değişikliği Hakkında Bilinçli veya Bilinçsiz Yanlış Bilgilendirmelerin Tehlikeleri / Levent KURNAZ

Sosyal medya, bilginin dünya çapında yayılması için güçlü bir araç haline geldi. İletişimi kolaylaştırmak ve farkındalık yaratmak gibi birçok fayda sunarken, özellikle iklim krizi ve çevre sorunları gibi kritik konularda bilinçli veya bilinçsizce yanlış bilgilendirmenin yayılması söz konusu olduğunda önemli riskler de taşıyor.

78 İyi Bak / Dijital Dünyada Çocuk Haklarını Savunmak / Elif ATMACA

Çocuklara internette nasıl güvenli ve sorumlu bir şekilde davranmaları gerektiğini öğretmek, doğru ve güvenilir kaynaklardan bilgi edinmelerine yardımcı olmak ve dijital ortamlarda karşılaştıkları içerikleri eleştirel bir şekilde değerlendirmelerini teşvik etmek çok önemli.

81 Söyleşi / "Biyolojik Çeşitlilik için Tek Çözüm Daha Az Tüketmek"

Paris-Saclay Üniversitesi AXA Kürsü Başkanı Franck Courchamp, biyoçeşitliliğin korunması için bugün ödenmesi gereken bedelin gelecekte çok daha pahalıya mal olacağını belirtti ve asıl sorunun enerji tüketim alışkanlıklarımız olduğunu vurguladı.

84 Yaşanabilir Kentler / U7, G7'ye Kentsel Perspektif Getiriyor: Şehirlerin Küresel Yönetişimde Artan Rolü / Sibel BÜLAY

U7 grubu G7'ye, iklim değişikliği, sürdürülebilir kalkınma ve biyolojik çeşitlilik kaybı gibi küresel sorunlar için işbirliği çağrısı yaptı.

88 Sürdürülebilirlik Akademisi / Sürdürülebilir İş Ödülleri 11. Yılında Yenilikler ve Yeni Kategoriler!

Ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliği önceliklendiren ve ortak geleceğimizi şekillendiren yenilikçi projeleri desteklemeyi amaçlayan Sürdürülebilir İş Ödülleri'ne başvurular 25 Nisan'da başladı.

90 Araştırma / Dezenformasyon ve Deepfake Teknolojisi ile Şekillenen İklim Değişikliği Algısı / Bahar Nihal ERSÖZLÜ

Yanlış bilgi, dezenformasyon ve deepfake içerikler (derin sahtecilik), dijital çağda karşı karşıya kaldığımız en büyük tehditlerden bazıları. Bu kavramların ne anlama geldiğini, nasıl yayıldığını ve bireyler üzerindeki etkilerini anlamak oldukça önemli.

94 Politik Kamera / Şeytan Yoktur; Peki ya Hukuk? / Nihat NUAYAN

Sistem tarafından istismar edilmiş bedenler olarak bireylerin, sistem tarafından yaratılan ve dayatılan mağduriyetlerini gidermek umuduyla yine sisteme başvurmasına hukuk denir.

97 KİTAP

Uygarlığın Kısa Bir Doğa Tarihi / Döngüsel Ekonomi / Sustainability for the Forgotten (Unutulanlar için Sürdürülebilirlik)

gözü- müzden kaçma- yanlar

Gözde İVGİN

Yeni bir araştırma, **dünyadaki plastik kirliliğinin yarısından fazlasından** 56 küresel şirketin sorumlu olduğunu ve altı markanın dünyadaki tüm markalı plastik nesnelerin %24'ünü oluşturduğunu ortaya çıkardı. Bu markalar arasında Coca-Cola Company (%11), PepsiCo (%5), Nestlé (%3), Danone (%3), Altria ve Philip Morris International (%2) yer alıyor.

Yunanistan, tüm ulusal deniz parkları ve koruma alanlarında **dip trol avcılığını yasaklayan** ilk Avrupa ülkesi oldu.

Ulusal Okyanus ve Atmosfer İdaresi (NOAA) ve Uluslararası Mercan Resifleri Girişimi'nden bilim insanları yaptıkları yeni açıklamada, dünyada dördüncü küresel mercan ağarma olayının yaşandığını ve bunun son 10 yılda yaşanan ikinci olay olduğunu duyurdu.

Fransa ve Almanya'dan 500'ün üzerinde çevreciden oluşan bir grup, Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'a açık bir mektup gönderdi. Mektuba göre,

Yeni bir araştırma, dünyadaki plastik kirliliğinin yarısından fazlasından 56 küresel şirketin sorumlu olduğunu ve altı markanın dünyadaki tüm markalı plastik nesnelerin %24'ünü oluşturduğunu ortaya çıkardı; Amerikan Nöroloji Akademisi'nin tıp dergisi Neurology®'de yayımlanan yeni bir araştırmaya göre, dünyanın dört bir yanında felçten kaynaklanan ölümlerin ve sakatlıkların artması iklim değişikliği ile bağlantılı olabilir.

AB'ye her yıl 4 bin 70 ton donmuş kurbağa bacağı ithal ediliyor. Bu da 80-200 milyon kurbağaya denk geliyor.

Birleşik Arap Emirlikleri'nde son 75 yılın en yüksek yağış miktarı kaydedildi. Çölün ortasına kurulu Dubai'ye **bir günde 142 mm'den fazla yağış düştü**. Ve bu yaklaşık bir buçuk yıl içinde beklenen miktara denk geliyor.

Dünyada 45.000'den fazla su numunesi üzerinde yapılan bir çalışma, yeraltı suyu numunelerinin yaklaşık %31'inin Çevre Koruma Ajansı tarafından **insan sağlığına zararlı kabul edilen PFAS** seviyelerine sahip olduğunu ortaya koydu.

Fransa'nın başkenti Paris'in merkezinde, **bisiklet kullanımı araba kullanımını** geçti. Yeni yapılan bir araştırmaya göre şehir merkezindeki seyahatlerin %53,3'ü yürüyerek, %30'u toplu taşımayla, %11,2'si bisikletle, %4,3'ü ise otomobille yapılıyor.

Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün son verilerine göre son 10 yılda Türkiye'de dört denizde **su sıcaklığı 1 derecenin üzerinde artış** gösterdi. Rapora göre son 10 yılda Marmara Denizi'nin deniz suyu sıcaklığı 53 yıl öncesine göre 1,9 derece yükseldi. Aynı dönemde Ege Denizi'nde 1,3 derecelik ısınma saptandı.

Dünya Kaynakları Enstitüsü (WRI) ve Maryland Üniversitesi tarafından derlenen rakamlar, 2023 yılında daha önce bozulmamış yağmur ormanlarından neredeyse İsviçre büyüklüğünde, 37 bin kilometrekarelik bir alanın yok edildiğini gösteriyor. Bu, **dakikada 10 futbol sahası büyüklüğünde yağmur ormanını** kaybettiğimiz anlamına geliyor.

Amerikan Nöroloji Akademisi'nin tıp dergisi Neurology'de yayımlanan yeni bir araştırmaya göre, dünyanın dört bir yanında felçten kaynaklanan ölümlerin ve sakatlıkların artması iklim değişikliği ile bağlantılı olabilir. Araştırmacılar, 30 yılı aşkın bir süredir, optimum yani düşük veya yüksek sıcaklıkların, felç nedeniyle ölümlerle ve sakatlıkla giderek daha fazla bağlantılı olduğunu buldu.

İklim aktivistleri, **iklim değişikliğine karşı daha sıkı önlemler alınması** talebiyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde (AİHM) açtıkları ilk davayı kazandı. Mahkeme, iklim değişikliğiyle yeterince mücadele etmeyen İsviçre hükümetinin sağlık haklarını ihlal ettiği gerekçesiyle başvuran 2 binin üzerinde İsviçreli kadını haklı bularak İsviçre'nin insan haklarını ihlal ettiğine karar verdi.

AB Konseyi, bölgenin atık ihracatı uygulamalarını düzenleyen Atık Nakli Yönetmeliği'nde yapılan revizyonu onayladı. Bu revizyonla birlikte, **AB ülkeleri artık plastik atıklarını** OECD üyesi olmayan ülkelere ihraç edemeyecek.

Bilim insanları marketlerde satılan farklı markalara ait ambalajlı sütlerde yaptıkları araştırmada, **1 litre sütte ortalama altı adet mikroplastik** tespit etti.

Birleşmiş Milletler (BM) raporuna göre, 2022'de dünya genelinde üretilen gıdaların yaklaşık %20'si çöpe atıldı. Bu, **günde 1 milyardan fazla öğünün israf edildiği** anlamına geliyor. İsrafın yıllık maddi karşılığı ise 1 trilyon dolar.

Fransa'daki Uluslararası Ağırlık ve Ölçüler Bürosu Zaman Departmanı'nın araştırmasına göre, önümüzdeki birkaç yıl içinde dünyadaki **herkes zamanının 1 saniyesini kaybedecek**. Araştırmada kutup buzullarının erimesinin dünyanın dönüş hızını etkilediği, bu nedenle de zamanın değişebileceği belirtildi.

National Geographic'in Disney+ serisi Pole to Pole with Will Smith'in çekimleri sırasında **dünyanın en büyük yılanı keşfedildi**. Ana Julia adı verilen devasa sürüngen, keşfedildikten birkaç hafta sonra Brezilya Amazon Yağmur Ormanları'nda ölü bulundu.

Son 50 yılın **en sert kışını geçiren Moğolistan'da** dondurucu soğuklar 5 milyona yakın hayvanın ölümüne yol açtı. Hayvancılıkla uğraşan 2 bin 250'den fazla aile, hayvanlarının %70'ini kaybetti; 7 binden fazla aile de yeterli gıdaya ulaşamadı.

BM'nin Dünya Su Günü nedeniyle yayımladığı raporda Türkiye, **"yüksek su stresi yaşayan ülkeler"** arasında sayıldı.

Türkiye, 134 ülke arasında hava kirliliği sıralamasında 44. sıraya yükseldi. İsviçre merkezli hava kalitesi teknolojisi şirketi IQAir'in raporuna göre **havası en kirlili kentler** ise Iğdır ve Osmaniye.

İstanbul Beyoğlu'ndaki Gezi Parkı'nın mülkiyeti, mahkeme kararıyla yeniden İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne (İBB) verildi. Kararın kesinleşmesi için İstinaf ve Yargıtay aşamalarının İBB lehine sonuçlanması gerekiyor.

Kaynak: *Aposto, Medyascope, BBC, Gazete Oksijen, euronews, Hürriyet, techcrunch, Yeşil Gazete, ScienceDaily, NY Times, edie.net.*

Arif ERGİN, Yeşil Ekonomi ve İklim Finansmanı Uzmanı
ergin@arifergin.com

Yanlış Bilgi Avcıları

Son günlerde şöyle bir hayal kurmaya başladım: İklim değişikliği, sürdürülebilirlik, yeşil ekonomi ve çevre gibi konularda uzman olan isimlerden oluşan bir ekip kuruyoruz ve başlığında “sürdürülebilirlik”, “çevre”, “iklim” veya “yeşil” yazan tüm etkinliklere, söyleşilere, seminerlere, toplantılara gizlice sızıp içerde ne konuşulduğunu dinliyoruz. Yanlış bir içeriğe denk geldiğimizde de anında müdahale edip ortamı dağıtıyoruz. Ülkemizin bu konudaki duayen isimleri, akademisyenleri ve hepimize bu konuları öğreten profesörlerden oluşan çılgın bir ekip, ismimiz de mesela: “Yanlış Bilgi Avcıları”. 1980’lerin Hayalet Avcıları filmi gibi bir sahne canlanıyor gözümde.

Beni böylesine tuhaf bir konuda yazmaya iten veya daha doğru bir deyişle uzun zamandır, “Bu konuda bir şeyler yazsam mı?” diye düşünürken nihayet beni tetikleyen şey, Instagram’da önüme düşen bir etkinlik duyurusu oldu: “Sürdürülebilir Şiirler ve Sürdürülebilir Müzik Resitali”.

“SÜRDÜRÜLEBİLİR ŞİİRLER VE SÜRDÜRÜLEBİLİR MÜZİK RESİTALİ”

Etkinliği görünce, “Acaba şiirlerin nesi sürdürülebilir?” diye düşündüm. Belki de şair, aynı duyguyu daha az kelime ile vererek kaynak verimliliği sağlamıştır? Veya dizelerinin sonunu hep aynı yarım kafiye ile bitirip enerji verimliliği elde etmiştir? Şiirler birden fazla aşk için kullanılabilirdi için döngüsellik içindeki “re-use” temasına mı dokunuyordu yoksa? Ya resital? Aynı melodiyi daha az notayla mı çalıyorlardı? Belki de geri dönüştürülmüş bir gitarla? Salo-

nun elektriği de güneş enerjisinden olsa? Olamaz mı? Olabilir... Şu bir gerçek ki sürdürülebilirlik veya iklim gibi konular artık “çok satan” bir “moda” haline gelme tuzağına düşmeye başladı. Bugünlerde ne iş yaparsanız yapın, başına-sonuna ya yeşil ya sürdürülebilir yazıyorsunuz ve bu yükselen trende sıkı sıkıya tutunup akışın keyfini(!) çıkarıyorsunuz. İklim kriziyle mücadelede daha önce hiç öngörülemediği bir tehdit bu. Belki de en büyük tehdit!

YANLI BİLGİ Mİ YANLIŞ BİLGİ Mİ?

Dünya Ekonomik Forumu’nun (WEF) 2024 zirvesinde yayımladığı **Küresel Risk Raporu**’na göre, “**disinformation**” (yanlı bilgi) ve “**misinformation**” (yanlış bilgi) dünya için en büyük risk olarak değerlendirildi. Öyle ki toplamda “bilgi kirliliği” olarak isimlendirileceğimiz bu iki alt başlık, insanlık için iklim felaketinden dahi daha büyük bir risk olarak nitelendiriliyor. Detaylarına girdiğimde rapor, bilgi kirliliğinin temel sebebini sosyal medyaya ve yapay zekanın ürettiği sahte bilgilerin yayılmasına bağlıyor. İklim değişikliği özelinde bilgi kirliliği kavramına baktığımda, ben rapordaki bulgulardan daha farklı bir problem olduğu kanaatindeyim. İklim değişikliği konusunda bilgi kirliliğine neden olan iki grup insan gözlemliyorum ve izledikleri yöntem farklı olsa da her iki grup da bu konuya “ilgi çektiği” için yani “moda” olduğu için dahil.

YANLI BİLGİ (DISINFORMATION)

Bunlardan bir grup, benim yanlı veya çarpıtılmış bilgi diye tanımladığım disinformation (dezenformas-

yon) grubu. Bu grup, iklim krizi ile ilgili bilgileri tamamen yalanlamaya çalışan, konuyu bilinçli şekilde ve alenen inkar eden, bilimsel dayanaklardan yoksun olduğu için de etrafında bilimsel öğretim formatından (tedrisattan) geçmemiş insanları toplayabilen, temelde sosyal medya gibi mecralarda örgütlenip çarpıtılmış bilgileri buradan yayan bir kesim. Özünde amaçları ilgi çekmek ve takipçi toplayabilmek. Bir tez-antitez geriliminden besleniyorlar. Bir noktadan sonra kitleleriyle birlikte evrim konusuna, aşırı karşıtlığına ve düz dünya teorisi gibi alanlara kadar gidiyorlar. WEF 24 raporunda önemli bir risk grubu olarak nitelendirilmelerine karşın bence karikatürize bir grup olduğu için bilimsel verilerle üzerlerine gittiğinizde kolayca çözülüyorlar.

YANLIŞ BİLGİ (MISINFORMATION)

Bir diğer kesim ise yine aynı gerekçelerle yani kişisel bir kazanım, takipçi, para, konum vb. elde etme gibi motivasyonlarla iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik

“Şu bir gerçek ki sürdürülebilirlik veya iklim gibi konular artık ‘çok satan’ bir ‘moda’ haline gelme tuzağına düşmeye başladı.

Bugünlerde ne iş yaparsanız yapın, başına-sonuna ya yeşil ya sürdürülebilir yazıyorsunuz ve bu yükselen trende sıkı sıkıya tutunup akışın keyfini(!) çıkarıyorsunuz”

gibi alanlara dahil olan ama konuya tam vâkıf olamamış, sağdan soldan derlediği bilgilerle bu yeni trende tutunmaya çalışan ve bu yüzden gerçek anlamda bilgi kirliliğine sebep olan bir kesim. Astroloğundan yaşam koçuna ve emekli futbolcusuna, dizi oyuncusundan profesyonel iş danışmanına kadar geniş bir yelpazeye yayılıyorlar. Bu kesim, inkarcılara göre daha “temiz” görülüyor çünkü niyetleri iklim krizini yalanlamak veya reddetmek değil. Ama bana kalırsa yaydıkları yanlış bilgilerle iklim krizi ile mücadeleye ilk gruptan çok daha büyük bir zarar veriyorlar. Konuyu bilen/bilmeyen herkesin bir şeyler yaptığı bir ortamda ne yazık ki neyin doğru bilgi, neyin yanlış bilgi olduğu birbirine karışıyor. Yeterli donanımına sahip olmadıkları halde kurumlara, firmalara, bireylere seminer, eğitim gibi içerikler sunmaya başlayan bu gruptan kimileri, kendilerine bir şekilde alıcı da buluyorlar. Çünkü bu kavramlar henüz pek çok kesim için “yeni” olduğundan, bu işi layıkıyla yapanlarla kullaktan dolma yapanlar arasındaki fark yeterince ayırt edilemiyor.

Geçen yıl konuşmacı olarak davetli olduğum önemli bir etkinliğe rahatsızlandığım için katılamamıştım. Katılabilseydim yapacağım konuşmada, Avrupa Birliği Yeşil Mutabakatı ve Türkiye'nin karbonsuzlaşma yolculuğu hakkında öngörülerimi paylaşacaktım. Benim iptal etmemle birlikte o etkinlikte yerime kimi konuşmacı yapmışlar diye birkaç gün sonra baktığımda gözlerime inanamadım. Türkiye'nin karbonsuzlaşma yolculuğunu eski ve ünlü bir futbolcuyla konuşmuşlardı...

TEMEL BARIYER: KİRLİ BİLGİ

Piyasada özellikle belli konularda o kadar çok yanlış bilgi dolaşıyor ki, insanları işin doğrusuna ikna etmek artık eskisinden çok daha zor hale gelmeye başladı. Çünkü edinilmiş bir yanlış bilgiyi sonradan düzeltmek çok daha zor bir süreç. Vaktiyle bir öğretmenin yanına iki öğrenci gelmiş. Bunlardan biri konuyu biraz biliyormuş diğeri ise hiç bilmiyormuş. Öğretmen özel ders ücreti olarak konuyu hiç bilmeyenden 1 lira istemiş, biraz bilenden ise 10 lira istemiş. Sebepini soran çocuğu, “Bir insana sıfırdan bilgi vermek

“Senelerce iklim krizinin, küresel ısınmanın, sürdürülebilirliğin ve yeşil ekonominin önemini anlatmaya çalışırken şimdi herkesin bundan konuşuyor olması, herkesin iş modelini bu konuları içerecek şekilde güncellemesi beni rahatsız mı ediyor? Hayır, elbette etmiyor, zaten yıllardır bu konudaki farkındalığı artırmak için mücadele ediyoruz. İtiraz konum, nitelikli bilgi ile yanlış bilginin bir şekilde birbirinden ayrılabilirdiği bir ortamın sağlanamaması üzerine”

kolaydır ama yanlış bilen birini doğruya ikna etmek en zordur,” diye yanıtlamış. İşte son zamanlarda iklim değişikliği konusunda hissetmeye başladığım temel bariyer bu olmaya başladı: Kirli bilgi.

Oysa bundan birkaç yıl öncesine kadar iklim kriziyle mücadelede en büyük tehditlerden birinin “Green Washing/Yeşil Yıkama” olduğunu düşünüyordum. Çevreciymiş gibi yapan, yeşilimsi projelerle göz boyayan firmaların bu mücadelede en büyük bariyerlerden biri olduğu kanaatindeydim. O yüzden kendi kişisel faaliyetlerimde ve konuşmalarımda bu tür kurumları örnek vererek yeşil yıkama sorununu hedef alıyordum. Ama yukarıda bahsettiğim “bilgi kirliliği” durumu öylesine ciddi bir soruna dönüşmeye başladı ki bana kalırsa “Yeşil Yıkama”dan dahi daha büyük tehdit konumuna yükseldi.

Bu yıl “çevreci” projelerde 20. yılımı geride bırakıyorum. Bu 20 yılın ilk 15 yılı, sürdürülebilirlik gibi işlerin henüz kimsecikler tarafından konuşulmadığı, hatta adının bile anılmadığı, ezkaza bir etkinlikte sahnede sunucuya “sürdürülebilirlik” dedirtmemiz gerekse, sunucunun bunu telaffuz dahi edemediği bir tenhalıkla geçti. Sonra uluslararası kuruluşların başını çektiği güçlü bir dalgayla konu bir anda bütün ülkelerle birlikte bizim de gündemimize geldi ve sonrası hepimizin malumu. Senelerce iklim krizinin, küresel ısınmanın, sürdürülebilirliğin ve yeşil ekono-

minin önemini anlatmaya çalışırken şimdi herkesin bundan konuşuyor olması, herkesin iş modelini bu konuları içerecek şekilde güncellemesi beni rahatsız mı ediyor? Hayır, elbette etmiyor, zaten yıllardır bu konudaki farkındalığı artırmak için mücadele ediyoruz. İtiraz konum, nitelikli bilgi ile yanlış bilginin bir şekilde birbirinden ayrılabilirdiği bir ortamın sağlanamaması üzerine.

Bazı mesleklerin bir akreditasyonu veya regülasyonu yoktur. Örneğin kendinize “Yeşil Astrolog” diye bir kartvizit bastırırsanız, olursunuz. Size danışan biri olduğu sürece bir sorun yoktur. Dilerseniz bir anda kendinizi Sürdürülebilir Şair, Çevre Mediatörü, Döngüsel Yaşam Mentörü, Sürdürülebilir Kuantum Uzmanı, Yeşil Yaşam Koçu veya herhangi bir başka yeşil meslek sahibi(!) ilan edebilirsiniz. Bir kartvizit, bir Instagram hesabı ve biraz PR gücüyle bu model ülkemizde çalışır. İklim değişikliği gibi multidisipliner bir bilimsel sahada, her gün değişen, gelişen, yeni bileşenler eklenen, son derece dinamik ve ne kadar okuyup araştırırsanız araştırın, güncel bilgiyi yakalamanın zor ve anlık olduğu bir alanda bu nasıl mümkün olabiliyor? Sanırım burada iş yine piyasaya düşüyor. Kurum ve kuruluşlar nitelikli bilgiyi doğru kişilerden talep ederek doğal seçilimi sağlamak durumunda. Bunu başta kendi iyilikleri ve en nihayetinde gezegenin iyiliği için yapmak zorundalar. #

CAC

KALSIYUM ALÜMİNAT ÇİMENTO'DA EN İYİ REÇETE

Çimsa Kalitesi + Global Tecrübe + İleri Mühendislik Bilgisi

Çimsa artık Dünya'da en büyük 3. üretici!

www.cimsa.com.tr

[/company/cimsa](https://www.linkedin.com/company/cimsa)

[/cimsacement](https://www.facebook.com/cimsacement)

[/cimsacement](https://twitter.com/cimsacement)

[/cimsacement](https://www.instagram.com/cimsacement)

ÇİMSA

SA

Elif Gökçe ŞAHİN
gsahin@alummi.harvard.edu

Avrupa'da Su Etkisi

Avrupa Çevre Ajansı (EEA) Mayıs ayında "[İklim Değişikliği Etkilerinin Avrupa'daki İnsan Sağlığına Etkilerine Cevap Vermek: Seller, Kuraklıklar ve Su Kalitesine Odaklan](#)" (Responding to climate change impacts on human health in Europe: focus on floods, droughts and water quality) adlı bir rapor yayımladı. İklim değişikliğinin su ile ilgili etkilerinin sağlık ve refah üzerindeki etkilerinin incelendiği raporda; ölümler, yaralanmalar, salgın hastalıklar ve akıl sağlığı gibi konular irdeleniyor.

Raporda ortaya konan bulgulardan bazıları şu şekilde:

- 1980 ile 2022 yılları arasında 32 Avrupa ülkesinde; 5.582 sel sebepli ölüm gerçekleşti.
- Günümüzde Avrupa'da yaşayan her 8 kişiden 1'i

(53 milyon kişi) potansiyel nehir taşması riski bulunan bölgelerde yaşıyor. Bu oran gün geçtikçe artıyor: 2011 ile 2021 arası riskli nüfus yaklaşık 1 milyon arttı.

- Güney Avrupa nüfusunun %30'u sürekli su stresi yaşıyor.
  - Avrupa'daki 9 hastaneden 1'i nehir taşma riski olan bölgelerde bulunuyor.
  - İklim değişikliği sebebiyle Avrupa halkı, iklim değişikliğinin su ile ilgili etkileri ve bunların olumsuz sağlık sonuçlarıyla çok daha fazla karşılaşacak.
  - Yaşlılar, çocuklar, sağlığı zayıf olanlar, düşük gelirli gruplar, çiftçiler ve acil servis çalışanları sellerden, kuraklıklardan, orman yangınlarından ve su sebepli bulaşıcı hastalıklardan en çok etkilenen kesimler.
  - Artan su talebi ve kuraklıklar nedeniyle neredeyse Avrupa'nın tamamı kalıcı olarak su stresi içinde.
  - Kuru ve sıcak havaların sebep olduğu orman yangınları artıyor ve süreleri uzuyor. 1980 ile 2022 yılları arasında, 32 Avrupa ülkesinde orman yangını nedeniyle 702 ölüm gerçekleşti.
  - Artan su ve hava sıcaklıkları, su kaynaklı hastalıklara sebep olan patojenlerin yaygınlaşmasını sağlıyor.
  - Aşırı yağışlar ile taşan kanalizasyonlar, su kaynaklarına zararlı patojenlerin ulaşmasına ve patojen yoğunluklarının artmasına neden oluyor.
  - Kuru ve sıcak mevsimlerde atık suların temizliği daha zor ve maliyetli oluyor.
- Raporda sonuç olarak Avrupa'nın su ve sağlık politikalarının ve düzenlemelerinin acilen devreye girmesi gerekliliği vurgulanıyor ve detaylı öneriler sunuluyor.

Fotoğraf: Engin Akyurt - Unsplash

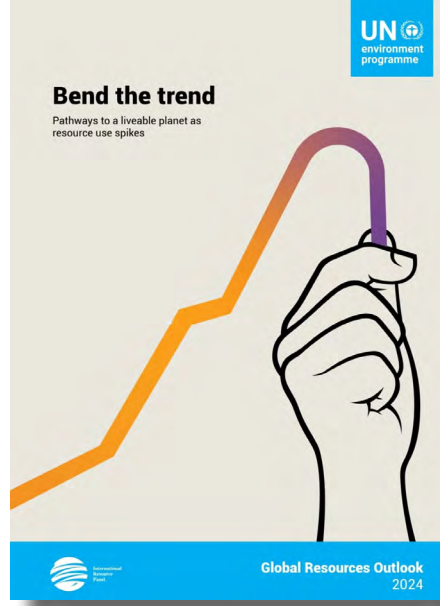

Kaynaklarımızı Hızla Tüketiyoruz

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) Mart ayında “[Küresel Kaynaklar Görünümü 2024](#)” (Global Resources Outlook 2024) adlı raporunu yayımladı. Dünyamız, iklim değişikliği kaynaklı üçlü bir gezegen krizinin (biyoçeşitlilik kaybı, kirlilik ve atık) tam ortasında ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’na ulaşma yolunda değilken küresel ekonomi her zamankinden daha fazla doğal kaynak kullanıyor. Raporunda, 2030 Ajandası’na ulaşmada doğal kaynak kullanımının ve üçlü gezegen krizini çözmek için çok uluslu çevresel anlaşmaların önemi anlatılıyor.

Raporun 2019 versiyonundan bu yana küresel kaynak kullanımının artarak devam ettiği ve önümüzdeki 10 yılda da kaynak talebinin artmaya devam edeceği vurgulanıyor. Son 50 yılda, yeryüzünün doğal kaynaklarının çıkarılması beş kat arttı. Bunun en büyük nedeni orta ve yüksek gelirli ülkelerdeki yoğun madde tüketimi yapan dev altyapı çalışmaları. Acil önlem alınmaz ise 2060 yılına kadar 2020 kaynak çıkarma aktivitelerinin %60 seviyesinde artarak zarar ve riskleri de beraberinde getirmesi öngörülüyor.

1970 yılında kişi başı günlük ortalama 23 kg (toplam 30 milyar ton) olan doğal kaynak kullanımı günümüzde kişi başı 39 kg (toplam 106 milyar ton) seviyesine ulaştı. Kaynak çıkarma çalışmaları yeryüzünü ısıtan salımların yaklaşık %60’ından fazlasına ve hava kirliliğinin sağlık etkilerinin %40’ına sebep oluyor. Aynı zamanda biyokütle çıkarma ve işleme çalışmaları toprak kaynaklı biyoçeşitlilik kaybının ve su stresinin %90’ına sebep oluyor. Benzer şekilde fosil yakıt, metal ve mineral çıkarma işlemleri toplamda küresel seragazi salımlarının %5’inin kaynağını oluşturuyor. Raporunda ortaya çıkan bir başka bulgu da düşük

gelirli ülkelerin yüksek gelirli ülkelere göre altı kat daha az kaynak tüketmeleri ve 10 kat daha az iklim değişikliği etkisi üretmeleri. Yüksek-orta gelirli ülkelerde ise son 50 yılda artan altyapı büyümeleri ve yüksek gelirli ülkelere taşınan, kaynak yoğun süreçleri olan tesisler nedeniyle kaynak kullanımında iki katından fazla artış görüldü.

Doğal kaynakların daha verimli kullanılmasına yönelik raporda verilen tavsiyeler şu şekilde:

■ Çok uluslu çevre sözleşmeleri ile kaynak kullanım yönetimini ve

yol haritasını belirlemek; hedefler koymak, planlama yapmak ve kontrol etmek.

■ Teşvik, vergi olanakları gibi finansal kaynakları sürdürülebilir kaynak kullanımına yönlendirmek.

■ Nihai kullanıcıların ürünlerin kaynak kullanımı konusunda şeffaf bir şekilde bilgi almalarını sağlamak ve seçimlerini düşük kaynak kullanımlı ürünlere yönlendirmek.

■ Ticareti sürdürülebilir kaynak kullanımının bir mekanizması haline getirmek ve ürünlerin fiyatlarına, yapılan sözleşmelere gerçek çevresel ve toplumsal maliyetleri de eklemek.

■ Döngüsel iş modellerini yaygınlaştırmak ve yeni doğal kaynak kullanımı yerine tekrar kullanma, geri dönüştürme, onarma ve ekolojik tasarımlar gibi seçeneklere yönelmek.

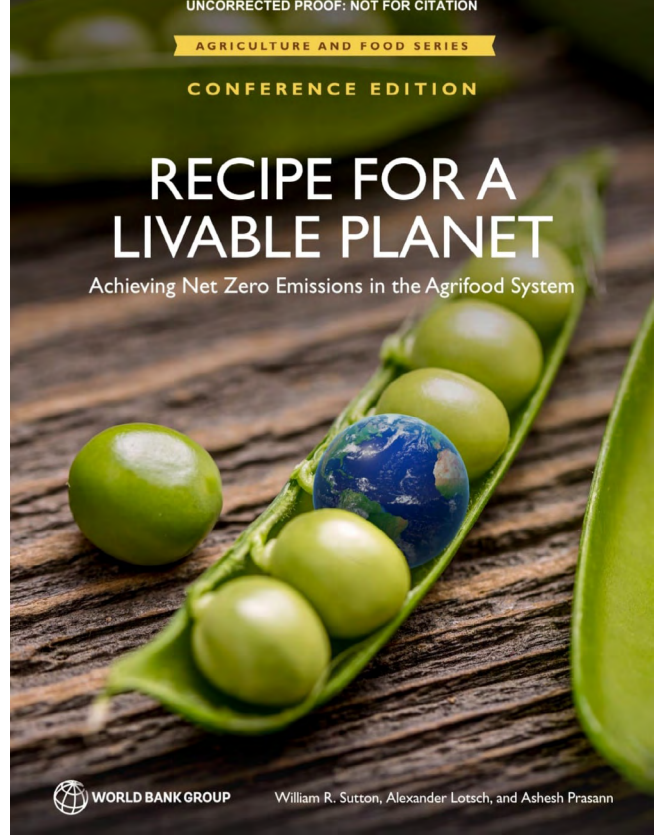
Bu tavsiyeler uygulandığında, kaynak çıkarma 2040 yılında zirveye ulaşır ve 2060 yılına kadar 2020 seviyesinin yalnızca %20 üstüne çıkar. Seragazi salımları %80, ulaşım ile ilgili maddeler %50, bina inşası ile ilgili maddeler %25, tarım için toprak kullanımı ise %5 oranında düşer. Bunların sonucunda da gıda üretimi %40, küresel ekonomi %3, İnsani Kalkınma Endeksi ise %7 oranında artar.

Tarımsal Gıdada Hedef Net Sıfır Salım

Dünya Bankası Mayıs ayında, "[Yaşanabilir bir Gezegen Tarifi: Tarımsal Gıda Sisteminde Sıfır Salıma Ulaşmak](#)" (Recipe for a Livable Planet: Achieving Net Zero Emissions in the Agrifood System) adlı bir rapor yayımladı. Tarımsal gıda alanı iklim değişikliği ile mücadele konusunda geri plana atılsa da bu sektör tek başına 1,5 derece hedefine ulaşamamasına sebep olabilir. Sektörün yıllık seragazi salımı 16 GT seviyesinde, yani tüm ısınma ve elektrik salımlarından biraz daha fazla. Bu durumu değiştirmek için, 2050 yılına kadar tarımsal gıda üretimindeki salımların net sıfır seviyesine gelmesi gerekiyor. Rapor, pratik bir rehber şeklinde bunu sağlamak için gerekli mevcut teknolojilerin nasıl kullanılacağı, ucuz ve eldeki imkanlarla alınabilecek önlemleri detaylı bir şekilde anlatıyor. Bu sayede gıda arz güvenliğinin iyileştirilmesi, küresel gıda sisteminin iklim değişikliğine karşı daha dayanıklı olması ve olumsuz etkilenen nüfusların korunması gibi ek faydalar da sağlanabilir.

Raporda tarımsal gıda sektörünün net sıfır seviyesine ulaşması için gereken finansal yatırımın çok düşük olduğu (tüm iklim değişikliği ile mücadele bütçesinin yalnızca % 2,4'ü) belirtiliyor. Bu da sektör için büyük bir fırsat. Tarımsal gıda sektörüne yapılan yatırımların 18 kat artarak yıllık 260 milyar ABD doları seviyesine gelmesi 2030 yılına kadar bu sektörün tüm seragazi salımlarını yarıya indirmeye, 2050 yılına kadar da sıfırlamaya yetiyor. Bu yatırımın sağlık, ekonomi ve çevre üzerindeki olumlu etkileri sayesinde 2030 yılına kadar yapılan yatırımın yaklaşık 16 katı olan 4,3 trilyon Amerikan doları seviyesinde bir geri dönüşü olacağı hesaplanıyor.

Küresel ölçekte sektörün önündeki fırsatlardan bazıları **raporda** şu şekilde sıralanıyor:

- Kaynaklara ve teknolojik bilgiye erişimleriyle yüksek gelirli ülkeler, tarımsal gıda sektöründeki salımların azalmasında merkezi rol oynayabilir.
- Yüksek gelirli ülkeler düşük gelirli ülkelere teknolojik ve finansal destek verip bu ülkelerin düşük salım ekonomisine geçmelerini hızlandırabilir.
- Tarımsal gıda sektöründeki enerji talebi yüksek gelirli ülkelerde daha fazla olduğundan bu ülkelerde yenilenebilir enerji daha çok özendirilebilir.
- Yüksek gelirli ülkeler yüksek salım ile üretilen hayvansal gıdalar için tüketici talebini azaltacak önlemler geliştirebilir. Bu gıdalara sosyal ve çevresel maliyetler de eklenip fiyatlandırma bu şekilde yapılmalı. Ayrıca sebze ve kümes hayvancılığı için teşvikler getirilebilir.
- Orta gelirli ülkelerde düşük salımlı tarıma geçmek için alınacak önlemler çok düşük maliyetli. Orta gelirli 15 ülke, tarımda salım azaltma potansiyelinin 3'te 2'sine hakim.
- Orta gelirli ülkelerde toprak alanının kullanımı da büyük fark yaratıyor. Ormanlık alanların tarımsal arazilere dönüştürülmesi engellenirse karbon yakalama artar ve seragazi salımları azaltılır.
- Orta gelirli ülkelerde ayrıca hayvansal üretimden kaynaklanan metan gazı salımı, gübre kullanımından ve evsel atıklardan kaynaklanan salımlar da düşük maliyetli çeşitli çalışmalarla azaltılabilir.

Sürdürülebilirliği

BİRLİKTE ŞEKİLLENDİRELİM

Suyun olduğu yerde hayat vardır. Biz de gücümüzü sudan alıyoruz, yenilenebilir enerji üretimimizle gelecek nesillere hayat veriyoruz.

Farklı Bitkiler, Yeni Lezzetler

Dünya ölçeğinde tüketilen gıdanın %75'i yalnızca 12 bitki ve beş hayvan türünden oluşuyor. Gıda üretiminin kayda değer miktarı 170 bitki türünden elde ediliyor. İnsanlığın kalori ve protein ihtiyacının %70'i ise pirinç, mısır ve buğday olmak üzere yalnızca üç bitkiden karşılanıyor. Gıda üretiminde sınırlı çeşitte bitkiye bağımlı olunması beraberinde büyük riskleri getiriyor; örneğin bir ekin türünde ortaya çıkan bir hastalık hızla dünya geneline yayılabiliyor. Yanı sıra iklim değişikliği, kuraklıklar, seller ve artan hava sıcaklıkları da zorlu koşullar barındıran alanlarda belli başlı ekinlerin yetiştirilmesini güçleştiriyor. Öte yandan dünya nüfusunun 2050 yılında, 9,8 milyara ulaşması beklenirken küresel gıda talebinin de bugünkünden %70 daha fazla olacağı tahmin ediliyor. Günümüzün "kısıtlı" beslenme şekline dikkat çeken [Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'ne \(FAO\) göre](#) ise varlığı bilinen 350 bin kadar bitkinin en az 30 bininin yenmesinde hiçbir sakınca yok!

Gezegemimizin Bilinmeyen Süper Gıdaları

Gezegemizde henüz gerçek değerini bulmamış, gıda olarak tüketilebilecek yüzlerce farklı yabani bitki türü mevcut. Batı Afrika'da ekilen ve kuraklığa daha dayanıklı olan "folio" adlı tahıl ürünü, ABD gibi bazı ülkelerin restoran menülerindeki yerini aldı. Yaprağından sapına ve köküne kadar faydalanılan, yüksek besin değeri nedeniyle süper gıda olarak da bilinen "moringa"nın anavatanı Güney Asya olmasına karşın Afrika ve Güney Amerika'nın bazı bölgelerinde ekimine başlandı. Afrika genelinde tüketilen kabak yaprağı; içerdiği kalsiyum, demir, potasyum, manganez ve vitaminlerle öne çıkıyor. Afrika'da bulunan yabani meyve ağaçları, yeni ekin olabilecek yaklaşık 3 bin türü barındırıyor; "çikolata çileği" bunlardan en popülerleri. Dünyanın farklı yerlerindeki bazı çiftçilerin yabani bitkileri [yetiştirmedeki başarıları](#) bölgesel ekin çeşitliliğinin artışına katkı sunuyor.

Cildinizi Organik Badem Özleri ile Yenileyin

Geliştirilmiş sürdürülebilirlik ilkelerine dayanarak yenilenmiş konsepti ile "HiPP Babysanft Banyo Jeli" hem doğaya karşı daha hassas hem de nazik bakım ile cildinizle daha uyumlu.

HiPP Babysanft Banyo Jeli, hassas ve narin cildi besleyip nemlendirirken cilde zarar vermiyor. Organik badem yağı içeren HiPP Babysanft Banyo Jeli, hassas ve nazik bir şekilde temizleme sağlıyor. Özellikle

yeni doğan cildi ile uyumlu pH değerine sahip ve cilt uyumluluğu dermatolojik olarak onaylanmış. PEG, paraben, mineral yağ, esansiyel yağ, renklendirici, koruyucu, içermiyor. HiPP Babysanft bakım ürünleri, cildin doğal koruma mekanizmasını güçlendiren HiPP cilt koruması içeriğiyle cildinizi koruyor.

Daha detaylı bilgiye [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

Klimataryen Beslenme Nedir?

Gıda üretimi, küresel seragazi emisyonunun %30'unu oluşturuyor. Klimataryen, yani "iklim dostu" beslenme modeli ise gıda üretiminin çevre üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmayı amaçlıyor. Londra Üniversitesi Akademisi profesörlerinden ve "Gezegemizi Nasıl Kurtarırız?" kitabının yazarı Mark Maslin, [bitki bazlı beslenme şekli](#)nin gezegenimizi kurtarmaya yardımcı olabileceğini belirtiyor. Oxford Üniversitesi'nin yaptığı [bir araştırma](#), iklim hedeflerine ulaşmanın önemli yollarından birinin ne yediğimiz, ne kadar yediğimiz, yediklerimizin nasıl üretildiği ve ne kadarının atık haline geldiğiyle yakından ilişkili olduğunu ortaya koyuyor. Bir sivil toplum kuruluşu olan Cherwell Kolektifi'nin kurucusu Dr. Emily Conally, mevsimlik beslenme ve daha az atık önerisinde bulunuyor. Kaliforniya Üniversitesi'nin [yeni bir araştırmasına göre](#) bitki ve işlenmemiş gıda merkezli

beslenme, hem insanların hem de gezegenin sağlığı için faydalı. Hayvansal gıdaların tüketiminin asgari seviyeye indirilmesi, palm yağı içeren ürünlerin satın alınmaması, yerel pazarlardan ve mevsimsel beslenmek, kuruyemiş ve bakliyat tüketmek, çiftlik balığı yemek klimataryen beslenme modelinin temelini oluşturuyor.

HiPP'ten Anneler Günü Buluşması

Dünyanın en büyük organik ham madde işleyicisi HiPP, Anneler Günü'ne özel bir etkinlik gerçekleştirerek anne influencerları keyifli bir öğle yemeğinde ağırladı. MU İletişim ev sahipliğinde gerçekleşen davette, Psikolog ve Çocuk Gelişim Uzmanı Işıl Evrim Akgün konuşmacı oldu. Etkinlikte, anne ve çocuk arasındaki temasın anne karnında başladığı ve hamileliğin ilk aylarından itibaren çok önemli olduğu vurgulandı. Aile içi doğru iletişim hakkında bilgilerin verildiği etkinlikte; çocuklarla kurulan iletişim ve temaslara kadar masaj saatleri, banyo ve banyo sonrası bakım saatlerinin de ne kadar önemli olduğunun altı çizildi. Hamilelikten, doğum sonrası süreçlere varıncaya dek ürünleriyle annelerin her zaman yanında olan HiPP, bebekler kadar anneler için de geniş bir ürün

yelpazesine sahip. Paraben ve PEG (Polietilen glikol) gibi petrol türevi kimyasallardan uzak, esansiyel yağ içermemekte birlikte alerji riskini minimize eden ürünleri ile cilt sağlığını daima ön planda tutuyor.

Gıda Güvenliğine Giden Yolda “Gıda Okuryazarlığı”

“Gıda okuryazarlığı” kavramının önemi, Birleşmiş Milletler’in Sürdürülebilir Kalkınma 2030 hedeflerinden biri olan gıda güvenliğine giden yolda giderek artıyor. [Gıda okuryazarlığı](#), gıda ve beslenme ile ilgili bilgilere erişim, analiz etme, değerlendirme, doğru kararlar alarak uygulayabilme, sağlıklı beslenmeyi sürdürme, uygun miktarda sağlıklı besin seçme ve tüketme, gıda sisteminin işleyişini değerlendirme ve gıda güvencesinin sağlanması için gerekli olan istek, bilgi, beceri ve davranışların bileşiminden oluşuyor. [Ulusal, bölgesel, yerel, kurumsal ve aile düzeyinde kalıcı değerler yaratan gıda okuryazarlığı](#), bireylerin sürdürülebilir bir gıda geleceğinin inşasında “sorumlu aktörler” olmalarını sağlıyor. Çocukların ve gençlerin beslenme davranışlarını şekillendirerek gelecekte daha sağlıklı bir yaşama sahip olmalarına da imkan tanıyor.

Güneşin Zararlı Işınlarından Korunun!

HiPP Babysanft Yüz için Güneş Kremi, içeriğindeki özel filtreler sayesinde hem sizin hem de miniğinizin cildini korurken organik badem yağı sayesinde nemlendiriyor. Oktokriolen, nanopartikül, paraben, PEG, mineral yağ, esansiyel yağ ve parfüm içermiyor. Cilde rahat bir şekilde sürülen HiPP Babysanft Yüz için Güneş Kremi, beyaz tabaka bırakmamakla birlikte cilt tarafından kolay tolere ediliyor. Ultra hassas olmasının yanı sıra suya dayanıklı. HiPP Babysanft Yüz için Güneş Kremi, organik

badem özü içeriyor. Organik badem özü, kontrollü organik olarak elde edilen olgun bademlerden sağlanıyor ve içeriğinden dolayı en yüksek kaliteye sahip cilt bakım ürünlerinden biri. Cildin yenilenmesinde ve korunmasında özellikle yararlı olan doymamış yağ asitleri açısından oldukça zengin. Organik badem özü özellikle hassas ve kuru ciltler tarafından iyi tolere ediliyor ve bebek cilt bakımında tercih sebebi.

Daha detaylı bilgiye [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

Güneş Koruyucu Dudak Nemlendiricisi

- ✓ UVA ve UVB ışınlarına karşı etkili koruma sağlar.
- ✓ Hayvansal ham madde içermez.
- ✓ Parfüm içermez.

Mineral yağ,
uçucu yağ,

Mikroplastik içermez,
biyo-çözünür

Geri dönüştürülebilir
ambalaj

Hayvan testi yok

Gökçe ÖTKÜN & Sena HACİİSAOĞLU,
Eczacıbaşı Yapı Ürünleri Sürdürülebilirlik Ekibi

Su ve Dezenformasyon: Hayati Bir Kaynağın Doğru Anlaşılması

Yaşamın temeli olan su, insan varlığının devamı için vazgeçilmez bir kaynak. Ancak su hakkında yayılan yanlış bilgiler ve dezenformasyon, gezegenimiz ve tüm canlılar için en kıymetli kaynağın doğru bir şekilde anlaşılmasını ve etkin bir biçimde korunmasını engelliyor. Günümüzde suyun önemi ve korunmasıyla ilgili çeşitli yanlış inançlar, toplumsal tutumları olumsuz yönde etkileyerek “sürdürülebilir su yönetimi” için gerekli adımların atılmasını zorlaştırıyor. Bu nedenle dezenformasyonla mücadele etmek ve toplumun doğru bilgiye erişimini sağlamak, su kay-

naklarının korunması ve toplum sağlığının iyileştirilmesi açısından kritik öneme sahip. Suyun diplomatik kullanımında da benzer bir etki görülmekle birlikte jeopolitik olarak karmaşık bölgelerde su müzakereleri süreci, dezenformasyonun yayılmasından etkileniyor. Bu gibi durumlarda, sosyal medya ve çevrimiçi platformlar aracılığıyla yayılan yanlış ve manipülatif bilgiler, müzakerelerin zorluğunu artırabiliyor. Stockholm Çevre, İklim ve Güvenlik Merkezi, iklim değişikliği ve su güvenliği alanında karar alma ortamını etkileyen bilgi manipülasyonu kampanyala-

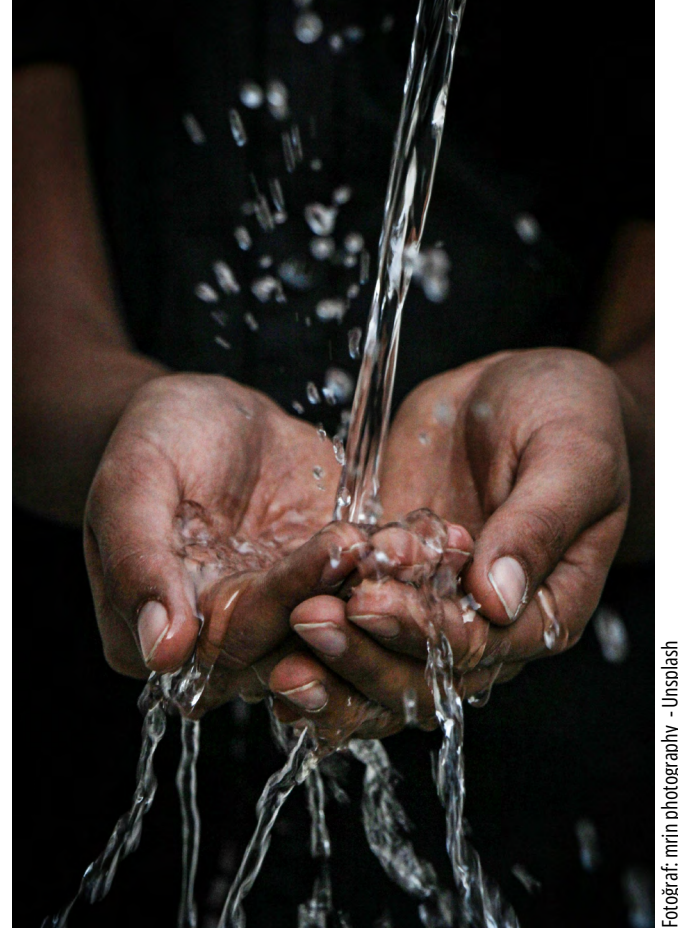

“Su hakkında en yaygın yanılgılardan biri de gelişmemiş ülkelerdeki su sorunlarının yalnızca suyun eksikliğinden kaynaklandığını düşünmek. Oysa su kaynaklı hastalıkların çoğu, suyun yetersizliğinden değil, güvensiz su tüketiminden kaynaklanıyor”

rı üzerine bilgilendirici bir politika notu yayımladı. Araştırmacılar, COP 27'ye geri dönerek iklim müzakereleri sırasında aktif olan fosil yakıt şirketleri ve lobi grupları tarafından başlatılan dezenformasyon kampanyalarının kanıtlarını vurguladılar. [Dezenformasyon](#) (kasıtlı olarak paylaşılan aldatıcı bilgi), yanlış bilgi (bilmeyerek paylaşılan yanıltıcı bilgi) ve bilgi manipülasyonu örnekleri (farklı biçimlerde hatalı bilginin paylaşımı), bilime, ulusal hükümetlere ve uluslararası kuruluşlara duyulan güveni erozyona uğrıyor. Yanlış bilgi ve dezenformasyonun, [2024 Dünya Ekonomik Forumu Küresel Riskler Raporu](#)'nda da ilk sırada yer alması dikkat çekici.

GÜVENSİZ SU TÜKETİMİ

Su hakkında en yaygın yanılgılardan biri de gelişmiş ülkelerdeki su sorunlarının yalnızca suyun eksikliğinden kaynaklandığını düşünmek. Oysa su kaynaklı hastalıkların çoğu, suyun yetersizliğinden değil, güvensiz su tüketiminden kaynaklanıyor. Bu sorun, yalnızca gelişmekte olan ülkelerle sınırlı kalmayıp, gelişmiş ülkelerde de içme suyunun kirlenmemesi için sürekli çaba harcamayı gerektiriyor. Kirli su, ishal gibi hastalıklara yol açıyor ve bu hastalıklar dehidrasyona neden oluyor. Özellikle kolera gibi hastalıklar, vücudun hızla ve ciddi şekilde susuz kalmasına yol açarak ölüme neden olabiliyor. Bu sebeple, suyun miktarından ziyade kalitesine odaklanmak gerekli. Aynı sebepten, herhangi bir suya sahip olmanın susuz kalmaktan daha iyi olduğu düşüncesi de yanlış. Güvensiz su tüketimi, sağlık açısından ciddi riskler taşıyor ve bu nedenle, her su kaynağı güvenli kabul edilmiyor. Suya erişim yalnızca fiziksel erişimle sınırlı olmamalı aynı zamanda suyun kalitesi ve sürdürüle-

Fotoğraf: mrjn photography - Unsplash

bilirliği de göz önünde bulundurulmalı.

Taze su kaynakları yeryüzünde nadir bulunuyor ve bu kaynaklara erişim birçok bölgede oldukça zor. Dünya genelinde 785 milyon insan, temiz ve güvenli bir su kaynağına erişimden yoksun. Özellikle Afrika, Asya ve Latin Amerika'nın birçok bölgesinde suya erişme süreci saatler sürebiliyor. Su toplama genellikle kadınlar tarafından yapılıyor ve bu durum, onların eğitim ve gelir getirici işlere katılımını doğrudan etkiliyor. Dolayısıyla su kıtlığı genel kanının aksine yalnızca fiziksel bir sorun değil, aynı zamanda [toplumsal eşitsizlikleri derinleştiren](#) bir mesele.

Suyun yönetimi dünya çapında hayati bir öneme sahipken dezenformasyon bu süreci karmaşık hale getiriyor. Yanlış bilgilerle mücadele ederek, toplumun suya ve sağlıklı yaşama ilişkin doğru bilgiye erişiminin sağlanması ise mümkün. Bu sayede su kaynaklarının korunması, su kirliliğinin önlenmesi ve toplum sağlığının iyileştirilmesi için atılacak adımların temeli oluşturulabilir. #

“Çünkü Dünya Bizim Evimiz”

Dünyanın hepimizin tek ve ortak evi olduğunu, onu geleceğe sürdürülebilir bir şekilde taşımak için çok fazla zamanımızın kalmadığını belirten P&G Türkiye, Kafkasya ve Orta Asya Kurumsal İletişim Direktörü Nesli Kılıçal, “Ama yapılabilecek önemli şeyler var. Her gün dünyada 5 milyar insanın hayatına dokunuyoruz. Türkiye’de ise her on evin dokuzunda varız. Tüketicilerimize evde atılacak küçük adımlarla yaratılabilecek büyük farkları gösteriyoruz” diyor.

 Dr. Barış DOĞRU

P&G Türkiye olarak “Dünya Bizim Evimiz” isimli yeni bir kampanya başlattınız. Bize kampanyanız hakkında biraz bilgi verebilir misiniz? Global bir çalışmanın parçası mı yoksa Türkiye özelinde mi kurgulandı?

P&G olarak sürdürülebilirliği bir kurum kültürü olarak ele alıyoruz. En büyük amacımız, hepimizin ortak evi olan dünyamızı koruyarak geleceğe taşımak ve insanların hayatlarını iyileştirmek. Her gün dünyada 5 milyar insanın hayatına dokunuyoruz. Türkiye’de ise her on evin dokuzunda varız. Tam 100 yıl önce dünyanın ilk tüketici ve pazar araştırmalarına başlayan öncü bir şirket olarak tüketicilerimizin içgörülerini anlamaya odaklanıyor ve bu doğrultuda yenilikçi ürünler geliştiriyoruz. Her yıl 20 binden fazla araştırma yapıyor, yüze yakın ülkeden 5 milyondan fazla tüketiciyle görüşüyoruz. Bu araştırmalardan çıkan önemli başlıklar var. Tüketiciler bugün artık markalardan şirket yapılarıyla, ürünleriyle sürdürülebilir olmasını bekliyor. Ancak tüketici tarafına baktığımızda, kaynak tasarrufu yapmayı zor bulduklarını görüyoruz. Yaptığımız araştırmalarda çıkan bu sonucun en büyük nedeni olarak ise insanların yoğun hayat temposu içerisinde buna odaklanıp zaman ayıramamak olduğunu görüyoruz.

İşte bundan yola çıkarak P&G, çevresel sürdürülebilirlik konusunda sorumluluk almak ve gelecek nesillere daha iyi bir dünya bırakmak için globalde “It’s Our Home” kampanyası başlattı ve herkesi değişimi birlikte yaratmaya çağırdı.

P&G Türkiye olarak biz de bu kampanyayı “Dünya Bizim Evimiz” adıyla yürütüyoruz. Biz, hep birlikte atılacak ufak adımlarla önemli bir etki yaratılabileceğine inanıyoruz ve bu etkiyi büyütme odaklanıyoruz. P&G olarak sürdürülebilirlik yolculuğunda markalarımızın enerji, su ve atık alanında sağladığı çevresel faydaları ve bunun getirdiği tasarrufu vurguluyoruz. Çevresel sürdürülebilirlik konusunda sorumluluk almak ve gelecek nesillere daha iyi bir dün-

“Karbon ayakizimizi yarattığımız en temel noktalardan biri, evlerimiz. Çünkü evlerde yoğun bir şekilde kaynak kullanılıyor. Elektrik ve suyun en fazla kullanıldığı alanlar mutfak ve banyolar. P&G olarak gerçekleştirdiğimiz yaşam döngüsü analizleri de bulaşık ve çamaşır yıkarken ortaya çıkan karbon ayakizinde en büyük payın üretim süreci, nakliye gibi aşamalardan değil, suyun ısıtılmasından kaynaklandığını ortaya koyuyor”

ya bırakmak için Dünya Bizim Evimiz kampanyasıyla herkesi, P&G markalarını kullanarak evlerimizdeki değişimi birlikte yaratmaya davet ediyoruz.

Çevresel sürdürülebilirliği sağlamak konusunda neden evlere odaklandınız?

Karbon ayakizimizi yarattığımız en temel noktalardan biri, evlerimiz. Çünkü evlerde yoğun bir şekilde kaynak kullanılıyor. Elektrik ve suyun en fazla kullanıldığı alanlar mutfak ve banyolar. P&G olarak gerçekleştirdiğimiz yaşam döngüsü analizleri de bulaşık ve çamaşır yıkarken ortaya çıkan karbon ayakizinde en büyük payın üretim süreci, nakliye gibi aşamalardan değil, suyun ısıtılmasından kaynaklandığını ortaya koyuyor. Isıtma süreçleri, elde yıkama işlemlerinden meydana gelen karbon ayakizinin %93'ünü, bulaşık makinesi kullanımına bağlı karbon ayakizinin ise %72'sini oluşturuyor. Çamaşır yıkamadaki ayakizinin %60'ı da yine kullanım alışkanlıklarından kaynaklanıyor. Oysa suyun sıcaklığı 40 dereceden 30'a düşürdüğünde karbon emisyonlarında %35 tasarruf sağlanıyor. Özetle, evlerimizde yapacağımız ufak davranış değişiklikleri, üstün performanslı ürünlerin gücü ile birleşerek çok büyük bir etki yaratabilir. Kampanyamızla ulaşmak istediğimiz hedef de bu.

Markalarınızla sürdürülebilirlik konusunda sağladığınız faydalardan bahsedebilir misiniz?

Soğuk suda bile etkili üstün performanslı ürünlerimiz ile kaynaklarımızı korurken aile bütçesinden tasarruf yapılmasına da katkıda bulunuyoruz. Bulaşık deterjanı markamız Fairy'nin elde bulaşık yıkama deterjanı ile aynı miktardan en çok satan bidon deterjana kıyasla soğuk suda bile üç kata kadar daha fazla bulaşık yıkayarak, ciddi bir tasarruf sağlıyoruz. Ön yıkama yapmaya gerek bırakmayan bulaşık makinesi deterjanımız ise kısa programa geçilmesiyle bir pakette 165 TL'ye varan elektrik tasarrufu sağlıyor. Çamaşır yıkama sürecinde de aynı şekilde kaynaklar çok fazla tüketiliyor. Ariel ile soğuk suda yıkama yapılarak yılda 580 TL'ye varan elektrik tasarrufu sağlanıyor. Alo ile yine düşük sıcaklıklarda yapılan yıkama ile bir pakette 117 TL'ye varan elektrik tasarrufu elde ediliyor. Ambalaj konusunda attığımız adımlar da var. Oral-B şarjlı diş fırçamızı geri dönüştürülebilir karton ambalajda tüketicilerimize ulaştırıyoruz. Gillette ile de daha az atıkla üç kat daha fazla tıraş deneyimi sağlıyoruz.

Tüketicileri bu kampanya içerisinde nasıl konumlandırıyorsunuz?

P&G'nin 31 ülkede gerçekleştirdiği araştırmada Türkiye'ye ait verilere bakıldığında nüfusun %75'inin çevreyi çok önemseydiğini belirttiği ve daha çevreci bir yaşam tarzına sahip olmayı istediği görülüyor.

Ancak bunu hayata geçirenlerin oranı %35'te kalıyor. Yani ülkemizde %40 düzeyinde niyet-eylem açığı söz konusu.

Oysa biz biliyoruz ki değişim, ancak ekosistemdeki tüm aktörlerin ortak paydada birleşmesiyle mümkün olabilir. Çünkü üretim, sanayi kaynaklı karbon ayakizi en büyük paya sahip olsa da ürün kullanma şeklinin de bu konuda yadsınamaz bir etkisi var. Evlerde ne kadar çok enerji harcarsak o kadar çok karbon salımına neden oluyoruz.

Bununla birlikte yaptığımız araştırma sonuçlarına göre tüketici davranış ve tercihlerine baktığımızda son zamanlarda özellikle ekonomik koşulların tüketicilerin seçimlerini etkilediğini görüyoruz. Bu nedenle bir ürünün “ödediğim paraya değer” olması önemli bir nitelik olmaya başladı çünkü tüketiciler performansından emin olmadıkları ürünler alarak paralarını boşa harcamak istemiyorlar.

Üstün markalarımızın gücüyle hem tasarrufa hem de bu sayede gelen sürdürülebilirliğe odaklanıyoruz. Bu niyet-eylem açığını kapatmak ve “ödediğim paraya değer” dedirtecek ürünler geliştirmek için P&G olarak yıllar öncesinden adımlar atmaya başladık. İnovasyonlarımızı tüketici ihtiyaçlarını ve beklentilerini baz alarak gerçekleştirmekle birlikte marka ve ürün gücümüzle tüketim konusunda onları bilinçlendirmeyi ve tüketici alışkanlıklarını dönüştürmeyi de görev edindik. Biz biliyoruz ki hedeflere ulaşabilmek için markaların, hedef kitleleriyle etkileşim kurması, onları etkilemesi, sıradanlıktan uzaklaşarak hedef kitlesinin duygularına dokunabilmesi gerekiyor. Bunun yolu da markanızı ya da markalarınızı etkili bir şekilde anlatmaktan geçiyor. Bu nedenle iletişim çalışmalarımızla yalnızca performansla sunulan faydaya değil, sağlanan tasarrufa da odaklanıyoruz. Daha ucuz ürünleri alarak tasarruf yapmanın gerçek tasarruf olmadığını anlatıyoruz. Ürünlerimizle bir yandan sürdürülebilirliğe katkı sunarken bir yandan da sorumlu tüketim çerçevesinde tüketicinin cebine de katkı sunduğumuzu vurguluyoruz. Örneğin tüketicileri elde bulaşık yıkama yaparken “düşük ısıda yıkamaya”; “ön yıkama yapmayı” bırakarak bulaşık makinesinde normal programdan “kısa programa

Fotoğraf: Dumiao MAWTLZIJ8k - Unsplash

geçmeye” teşvik ederek bu sayede çevreyi korumanın yanı sıra aile bütçesine de katkıda bulunacaklarını vurguluyoruz.

Sürdürülebilirlik kapsamında P&G çalışanlarının nasıl bir rol üstlendiğinden söz edebilir misiniz?

Bu sürdürülebilirlik yolculuğumuz, kullanıcılarımızın yanı sıra P&G Türkiye çalışanlarının da katılabileceği bir dizi etkinliği içeriyor. P&G markalarının enerji, su ve atık alanında sağladığı çevresel faydalar ve bunun getirdiği tasarrufu vurguluyoruz. Çalışanlarımız, kendi evlerinde ve yaşamlarında P&G ürünlerini kullanarak çevresel sürdürülebilirliğin bir parçası olduklarını göstererek Dünya Bizim Evimiz hareketimizin bir parçası oluyorlar.

P&G ürünlerinin çevre dostu özelliklerini benimseyen çalışanlarımız, su tüketimini azaltıyor, enerji tasarrufu sağlıyor ve atık miktarını azaltıyorlar. Bu küçük adımlar, büyük bir etki yaratıyor ve gezegenimizin geleceği için önemli bir fayda sağlıyor.

Ayrıca şirket içi eğitimler, sürdürülebilirliğin bir performans kriteri olması ve gönüllü çalışma grupları sayesinde, çalışanlar bu değişime hem bireysel hem de iş performansı anlamında katkı sağlıyor.

Kampanyadan nasıl bir beklentiniz var peki?

Dünya hepimizin tek ve ortak evi ve onu geleceğe

“İletişim çalışmalarımızla yalnızca performansla sunulan faydaya değil, sağlanan tasarrufa da odaklanıyoruz. Daha ucuz ürünleri alarak tasarruf yapmanın gerçek tasarruf olmadığını anlatıyoruz. Ürünlerimizle bir yandan sürdürülebilirliğe katkı sunarken bir yandan da sorumlu tüketim çerçevesinde tüketicinin cebine de katkı sunduğumuzu vurguluyoruz”

sürdürülebilir bir şekilde taşımak için çok fazla vakitimiz yok ama yapılabilecek önemli şeyler var. Kampanyamız ile tüketicilerimize evde atılacak küçük adımlarla yaratılabilecek büyük farkları gösteriyoruz. Onlara tasarrufla birlikte sürdürülebilirliği anlatarak evimiz olan dünyayı koruyacak adımlar atma konusunda ilham yaratıyoruz. Eminiz ki bu çalışmalarımız tüketicilerde karşılığını bulacak ve hepimiz için daha güzel bir geleceği birlikte yaratacağız.

P&G Türkiye ve P&G Global olarak bize uzun vadeli sürdürülebilirlik hedef ve taahhütleriniz hakkında bilgi verebilir misiniz? Özellikle iklim krizi bağlamında, bu taahhütler nasıl şekilleniyor? Nasıl bir takvimi var ve bu takvimin neresindedir?

Global bir şirket olarak sektörde üstlendiğimiz rol ve bunun paralelinde sorumluluk da oldukça büyük elbette. Bunun için de öncelikle **Enerji, Atık, Su ve Doğa** olmak üzere dört ana başlıkta topladığımız 2030 sürdürülebilirlik hedeflerimiz doğrultusunda faaliyet gösterdiğimiz her alanda ve attığımız her adımda çevreye bıraktığımız izleri azaltacak çalışmalara imza atıyoruz. Bu konuda gerçekleştirdiğimiz birçok çalışma var.

Örnek olarak vermek gerekirse ambalaj; çevre ve sürdürülebilirlik açısından çok kritik bir etken. Çevre dostu ambalajlama, geridönüşüm ve atık yönetimi çözümlerini hızlandırıyor, doğayı kirleten atıkları önlemeye yardımcı olan ürünler sunuyoruz. Tüketici ambalajlarımızı geri dönüştürülebilir veya yeniden kullanılabilir olacak şekilde tasarlamaya başladık.

2030'a kadar tüm ambalajlarımız bu özelliği kazanmış olacak.

Su ise üzerinde hassasiyetle durduğumuz bir diğer önemli başlık. Su stresi yaşanan bölgelerde suyu insanlar ve doğa için yeniden kazandırarak bu yerlerde P&G ürünlerinin kullanımı sırasında tüketilen sudan daha fazlasını yeniden kazanmayı amaçlıyoruz. Türkiye de bu bölgelerden biri ve “Türkiye’de de ne yapabiliriz?” üzerine detaylı çalışıyoruz. Tesislerde su verimliliğini, 2010 yılına kıyasla 2030'a kadar birim üretim başına %35 artırmayı hedefliyoruz. 2030'a kadar su konusunda gerçekleştirmeyi planladığımız bir başka hedef ise dönüşümsel kaynaklardan 5 milyar litre su geri dönüştürmek ve temin etmek. Bununla birlikte dünya çapında tesislerimizin %100'ünde yenilenebilir elektrik tedarik ederek üretim gerçekleştireceğiz. Gururla ifade etmek isterim ki bugün Türkiye’de Gebze fabrikamızda üretimimiz %100 yenilenebilir kaynaklardan elde edilen enerji ile sağlanıyor. Tüm bu çalışmalarımızın ardından ise operasyonlarımızda ve tedarik zincirimizde 2040 yılına kadar net sıfır seragazi emisyonuna ulaşmak hedefindeyiz. #

Gülin YÜCEL, Brika Sürdürülebilirlik
gulin@brikasurdurulebilirlik.com

Cinsiyet Eşitliği Gündemi ve Pekin +30

Tüm dünya ülkelerinin 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi'nde kız çocuklarına ve kadınlara verilen sözleri yerine getirmesi için yalnızca altı yılı kaldı. Geçtiğimiz günlerde Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreter Yardımcısı ve Kadın Birimi İcra Direktörü Sima Bahous, Türkiye'ye bir ziyarette bulunarak kamu ve özel sektör yetkilileri, kadınların öncülüğündeki sivil toplum kuruluşları ve BM temsilcileriyle görüşmelerde bulundu.

BM Kadın Örgütü tarafından amacının "Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının güçlenmesine yönelik desteği tartışmak ve daha da artırmak" olarak belirtilen ziyarette, paydaşlarla stratejik toplantıların yanı sıra 6 Şubat 2023 depreminden etkilenen illerde hayatta kalan kadınlarla bir araya gelerek, felakete müdahalede kadınların liderliğinin önemini ve toplumsal cinsiyete duyarlı iyileşmeyi sağlamak için sürekli işbirlikçi çaba ihtiyacının vurgulanacağı belirtilmişti.

Bu görüşmelerin birine, KAGİDER'i (Kadın Girişimciler Derneği, Türkiye) temsilen katıldık. Toplantıda Sima Bahous sivil toplum temsilcilerine şu mesajlarda bulundu:

- Sürdürülebilir Kalkınma Amacı 5 (SKA 5) en önemli BM Sürdürülebilir Kalkınma Amacı'dır. Bu gerçekleşmez ise diğer hedeflerin gerçekleşmesi tehlike altına girer.
- Kadın gündemi açısından içinde bulunduğumuz dönemde tüm dünyada zor koşullar yaşanıyor.
- Önümüzdeki yıl, 1995'te Pekin'de düzenlenen Dördüncü Dünya Kadın Konferansı'nda imzalanan,

Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nun (dünya genelinde kadın hakları ve cinsiyet eşitliği konusundaki en kapsamlı ve etkili belgelerden biri olan anlaşmadır) 30. yılı. Pekin +30'da BM Kadın Birimi bir politika bildirimini yapacak.

Ziyaretin temelinde bu bildirim baz olacak görüşmelerin yapıldığını söyleyebiliriz.

Pekin Deklarasyonu kadınların güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması amacıyla 12 kritik alanı adresliyor: Kadın ve yoksulluk, eğitim ve öğretim, sağlık, kadına yönelik şiddet ve silahlı çatışma, ekonomik güçlenme, karar alma süreçlerine katılım, insan hakları, medya temsiliyeti, çevresel koşullar, genç kızların güçlendirilmesi ve kurumsal mekanizmalar.

Bu durumda Pekin +30 ilerlemenin değerlendirilmesi, politika ve yeni uygulamaların gözden geçirilmesi, kapsayıcı yaklaşımların güçlendirilmesi, yeni hedeflerin belirlenmesi ve küresel bir farkındalık ve eylem çağrısı yapılması adına bir fırsattır.

Bu noktada ilgili kalkınma amacını (SKA 5), ne noktada olduğumuzu ve neler yapılması gerektiğini değerlendirmek faydalı olabilir.

NİYE SKA 5 EN ÖNEMLİ HEDEFTİR?

SKA 5, diğer birçok SKA'yı destekleyen ve tamamlayan bir amaç olarak öne çıkar. Örneğin, eğitimde eşitlik sağlamak (SKA 4), sağlık ve refahı artırmak (SKA 3) ve yoksulluğu azaltmak (SKA 1) gibi hedeflere ulaşmak, cinsiyet eşitliğinin sağlanmasıyla daha kolay hale gelir.

Cinsiyet eşitliği;

■ Temel bir insan hakkıdır. Tüm bireylerin cinsiyetleri ne olursa olsun eşit haklara ve fırsatlara sahip olmaları gerektiği inancı, adil ve insancıl bir toplumun temel taşıdır. Kalkınmanın ve toplumsal ilerlemenin tüm alanlarında çarpan etkisi yaratır.

■ Ekonomik büyümeyi ve sürdürülebilir kalkınmayı destekler. Kadınların iş gücüne eşit katılımı, ekonomik üretkenliği artırır ve ekonomik çeşitliliği teşvik eder. Kadın girişimciler ve iş liderleri, inovasyon ve ekonomik kalkınmada önemli rol oynar.

■ Toplumsal adaletin ve refahın temel bir bileşenidir. Eşitlik, toplumsal barışı ve uyumu destekler,

“Pekin +30 ilerlemenin değerlendirilmesi, politika ve yeni uygulamaların gözden geçirilmesi, kapsayıcı yaklaşımların güçlendirilmesi, yeni hedeflerin belirlenmesi ve küresel bir farkındalık ve eylem çağrısı yapılması adına bir fırsattır”

ayrımcılığı ve eşitsizliği azaltır. Kadınların güçlendirilmesi, daha sağlıklı ve daha eğitimli nesiller yetiştirilmesine katkı sağlar.

■ Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin ve ayrımcılığın önlenmesinde kritik bir rol oynar. Kadınların haklarının korunması ve şiddetle mücadelede güçlendirilmesi, toplumsal güvenliği ve refahı artırır.

■ Küresel denge ve sürdürülebilirlik için hayati öneme sahiptir. Kadınların ve kız çocuklarının eşit haklara sahip olduğu bir dünya, daha dengeli ve sürdürülebilir bir küresel toplum yaratılmasına katkıda bulunur.

ALTI YIL KALA, NE NOKTADAYIZ?

BM Kadın Birimi ile BM Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı tarafından hazırlanan “[Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’nda İlerleme: 2023 Cinsiyet Anlık Görüntüsü](#)” raporunun 2023 baskısı, 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı genelinde cinsiyet eşitliğini takip ederek şu engel ve eksiklikleri raporladı:

1. Liderlikte Kadınların Eksikliği

Parlamentodaki sandalyelerin yalnızca %27'si, yerel yönetimlerdeki sandalyelerin %36'sı ve yönetim pozisyonlarının %28'i kadınların elindedir. Bu durum, karar alma süreçlerinde farklı bakış açılarının eksikliği, kapsamlı politika oluşturmanın önünde engel teşkil etmektedir.

2. Yoksulluk ve Ekonomik Fırsatların Eksikliği

2030 yılına kadar 340 milyondan fazla kadın ve kız çocuğunun aşırı yoksulluk içinde yaşayacağı tahmin ediliyor. Bu, küresel kadın nüfusunun %8'inin günde 2,15 ABD dolarından daha az bir gelire hayatta kaldığını göstermektedir. Yoksulluktan çıkış yolunun sağlanması için sosyal korumaya, insana yakışır işe erişime ve diğer destek sistemlerine acilen ihtiyaç var.

3. İşyerinde Ayrımcılık ve Eşitsizlikler

Çalışma çağındaki erkeklerin %91'i iş gücüne katılırken bu oran kadınlarda yalnızca %61'dir. Bu hem

“Pekin +30, ülkelerin cinsiyet eşitsizliği ve eşitsizlikleri giderilmesi konusunda taahhütlerini gözden geçirmeleri ve 2030 Gündemi'ne yönelik icraatlarını derinleştirmeleri ve hızlandırmaları konusunda bir fırsattır. Bu gündem yalnızca devletleri değil, toplumun tüm kesimlerini ilgilendirir”

ekonomik büyümeyi hem de toplumsal ilerlemeyi etkilemektedir. Ötesinde, 2019'da erkeklerin emek gelirinden kazandığı her 1 dolar karşılığında kadınlar yalnızca 51 sent kazanmıştır.

4. Ücretsiz Bakım İşlerinde Dengesizlik

2050 yılına gelindiğinde kadınların dünya genelinde ücretsiz bakım işlerine erkeklerden %9,5 daha fazla zaman (günde 2,3 saat daha fazla) harcıyor olacakları tahmin edilmektedir. Bu da kadınların eğitimde, istihdamda ve diğer fırsatlarda daha az yer almaları anlamına geliyor.

5. Sosyal Normlar ve Kültürel Uygulamalar

Çocuk yaşta evlilik ve kadın sünneti gibi zararlı uygulamalar devam ediyor. Dünya çapında her 5 genç kadından 1'i, 18 yaşından önce evleniyor. Çocuk evliliklerinin yaygınlığı, ilave yasal korumaların gerekliliğine dikkat çekiyor.

6. Eğitim ve Sağlık Hizmetlerine Yetersiz Erişim

2030 yılına kadar 110 milyon kız çocuğunun ve genç kadının okula gidemeyeceği tahmin ediliyor. Anne ölümlerinin azaltılmasında ve eğitim fırsatlarının genişletilmesinde ilerlemenin durması, 2030 hedeflerine ulaşmak için hedefe yönelik müdahalelerin yapılmasını gerektiriyor.

7. Gıda Güvensizliği

2030 yılına kadar kadınların ve kız çocuklarının yaklaşık %24'ünün orta ila şiddetli gıda güvensizliği yaşamaları bekleniyor. Arazi ve kaynaklara erişimi artırarak kadınların gıda ve tarım sistemlerinde güçlendirilmesi, gıda güvenliği ve ekonomik büyümenin sağlanması açısından hayati önem taşıyor.

“2030 yılına kadar kadınların ve kız çocuklarının yaklaşık %24’ünün orta ila şiddetli gıda güvensizliği yaşaması bekleniyor. Arazi ve kaynaklara erişimi artırarak kadınların gıda ve tarım sistemlerinde güçlendirilmesi, gıda güvenliği ve ekonomik büyümenin sağlanması açısından hayati önem taşıyor”

8. Kadına ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddet

Her yıl 245 milyon kadın ve kız çocuğu, birlikte olduğu partnerler tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalıyor. Yaşlı kadınlar aynı zamanda yaşlı erkeklere göre daha yüksek oranda yoksulluk ve şiddete maruz kalıyor.

9. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Girişimlerine Yetersiz Finansman

Toplam ikili yardımın yalnızca %4’ü toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesine ayrılıyor. 2030 yılına kadar toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için gereken ek yatırımın yılda 360 milyar dolar olacağı tahmin ediliyor.

10. Yasal Engeller ve Yetersiz Uygulanan Mevzuat

En az 28 ülkede kadınlara eşit evlenme ve boşanma başlatma hakkı tanıyan yasalar bulunmuyor ve 67 ülkede kadınlara karşı doğrudan ve dolaylı ayrımcılığı yasaklayan yasalar bulunmuyor. Toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik edecek mevzuatın mevcut olduğu durumlarda, etkili uygulama hâlâ bir zorluk olmaya devam etmekte.

11. Temiz Enerji ve Sanitasyona Erişim Eksikliği

2030 yılına kadar tahmini 341 milyon kadın ve kız çocuğunun elektrikten mahrum kalacağı öngörülüyor. Oysaki evrensel erişim, yoksulluğu önemli ölçüde azaltabilir ve kadınların sağlığını iyileştirebilir.

Özetle, SKA 5’in “en önemli” olarak görülmesinin sebebi, yukarıda belirtilen nedenlerle, yalnızca kadınlar ve kız çocukları için değil, tüm insanlık için daha iyi, daha adil ve sürdürülebilir bir gelecek sağlama potansiyelinden kaynaklanmaktadır. Cinsiyet eşitliği, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’nın merkezinde yer alır ve tüm bireylerin yaşam kalitesini iyileştirir. Pekin +30, ülkelerin cinsiyet eşitsizliği ve eşitsizliklerin giderilmesi konusunda taahhütlerini gözden geçirmeleri ve 2030 Gündemi’ne yönelik icraatlarını derinleştirmeleri ve hızlandırmaları konusunda bir fırsattır.

Bu gündem yalnızca devletleri değil, toplumun tüm kesimlerini ilgilendirir. Özel sektör, sivil toplum örgütleri ve tüm kurumlar bu gündemde kendilerine düşenleri yapmalı; taahhütlerini oluşturmalı veya gözden geçirmelidir.

Ve Mart 2025’i beklemeden, bugünden çalışmaya başlamanın önemini altını çizmek istiyoruz. #

Yaşlı Dünyamız Kapitalistlerden Büyüktür! Mücadeleci Bir Bilim İnsanı: C. C. Patterson

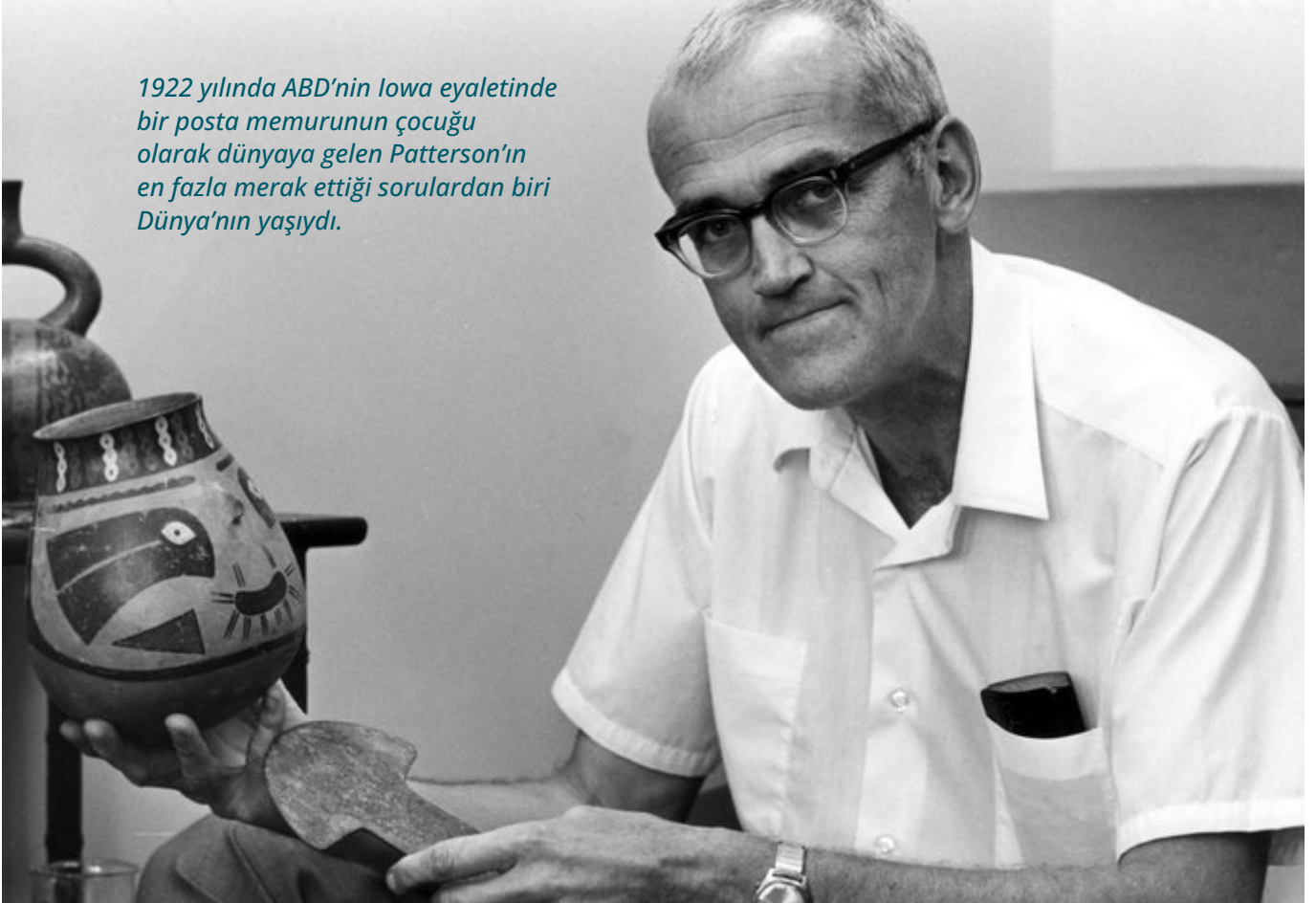
Ömer MIZRAK, mr.mzrk@gmail.com

Eğitim hayatımızın görece erken bir döneminde, Dünya'nın yaşının, içinde bulunduğumuz yıl ile aynı olmadığını keşfettiğimiz büyüleyici bir an vardır. Öğretmen genellikle tahtaya bir sayı doğrusu çizer, ortasına sıfır (0), sağ tarafındaki bir noktaya ise bulunduğumuz yılı yazar. Buraya kadar her şey bildiğimiz gibidir. Fakat sayı doğrusunun soluna baş-

ka sayılar yazmaya başladığında işler karışır. İçinde bulunduğumuz yılın, keyfi bir şekilde başlatılan bir tarihten bu zamana kadar geçen süre olduğunu, ondan öncesinin ise "milattan önce" (M.Ö.) olarak adlandırıldığını öğreniriz. Ancak hikaye burada bitmez. Örneğin öğretmen M.Ö. 3000'li yıllardan bahsetmeye başladığında Dünya'nın sandığımızdan

1922 yılında ABD'nin Iowa eyaletinde bir posta memurunun çocuğu olarak dünyaya gelen Patterson'ın en fazla merak ettiği sorulardan biri Dünya'nın yaşıydı.

çok daha uzun zamandır var olduğunu, içinde bulunduğumuz yılın ise geçmişe kıyasla oldukça kısa olduğunu anlarız. Peki, ne kadar kısa? Sayı doğrusu, yani Dünya'nın tarihi nerede başlar? 50 bin yıl mı, 100 bin yıl mı, sonsuz mu? İşte bu sorular, 17. yüzyılın başlarında **İrlanda Başpiskoposu James Ussher**'in da en çok merak ettiği sorulardı.

Ussher, birçok alanda araştırma yapabilen yetkin bir düşünürdü. Kilise babalarının metinlerinden antik takvimlere; Pers, Grek ve Roma tarihinden astronomiye kadar bildiği tüm alanları tek bir sorunun hizmetine koşmuştu: "Dünya ne zaman yaratıldı?" Nihayet 1654 yılında Ussher'in yıllar alan çalışmaları sonuçlandı ve Dünya'nın M.Ö. 22 Ekim 4004'te bir gece vakti yaratıldığını buldu. Bu tarih, bugün bize komik gelse de Ussher, bulduğu tarihten emindi. Zira hesaplamaları özellikle Eski Ahit yıllıklarına dayanıyordu ve orada geçen tüm olayların (Süleyman'ın tapınağının inşası vb.) zamanını tutarlı bir şekilde açıklıyordu. Ancak Ussher'in bulduğu tarih, Dünya'nın gerçek yaşına kıyasla yok denecek kadar azdı ve bunun bilinmesi için uzun yıllar geçmesi gerekecekti.

Neyse ki 1922 yılında ABD'nin Iowa eyaletinde bir posta memurunun çocuğu olarak dünyaya gelen **Clair Cameron Patterson**'in da en fazla merak ettiği sorulardan biri Dünya'nın yaşydı ve Ussher'dan bu yana aynı soruyu merak eden onlarca bilim insanı, cevap için gerekli altyapıyı hazırlamıştı. Örneğin Ernest Rutherford ve Frederick Soddy, radyoaktif elementlerin spesifik bir zaman aralığında başka bir elemente dönüştüğünü keşfetmiş ve bunu da "**yarılanma ömrü**" olarak isimlendirmişlerdi. Arthur Holmes ise yarılanma ömründen hareketle kayaçların yaşının hesaplanabileceğini düşünmüş ve uranyum (Ur) elementinin kurşun (Pb) elementine bozunmasının referans alınabile-

ceğini göstermişti. Son olarak kurşun konusunda uzmanlaşmış Patterson'ın hocası Harrison Brown, çağının en iyi uranyum uzmanlarından George Tilton'la onu bir araya getirdiğinde cevaba ulaşmak an meselesiydi.

Brown ve ekibi, yaş hesaplamasında Dünya'da bulunan eski kayaçlar yerine meteorları kullanmayı tercih etti. Çünkü meteorlar, Dünya'yla aynı zamanda oluşan Güneş sisteminin el değmemiş kalıntılarıydı.

Dolayısıyla bu meteorların elimizde bulunan parçalarının (göktaşı) yaşı tespit edildiğinde, Dünya'nın yaşı da bulunabilecekti. Hesaplamalar için **Canyon Diablo** meteoritini kullanan ekip, ilk denemelerde düzgün sonuçlara ulaşamadı. Çünkü çevresel etkilerden dolayı örnekler ve malzemelere bulaşan kurşun, hesaplamaları ciddi biçimde etkiliyor ve tutarlı sonuçlar elde edilmesini engelliyordu.

Brown'un Atom Enerjisi Komisyonu'ndan (AEC) hibe almayı başarması üzerine Patterson, Caltech'te yeni bir laboratuvar kurdu. Araç-gereçlere kurşun bulaşmasını engellemek için tüm malzemeleri asitle temizleyen, tüm kimyasalları damıtan Patterson, böylelikle bugün yaygın biçimde kullanılan ilk temiz odayı (cleanroom) da oluşturmuş oldu. Sonunda tüm bu özenli ve sıkı çalışma meyvesini verdi ve Patterson, 1956 yılında yayımladığı "**Meteorların ve Dünya'nın Yaşı**" [makalesinde](#) Dünya'nın yaşını 70 milyon yıl hata payıyla, 4,55 milyar yıl olarak hesapladı. Şüphesiz bu süre, insanların tahmin ettiğinin çok ötesindeydi ve uzun zamandır merak edilen sorunun cevabı da kendi kadar büyüleyiciydi: 4.550.000.000 yıl...

PETROL DEVLERİNİN YARATTIĞI DEZENFORMASYONLA MÜCADELE

Patterson, büyük keşfi mümkün kılan ölçüm sürecine odaklandığında onu tedirgin eden bazı düşüncelerden kurtulamıyordu. Ölçüm sonuçlarının

"Sonuçlar Patterson'ın korktuğu gibiydi. Okyanusların yüzeyinde derinlere kıyasla çok daha fazla kurşun bulunuyordu. Yani endüstrinin emrindeki uzmanların iddia ettikleri gibi dünyada 'doğal olarak' bulunan bu elementin bize zarar veremeyecek, eser miktarda bulunduğu tezi doğru değildi"

tutarlı olması için neden bir temiz oda gerekmişti? Atmosferde bulunan kurşun düzeyi ne kadar yüksekti ki, çalışma sonuçlarını ciddi biçimde etkiliyordu? Çağdaşı, Robert A. Kehoe gibi toksikoloji uzmanlarının atmosferde bulunan kurşun düzeyinin insana zarar verecek seviyeden çok çok daha düşük olduğuna dair tezleri ne kadar doğrudu? Ve eğer bu tezler doğru değilse havada, suda, toprakta dolayısıyla insan vücudunda biriken kurşun günden güne herkesi zehirliyor muydu? Tüm bu sorulara cevap bulmak isteyen Patterson, sonradan baş düşmanı haline gelecek Amerikan Petrol Enstitüsü'nden (API) aldığı fonla okyanusları incelemeye başladı. Zira okyanusların tabanı ve yüzeyi arasındaki kurşun oranındaki farklılık, geçmişten bugüne kadar gerçekleşen kurşun salımını hesaplamak için iyi bir gösterge olacaktı.

Sonuçlar Patterson'ın korktuğu gibiydi: Okyanusların yüzeyinde derinlere kıyasla çok daha fazla kurşun bulunuyordu. Yani endüstrinin emrindeki uzmanların iddia ettikleri gibi dünyada "doğal olarak" bulunan bu elementin bize zarar veremeyecek, eser miktarda bulunduğu tezi doğru değildi. Aksine birçok Amerikalının kanındaki kurşun seviyesi, normalden 100 kat daha fazlaydı. Patterson, elde ettiği bu bulguları 1965 yılında yayımladığı "İnsanoğlunun Doğal ve Kurşunla Kirlenmiş Yaşam Alanları" adlı [makalesinde](#) dile getirdiğinde kurşunlu benzin üreten petrol devlerini de karşısına almış oldu.

Aslında kurşunun zararları uzun zamandan beri biliniyordu. Romalıların yaygın bir şekilde hamamların su tesisatında, pişirme kaplarında ve şarabı tatlandırmak için kullandıkları kurşunun, imparatorluğun çöküşünde önemli bir faktör olduğu birçok tarihçi tarafından [savunuluyor](#). Yine boyalarda renk verici bir madde olarak da kullanılan kurşunun, birçok ressamın zehirlenmesine sebep olduğu da bilinen bir gerçek. Örneğin Francisco Goya'nın son dönemlerinde beyin iltihabına bağlı mental çöküşünde, resimlerinde kullandığı "kurşun beyazının" büyük etkisi olduğu biliniyor. Fakat uzun zaman boyunca yalnızca belirli topluluk ve

Francisco Goya'nın son dönemlerinde beyin iltihabına bağlı mental çöküşünde, resimlerinde kullandığı "kurşun beyazının" büyük etkisi vardır.

meslek gruplarında görülen kurşun zehirlenmesi, kurşunun endüstriyel alanlarda seri biçimde üretilmesi sonucu giderek yaygın hale geldi. 1920'lerde Delaware ve New Jersey'deki fabrikalarda kurşun işleyen işçilerin halüsinasyon görerek veya akıl sağlığını tümünden yitirerek pencereden atladığına dair raporlar hem olayın vahametini hem de yetkililerin bu konudaki duyarsızlığını göstermesi açısından [önemlidir](#). Yani Patterson, kurşun salımı üzerinde çalışmalar yaptığında, kurşunun zararlı olduğu zaten biliniyor ve aksi bir görüş ileri sürülüyordu. Savunmalar daha ziyade atmosfere salınan kurşun miktarının zehirlenmeye sebep olamayacak düzeyde düşük olduğu tezine dayanıyordu. Ancak Patterson, yayımladığı makalede durumun böyle olmadığını göstermişti.

Olay yaratan makaleden sonra, kurşunlu benzin satan petrol şirketleri Patterson'a cephe aldı ve onu mali desteklerini kesmekle tehdit etti. Fred

How many **GASOLINE COMPANIES**
DISPLAY THIS TRADEMARK ?

Dollars to
doughnuts
you can't pick
the right number!

A	24
B	140
C	240
D	14,000
E	240,000

See correct answer at right

ETHYL
BRAND OF
ANTI-KNOCK
COMPOUND

ETHYL
CORPORATION

TRADEMARK REG. U.S. PAT. OFF.

According to the latest count, two hundred and forty oil refiners in the United States use Ethyl brand of antiknock compound to improve their best gasoline.

So is one right answer, but if you guessed 14,000 or 240,000, you aren't wrong

... because the oil refining companies that are licensed by the Ethyl Corporation to add its antiknock compound to their gasoline sell the finished product through many thousands of jobbers and dealers. These distributors in turn display the Ethyl trademark on pumps that contain good gasoline plus this famous antiknock fluid that increases power and performance.

ETHYL CORPORATION—MAKERS OF ETHYL BRAND OF ANTI-KNOCK COMPOUND

Pearce tarafından **"tek kişilik bir çevre felaketi"** olarak tanımlanan ve kurşunlu benzinin üretiminde kullanılan tetraetil-kurşun üreticisi Thomas Midgley Jr. ve onun kurduğu Ethyl Corporation'da çalıştırılan endüstriyel toksikoloji uzmanı Robert A. Kehoe, Patterson'a savaş açanların başında geliyordu. Kehoe, kurşuna "uzun süre" maruz kalmayan işçiler ile Meksikalı çiftçileri referans kabul ederek yaptığı çalışmalarda ortada görünür bir fark olmadığını öne sürüyor ve Patterson'ı "ayaktakımını kışkırtan" bir "bağnaz" olmakla suçluyordu. Halbuki Patterson, referans kabul edeceğimiz değerler çağımızda yaşayan insanlar olamayacağını öne sürüyor ve 1600 yıllık Perulu insan fosilinden elde ettiği değerler ile günümüz insanının vücudundaki kurşun düzeyini [kıyaslıyordu](#). Patterson'ın çalışmaları her ne kadar daha nitelikli ve kesin sonuçlar sunsa da, sesi duyulmuyordu. Zira petrol devlerinin paraları çok ve bağlantıları güçlüydü. Kullanılan siyasi bağlantılar ve yayılan dezenfor-

Dönemin petrol devlerinden olan Ethyl Corporation, kurşunlu benzinin zararlı olmadığını savunuyordu.

masyon sonucu Patterson'ın, görece bağımsız Amerika Birleşik Devletleri Halk Sağlığı Hizmeti de dahil olmak üzere birçok kurumla anlaşması feshedildi. Kurşun elementi konusunda dünyadaki en saygın bilim insanlarından biri olmasına rağmen Ulusal Araştırma Konseyi'nin (NRC) atmosferik kurşun kirliliği panelinden çıkarıldı. Yanlış yöntemlere dayanan ve bilinçli biçimde çarpıtılan sonuçlar sebebiyle, Dünya Sağlık Örgütü de, son 20 yılda insan vücudundaki kurşun düzeyinde kayda değer bir artış olmadığını dile getiriyordu. Patterson, tamamen dışlanmış, yalnızlaştırılmış ve tüm maddi olanaklardan alıkonulmuştu. Ancak kapitalist devlerin karşısında bu defa onları yola getirmeyi ilke edinmiş bir Don Kişot vardı.

Patterson pes etmedi. Atom Enerjisi Komisyonu (AEC) gibi bağımsız kuruluşlara başvurdu ve burarlardan aldığı maddi destekle çalışmalarına devam etti. Fosillerden balıklara, yiyeceklerden soluduğumuz havaya kadar birçok maddede kurşunun izini süren Patterson, hepsinde de aynı sonuçla karşılaştı: Çevreye yayılan kurşun miktarı olağanüstü düzeyde artış göstermişti. Bir yandan ilkeli yöneticiler ile bağlantı kurmaya çalışırken diğer yandan kimsenin reddedemeyeceği kanıtlar bulmak için uğraşan Patterson, nihayet 1965 yılında Senatör Muskie'nin dikkatini çekmeyi başardı. Onun aracılığıyla katıldığı toplantılarda çoğu yetkilinin "doğal" ve kendi çağının "normal" kabul ettiği kurşun seviyesi arasındaki farkı anlayamadığını ve halk sağlığını temsil eden kurumların kurşun üreticisi firmalarla işbirliği içerisinde çalışmasının yanlış olduğunu savundu. Ancak petrol devlerine asıl darbeyi, 1970 yılında Grönland ve Antarktika'daki buzullarda yaptığı çalışma ile vurdu.

Kutup buzulları, her yıl yeniden yağın karla birlikte geçmişi korunaklı bir şekilde muhafaza eden yıllıklardır. Buzul delinerek derinlere doğru inildiğinde, bir nevi zaman makinesi gibi, binyıllar öncesinde neler olduğu; hangi canlıların yaşadığı veya atmosfer-

ferin bileşimi gibi birçok bilgiye ulaşılabilir. İşte bu net gerçeklikten yola çıkan Patterson, Grönland'daki günümüz buzulunun Sanayi Devrimi öncesine kıyasla 100 kat daha fazla kurşun barındırdığını ortaya koydu. Bu oran, sanayi faaliyetlerinin neredeyse sıfır olduğu Güney Yarımküre'de bulunan Antarktika'da ise 10 katı. Sonuçlar oldukça açıktı: Atmosferdeki kurşun düzeyi binlerce yıl sabit kalmışken özellikle kurşun üretiminin endüstrileştiği 1923 yılından itibaren hızlı bir şekilde artıyordu ve atmosferdeki hava hareketleriyle dünyanın tamamına yayılıyordu.

Durumun vahametini açık biçimde gören senatör Muskie, aynı yıl Temiz Hava Yasası'nın oy birliğiyle geçmesini sağlayarak, kurşun devlerine ilk kurşunu sıkıştırmış oldu. 1973 yılında benzindeki kurşun miktarı azaltılmaya başlandı ve kademeli olarak konserve, su borusu ve boyalarda kurşun bulundurulması yasaklandı. 1987 yılına gelindiğinde, ABD'de artık benzin katkı maddesi olarak kurşun kullanılmıyordu. Bu tedbirler sayesinde 1978 ile 1991 yılları arasında çocuklarda bulunan kurşun, %76 oranında azalmış, yel değirmenleri kaybetmiş ve insanlık ideallerinin temsilcisi Patterson kazanmıştı.

BİLİMSEL KEŞİFTEN BİLİM ETİĞİNE

Patterson, gerek çalışmalarındaki yaratıcılığı gerekse dezenformasyonla mücadele kararlılığı ile örnek bir bilim insanı olmuş, Dünya'nın yaşı keşfiyle de çoğu bilim insanının hayatı boyunca elde edemeyeceği başarıyı genç yaşta (31) elde etmişti. 1995 yılında hayata gözlerini yumduğunda Hugh P. Taylor, onun çalışmalarını "jeokimya alanındaki en dikkate değer başarılarından biri" olarak yorumlamıştı. Ancak o hiçbir zaman bunu, yalnızca kendi hanesine yazılacak bir kazanım olarak görmedi. Zira tıpkı Newton gibi "uzakları görme" yetisinin "omuzla-

"1920'lerde Delaware ve New Jersey'deki fabrikalarda kurşun işleyen işçilerin halüsinasyon görerek veya akıl sağlığını tümden yitirerek pencereden atladığına dair raporlar hem olayın vahametini hem de yetkililerin bu konudaki duyarsızlığını göstermesi açısından önemlidir. Yani Patterson, kurşun salımı üzerinde çalışmalar yaptığında, kurşunun zararlı olduğu zaten biliniyor ve aksi bir görüş ileri sürülmüyordu"

rında yükseldiği devler" sayesinde olduğunu biliyordu. Yazmayı planladığı *Historical Changes in Integrity and Worth of Scientific Knowledge* eserinin [önsözünde](#) bu durumu şöyle anlatır:

"Gerçek bilimsel keşif, beyni böyle anlarda dünyaya muzaffer bir şekilde şöyle haykırmaktan alıkoyar: 'Bakın ne yaptım! Şimdi itibar ve servetin meyvelerini toplayacağım!'. Aksine böyle bir keşif beyni içgüdüsel olarak, bilimsel düşüncenin kutsal ama yalnız mabedinde başka kimsenin duyamayacağı bir sesle 'BİZ yaptık!' diye gürlemeye zorlar".

Patterson, bilimsel bilginin birikimli bir şekilde ilerlediğinin ve kendinin de diğer bilim insanları sayesinde bu sürecin bir parçası haline geldiğinin bilincindeydi. İşte bu bilinç, Patterson'ın tarifiyle "narsist veya bireyci" değil, "muazzam bir toplumsal derinliğe sahipti" ve nesiller boyu süren bir bilimsel inşa sürecinin bilim insanının omuzlarına yüklediği sorumlulukla şekillenmişti. Üstelik Patterson'a göre bilim insanının üstlendiği tek sorumluluk da bu değildi. Bir entelektüel olarak bilim insanı, hem bilimsel verileri tarih, felsefe, sanat, din ve eğitim gibi farklı alanlara nasıl uyarlayacağı üzerinde düşünmeli hem de içinde yaşadığı toplum ve çevrenin daha iyiye gitmesi için çaba harcamalıydı.

Patterson'ı bilim etiği konusunda fikirler öne süren birçok bilim insanından ayıran en önemli nokta, onun bu ilkeleri uygulama konusunda gösterdiği kararlılıktı. Özellikle kurşun elementinin insan sağlığına verdiği zararları önlemek için giriştiği mücadeleler, onu bilim etiğinin canlı bir temsili konumuna taşıdı, kendisinden sonra gelen onlarca halk sağlığı uzmanı için de ilham verici bir öncü kıldı. Dünya'nın kaç yıldır var olduğunu bulan bu alçakgönüllü dahi, kapitalistlerin kâr hırsıyla bünyemize dahil ettiği zehri ifşa ederek tüm insanların yaşamına sayısız yıl ekledi.

Allianz Türkiye'den "İklim Değişikliği Raporlaması Genel Görünüm Raporu"na Katkı

Allianz Türkiye, sektöründe ve Allianz Grubu'nda entegre rapor yayımlayan ilk şirket olarak bu alandaki tecrübelerini tüm ekosistemle paylaşmak üzere Entegre Raporlama Derneği Türkiye'nin (ERTA) "İklim Değişikliği Raporlaması Genel Görünüm Raporu"nu hazırlamasına katkı sağladı.

Allianz Türkiye, sektöründe ve Allianz Grubu'nda entegre rapor yayımlayan ilk şirket olarak 2019'dan bu yana edindiği tecrübelerini *tüm ekosistemle paylaşmaya devam ediyor*. Bu doğrultuda Allianz Türkiye; Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (TSKB) ile birlikte üyeleri arasında yer aldığı Entegre Raporlama Derneği Türkiye'nin (ERTA) Escarus danışmanlığında hazırlattığı "[İklim Değişikliği Raporlaması Genel Görünüm Raporu](#)"na destek verdi.

Rapor, İklim Temelli Raporlama Hakkında Genel Görünüm Sunuyor İklim Değişikliği Raporlaması Genel Görünüm Raporu; iklim krizi kaynaklı tehditlerin anlaşılması, yönetilmesi ve paydaşlara duyurulması açısından önemli bir araç olan iklim temelli raporlama hakkında genel görünüm sunmayı ve senaryo analizleri eşliğinde tüm kurumlara yol göstermeyi amaçlıyor. Rapor aynı zamanda, *önümüzdeki dönemde hayata geçirilecek çalışmalarda özel sektörün karşılabileceği engelleri aşmak adına fayda sağlayacak yol gösterici bir kaynak oluşturuyor.* #

"Allianz Türkiye'nin de destekçisi olduğu 'İklim Değişikliği Raporlaması Genel Görünüm Raporu' iklim krizi kaynaklı tehditlerin anlaşılması, yönetilmesi ve paydaşlara duyurulması açısından önemli bir araç olan iklim temelli raporlama hakkında genel görünüm sunmayı ve senaryo analizleri eşliğinde tüm kurumlara yol göstermeyi amaçlıyor"

“Büyüyen Topluluğumuzla Birlikte Pozitif Değişim Yaratmaya Devam Edeceğiz”

Kale Grubu'nun temel amacının gerçek değişim ve dönüşüm getirecek iş modellerine, kalıcı sosyal ve çevresel fayda yaratmaya odaklanmak olduğunu belirten Kale Grubu Kurumsal İletişim ve Etki Yatırımları Bölüm Başkanı Rana Birden, İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Programı'nı da yalnızca bir ödül programı olarak görmediklerini söyledi. Toplumun her kesiminde pozitif değişim yaratmaya devam edeceklerini dile getiren Birden, “Finalistlerimiz ve kazananlarımız, birbirlerinin deneyimlerinden öğrenen, birlikte iş geliştirebilen, toplumsal sorunlara ortak çözümler üretebilen topluluğumuzun çok değerli bir parçası olacaklar” dedi.

 ELİF YAŞAR ÖZYÜREK

Kale Grubu olarak sürdürülebilirlik anlayışınız ile iş modelleriniz arasında nasıl bir entegrasyon var? Sektörünüzde değişimi sağlama ve sosyal fayda yaratma konusundaki yol haritanızı öğrenebilir miyiz?

Temel amacımız, gerçek değişim ve dönüşüm getirecek iş modellerine, kalıcı sosyal ve çevresel fayda yaratmaya odaklanmak. Yalnızca büyümenin ya da kâr etmenin ötesinde; topluma, insanlara, ekosistemimize ve dünyamıza iyi gelen işler yapmayı istiyoruz. Daha adil, daha yeşil, daha sürdürülebilir bir dünyaya erişmek için etkimizi artırmaya çalışıyoruz. Bu doğrultuda sürdürülebilirliği ön planda tutan, Grubumuzun ve tüm Grup şirketlerinin çevresel

etkilerini değerlendirip azaltmaya çalışan, tüm paydaşlarımızı dikkate alan bir iş modeline sahibiz. Sürdürülebilirliği, inovasyon ve büyümenin temel kaldıracı olarak konumlandırıyoruz.

Yatırımlarımızı ve çalışmalarımızı, daha temiz ve daha verimli üretim odağında gerçekleştiriyoruz. Tüm şirketlerimizde karbon emisyonunu azaltacak enerji tasarruf projeleri yaparak, çevresel etkilerimizi en aza indirme yolunda etkin adımlar atıyoruz. Bunun için teknolojiye enerji dönüşüm projeleri, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımına yönelik yatırımlar yapıyoruz; su ayakizi ve atık yönetimi projeleri uyguluyoruz. Malzeme ve teknoloji yönünden de yenilikçi Ar-Ge projeleri ve buna bağlı yatırım

hazırlıkları gerçekleştiriyoruz. Ayrıca yenilikçi ürünlerimizle tüketicinin de su tasarrufu ve çevreye duyarlılık özelinde bilinçlenmesini ve harekete geçmesini sağlıyoruz.

Etki yatırımları alanına yalnızca toplumsal yatırım programlarımız odaklı değil, Kale Grubu'nun dönüşeceği bir iş modeli olarak bakıyoruz. Bu kapsamda benimsediğimiz "İyi Bak Dünyana" felsefesi altında sürdürülebilir iş modelimizin dört ana etki alanını çalışanlarımız, çevremiz, toplumumuz ve işimiz oluşturuyor.

Tüm çalışma arkadaşlarımızın, sürdürülebilirlik yolculuğumuzun bir parçası olduğunu hissetmesi bizim için çok önemli. İyi Bak Dünyana hareketi kapsamında, Kale Grubu Başkanı ve CEO'su Zeynep Bodur Okyay'ın liderliğiyle başlayan ve tüm çalışanlarımızın sürdürülebilirliğe olan ilgilerini geliştiren, ortak amaç kültürü oluşturan bir çalışma ortamı şekillendiriyoruz.

Toplumsal fayda hedefleyen çalışmalarımızı, üç öncelik alanımız olan fırsat eşitliği, sosyal girişimcilik, yerel kalkınma odağında yürütüyoruz. İlerlemenin erkeği-kadını olmaz inancıyla kadınlarla birlikte yerel kalkınma planları kuruyoruz. Sosyal girişimcilerle el ele vererek eşitsizliklere karşı duruyor, dünyanın değişmesine katkı sağlayacak işler yapmak istiyoruz. Gençler, sanatçılar, tasarımcılarla birlikte daha sürdürülebilir dünyaya giden yolda anlamlı izler bırakmaya odaklanıyoruz.

Bu yıl, İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Programı Ödülleri'nin sekizincisi gerçekleşiyor. İlk günden bu yana ödül programının hem Kale Grubu'nun kurucusu merhum İbrahim Bodur'un değerlerini yaşatma hem de sosyal girişimcilik

ekosistemini destekleme konusundaki etkilerini anlatır mısınız?

İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Programı ile sekiz yıl önce yola çıkarken amacımız, sosyal fayda sağlayan girişimcileri destekleyip kamuoyu önüne çıkmalarını sağlarken, varlığıyla sosyal etki bırakabilecek bir programı hayata geçirmektir. Bu etkinin, dünyaya iyi bakmak için en iyi yol olduğuna inandık.

Özellikle iş dünyasının bakış açısında bir fark yaratılmayı amaçladık. Bu yolla sorumlu ve etki odaklı liderliğin meydana getirebileceği değişime dikkati çekmeyi hedefledik.

Sekiz yıl gibi kısa sayılabilecek bir sürede bu hedefler yolunda önemli mesafe aldık. Kale Grubu'nda da, dışarıda da ciddi bir dönüşümü tetiklemeyi başardık. Özel sektörün dikkatini sosyal girişimcilik kavramına çektiğimiz ve benimsemelerini, iş alanları ile entegre etme yolunda adım atmalarını sağladık. Sosyal girişimcilerin iş potansiyeli üzerinde olduğu kadar ülkenin gelişiminde de ciddi etkimiz oldu.

Sosyal etkimiz her geçen gün büyüyor. Sosyal girişimcilik ekosistemindeki çalışmalarımızı daha ileriye taşımak üzere, Dünya Ekonomik Forumu ve Schwab Vakfı'nın işbirliğinde Davos 2024'te lanse edilen Rise Ahead Taahhüdü'nün de Türkiye'deki ilk imzacısı olduk. Her yıl biraz daha büyüyen topluluğumuzla birlikte toplumun her kesiminde pozitif değişim yaratmaya devam edeceğiz.

Bugüne dek 70'e yakın sosyal girişimin dahil olduğu bir topluluğun oluşmasına aracılık ettiniz. Ödül programınız, günümüzün "dönüşüm ajanları" olan sosyal girişimcilerin bir topluluk olma ve topluma ilham vermeleri açısından nasıl bir platform oluşturuyor?

Öncelikle tüm paydaşlarımıza ilham veren bir topluluk oluşturduk. Bu, gurur ve heyecan verici. Günümüzün hızla gelişen ekonomik ortamında, geleneksel işletmeler ile sosyal girişimler arasındaki işbirliği, bizi, ortak değer yaratmaya götürüyor ki, aradığımız tam olarak bu... Geleneksel işletmelerin operasyonel verimliliğini ve finansal kaynaklarını, sosyal girişimlerin sosyal inovasyonu ve toplumsal katılımıyla birleştiren bu işbirlikleri, ekonomik büyümeyi desteklerken en acil toplumsal zorluklardan bazılarının çözülmesine yönelik bir plan sunuyor. İş dünyası ve sosyal girişimcilerin benzersiz güçleri ve katkılarını masaya getirdiği böyle bir topluluk oluşturmak, kolektif eylemin dönüştürücü gücünün çok değerli bir kanıtı. Birlikte daha parlak, daha kapsayıcı ve sürdürülebilir geleceğe giden yeni bir rota çizme fırsatına sahibiz.

Finale yarışacak sosyal girişimciler, değişim yaratma ve fayda sunma hedefleri ile sosyal, ekonomik ve çevresel hangi konulara odaklandılar? İBSG Programı ödülleri için bu yıl dört kategoride toplam 316 başvuru aldık. Bugüne kadar aldığımız en yüksek başvurulardan biri. Nicelik kadar gelen başvuruların niteliği de jürimizi çok mutlu etti. Her kategoride çok iyi girişimlerle karşılaştık. Konuların çeşitliliği açısından da gayet zengin bir süreç yaşandı. Tarım zararlıları ile mücadeleden orman yangınlarına karşı çözüm sunmaya, atık ve kirlilik problemini vurgulayandan küresel su krizine odaklanana, bilimsel okuryazarlığı geliştirmeyi amaçlayan plastik sorununa son vermeye çalışana kadar birçok farklı konuda dikkat çekici girişimciler başvurdu.

Ödülü hak edecek sosyal girişimcilerin kazanımları neler olacak?

İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Programı kapsamında finansal ve finansal olmayan ödüller veriyoruz. Her kazanan belli miktarda finansal ödüle hak kazanıyor. Ayrıca Erken, İleri ve İş Birliği Kategorileri'nin kazananları, maddi ödüle ek olarak, Kale Grubu ve Impact Hub İstanbul tarafından iş geliştirme ve yatırıma hazırlık desteği, Gençlik Kategorisi ka-

zananı ekip ise Social Impact Award Türkiye 2024 programına geçiş ve program kapsamında kapasite geliştirme desteği alma hakkını kazanacak. Ancak biz İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Programı'nı salt bir ödül programı olarak görmüyoruz. Finalistlerimiz ve kazananlarımız, her zaman vurguladığımız gibi, birbirlerinin deneyimlerinden öğrenen, birlikte iş geliştirebilen, toplumsal sorunlara ortak çözümler üretebilen topluluğumuzun çok değerli bir parçası olacaklar. Toplumun ya da herhangi bir dezavantajlı grubun aşmak zorunda olduğu sorunlara karşı el ele verecek, birlikte çözüm bulmaya çalışacağız. Birbirimizi besleyecek, yol arkadaşlığı yapacağız.

Sekizinci İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Programı Ödülleri, bu yıl hangi yeniliklerle ve varsa hangi farklılıklarla gerçekleşecek?

Ödül programını da kapsayan İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Programı'mızı geliştirmeye devam ediyoruz. Bu yıl da yalnızca İstanbul, Ankara, İzmir değil, tüm Türkiye'den girişimcilere alan açmaya, ülke çapına yayılmaya gayret ediyoruz. Aldığımız başvurulardaki coğrafi çeşitlilik bu yönde önemli mesafe kaydettiğimizi gösteriyor. Buna ek olarak bu yılki en büyük değişiklik, programımızı etki girişimlerini de kapsayacak şekilde genişletmek oldu. Böylelikle hem girişimler arasında bir fırsat eşitliği sağlamış oluyoruz hem de topluluğumuza etki girişimlerini de alarak, esasen aynı yolda yürüyen etki girişimleri ile sosyal girişimler arasında birbirinden öğrenmeyi sağlayarak etkimizi artırmayı hedefliyoruz. #

—“Açık Radyo.” 95.0

Çizim:
Ohannes Şaşkal

CANLILAR ÂLEMİNİ TEHDİT EDEN DEV KRİZLER
ACİLİYET VE ADİLİYET
ÇERÇEVESİNDE ELE ALINMALI.

ACİLEN DEVASA BİR
SOSYAL HAREKET
YARATIP ADİL SOSYAL NORMLAR OLUŞTURMALIYIZ.

BUNLAR İÇİNSE
FARKINDALIK
YARATMAK ZORUNDAYIZ.

Aynur KOLBAY HÜLYA, MarjinalSosyal Direktörü ve
Strateji Departmanı Koordinatörü

Modern Çağın Kara Bulutu: Dezenformasyon

İçinde bulunduğumuz dijital çağda, bilgiye ulaşmak artık “bir tık” uzağımızda. Her geçen yıl teknolojik devrimde daha ciddi adımlar atılıyor. Ancak bu kolay ulaşılabilirlik, bazen doğru ve güvenilir bilginin kaybolmasına da neden olabiliyor. Bu noktada “dezenformasyon” modern çağın kara bulutlarından biri olarak karşımıza çıkıyor. Dünya Ekonomik Forumu (WEF) tarafından hazırlanan Küresel Riskler Algı Araştırması 2024 verilerine baktığımızda, dezenformasyon gelecek iki yılda insanlığı bekleyen en büyük ve bir numaralı küresel risk olarak ortaya çıkıyor.

Dezenformasyon, diğer risklerden farklı olarak yayılma hızı ve etkisiyle dikkat çekiyor. Ayrıca diğer risklerle etkileşim içinde olduğunu da unutmamak önemli. Örneğin, iklim krizi gibi birçok küresel risk, dezenformasyonun etkisi altında daha da kötüleşebilir ve bu da krizlerin etkilerini artırabilir. Dolayısıyla dezenformasyonla mücadele etmek diğer küresel risklerle başa çıkmak için de kritik bir öneme sahip diyebiliriz.

DEZENFORMASYONUN YARATABİLECEĞİ OLUMSUZ ETKİLER

Bilgiyi çarpıtma, bilgi kirliliği, sahte dokümanların dolaşımında olması ve yanlış bilginin hızla yayılması gibi sorunlar, küresel ölçekte ciddi riskler doğurabilme gücüne sahip ne yazık ki. Kamuoyunda özellikle iklim krizi gibi acil durumlarda, yanlış bilgi nedeniyle alınan kararlar, olumsuz sonuçlar doğurarak krizin etkilerini artırabilir. Bazı kritik bilgilerin yanlış yayıl-

ması toplumların bölünmesine ve ayrışmasına yol açarak toplumsal kutuplaşmayı artırıp dayanışmayı zorlaştırabilir.

Sahte bilgilerin yayılması şirketlerin ya da yatırımcıların kararlarını da etkileyerek ekonomik kayıplara da neden olabilir. İşbirliklerini zora sokabilir, ülkeler arasında güvensizliklere yol açabilir. Özellikle pandemi gibi durumlarda küresel sağlık krizlerinin çıkmasına yol açabilir.

DEZENFORMASYONLA NASIL MÜCADELE EDECEĞİZ?

Bu noktada, küresel risklerde iklim krizi gibi bir problem dahi ikinci sırada bırakan bilgi kirliliği ile mücadele etmek ve sağlıklı iletişim ortamları oluşturmak hepimizin sorumluluğunda. Peki, doğru bilgiye ulaşmak ve hem bireysel hem de toplumsal refahı sağlamak için dezenformasyonu nasıl tespit edebileceğiz ve nasıl önleyeceğiz?

Bu doğrultuda her birimizin kolaylıkla uygulayabileceği birkaç yöntem:

1 Doğru kaynaklara erişmek: İnternette dolaşan bilgileri doğrulamak için güvenilir kaynaklara başvurmak doğru bir yöntem olarak düşünülebilir. Bu kapsamda haber ajanslarının ve güvenilir medya kuruluşlarının web siteleri takip edilebilir.

2 Araştırma yapmak: Sunulan bir bilginin ya da bir iddianın sadece bir parçasını görmek, resmin bütünü görmemizi engelleyebilir. Dolayısıyla bir bilginin gerçekten ne anlama geldiğini anlamak için iyi araştırmak önemli bir adım olabilir.

“İklim krizi gibi birçok küresel risk, dezenformasyonun etkisi altında daha da kötüleşebilir ve bu da krizlerin etkilerini artırabilir. Dolayısıyla dezenformasyonla mücadele etmek diğer küresel risklerle başa çıkmak için de kritik bir öneme sahip diyebiliriz”

3 Sorgulamak: Bilgiyi sorgulamak ve eleştirel bir şekilde düşünmek önemlidir. Sunulan her bilgiyi kabul etmek yerine bilgileri değerlendirmek ve mantıklı sonuçlara varmak için iyi analiz etmek gerekir.

4 Tarafsız kalabilmek: Bilgileri doğru bir şekilde değerlendirebilmek ve analiz edebilmek için tarafsız kalmak, önyargılı davranış ve düşüncelerden kaçınmak doğru sonuçlara ulaşmak için faydalı olabilir.

5 Bilgiyi paylaşmadan önce iyi düşünmek: Sosyal medya ve diğer platformlarda herhangi bir bilgiyi paylaşmadan önce kaynakların iyi kontrol edilmesi, paylaşılacak bilginin doğru olup olmadığından emin olunması dezenformasyonu önlemenin en önemli adımlarından biridir.

Bu adımların layığıyla gerçekleşebildiği toplumlar dezenformasyona en az maruz kalan toplumlar olacaktır. Elbette, tüm bu adımların atılmasında **eğitim ve farkındalık** çok önemli bir yer kaplıyor. Toplumsal bilincin oluşturulması ve konuya dair farkındalık yaratılması için konu özelinde eğitimlerin düzenlenmesi, bilinçlendirme çalışmalarının yapılması, insanların çok küçük yaşlardan itibaren konuya hassasiyetle yaklaşmasının sağlanması da gerekiyor. İşte tam bu noktada dezenformasyonla mücadelede en önemli adımlardan biri olarak **dijital okuryazarlık** karşımıza çıkıyor.

İYİ ÖRNEK UYGULAMALAR

Dünyanın çeşitli bölgelerinde dezenformasyonla mücadelede uygulanan birçok iyi örnek bulunuyor. Örneğin Avrupa Birliği (AB), dezenformasyonla mücadelede doğruluk kontrolü platformlarını destekleyip finanse ederken ABD'deki teknoloji devleri, sosyal medya platformlarında dezenformasyonun

yayılmalarını önlemek için algoritmalarını sürekli olarak güncelliyor. İspanya gibi ülkelerde eğitim ve farkındalık kampanyaları önemli bir rol oynuyor. Fransa hukuki düzenlemeleri güçlendiriyor. Finlandiya ise medya okuryazarlığı programlarını okullarda ve kamu kurumlarında yaygınlaştırıyor.

Bu tarz örnekler aslında dezenformasyonla mücadelede farklı yaklaşım ve stratejilerin kullanılabilirliğini gösteriyor. Her ülkenin kendi ihtiyaçları ve koşulları farklı olduğundan, etkili bir çözüm bulmak üzere farklı yöntemler de bir araya getirilebilir. Bu kapsamda Türkiye'nin dezenformasyonla mücadelede atabileceği mantıklı ve en ihtiyaca yönelik adımlar arasında, öncelikle doğruluk kontrolü yapacak güvenilir kurumların güçlendirilmesi yer alabilir. Ayrıca medya okuryazarlığı programlarının yaygınlaştırılması ve eğitim kurumlarında bu konunun ele alınması, bireylerin çok küçük yaştan itibaren yanıtıcı içerikleri daha iyi tanınmasına ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmesine yardımcı olabilir.

Sonuç olarak dezenformasyonun zararlarına dair farkındalık arttıkça ve etkili mücadele stratejileri geliştirildikçe her birimizin bu soruna karşı sorumluluğu da artacak. Bireysel olarak daha dikkatli olmak ve bilgiye karşı kritik bir tutum sergilemek, toplum olarak daha güvenilir bir bilgi ortamı oluşturmak için ilk adım. Unutmayalım ki dezenformasyonla mücadelede birlikte hareket ettikçe toplumsal bir bilinçlenmenin sağlanması çok daha mümkün. #

“Tüm Paydaşlarımızı İçeren Sürdürülebilir Bir Ekosistem Oluşturmayı Amaçlıyoruz”

Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın alüminyum sektörü üzerinde önemli bir etkisi olacağını belirten Assan Alüminyum Genel Müdürü Göksal Güngör, koşullara uyum sağlayabilen ve sürdürülebilirlik hedeflerine yatırım yapan sektör oyuncularının uzun vadede başarılı olacaklarını söyledi. Assan Alüminyum olarak dünyaya ve doğaya karşı sorumluluklarını yerine getirmeye devam ettiklerini belirten Güngör, “Sürdürülebilirlik yol haritamızdaki hedeflerimize ulaşmak için gerekli teknik, sosyal ve finansal kapasiteye sahibiz. Tüm faaliyetlerimizi daha sürdürülebilir hale getirme konusunda çitayı kendimiz için sürekli daha yukarı koyuyoruz” diye konuştu.

 Dr. Barış DOĞRU

Geçtiğimiz yıllarda sürdürülebilirlik yol haritanız “Vizyon 2025”i oluşturduunuz. Süreç nasıl ilerliyor sizin açınızdan? Planlarınız gerçekleşiyor mu? 2023 yılında nasıl bir seyir izledi çalışmalarınız?

Global yassı alüminyum sektörünün öncü üreticilerinden Assan Alüminyum bugün, yıllık 360 bin tonluk kurulu levha ve folyo, rulo boyama tesislerinde ise yıllık 60 bin ton alüminyum boyama kapasitesi ile Türkiye'nin yassı alüminyum sektöründe lider kuruluşu konumunda. 130 bin tonluk alüminyum folyo üretim kapasitesiyle Avrupa'nın en büyük iki üreticisinden biri. Satışımızın %75'ini, 70'i aşkın ülkeye ihraç ediyoruz.

Rulo, levha, folyo ve boyalı alüminyum ürünleriyle ambalaj, distribütör, inşaat, dayanıklı tüketim, otomotiv ve ısıtma-soğutma gibi birçok sektöre 1700'ü aşkın çalışanımızla hizmet veriyor, İstanbul Tuzla ve Kocaeli Dilovası tesislerimizde faaliyet gösteriyoruz.

Assan Alüminyum'da tüm faaliyetlerimizi “Geleceği Tüketmeden Üretiyoruz” yaklaşımımız çerçevesinde, global sürdürülebilirlik prensiplerine uygun şekilde gerçekleştiriyoruz. Son gerçekleştirdiğimiz soğuk hadde hattı yatırımımız ve eski hatların kapsamlı modernizasyonu ile hem katma değer hem de sürdürülebilirlik

açısından önemli adımlar attık. Geçtiğimiz yıl karbon ayakizimizi azaltmaya yönelik yatırımlar için IFC'den 90 milyon dolar tutarında "yeşil kredi" desteği aldık. Böylelikle sektörümüzde %100 iklim etiketli yeşil kredi desteği alan ilk şirket olduk.

Dilovası tesisimize entegre, alüminyumunu sonsuz kez ve %100 oranda dönüştürebilen bir geridönüşüm tesisimiz bulunuyor. Ayrıca Manavgat'taki hidroelektrik enerji üretim tesisimizle üretimde tükettiğimiz elektriğe eşdeğer temiz enerji üretiyoruz. Yenilenebilir enerji üretimimizle uluslararası tanınmışlığa sahip **I-REC (International Renewable Energy Certificate)** belgeleri alarak Kapsam 2 emisyonlarımızın

"Düşük karbonlu döngüsel ekonomi temeline dayanan iş stratejilerimizin tamamı 'Avrupa Yeşil Mutabakatı' ile uyumlu. Yönetim anlayışımız ve üretim tesislerimiz, doğanın ve çevrenin korunması, iklim krizinin etkilerinin en aza indirilmesi hedeflerimize göre şekilleniyor"

tamamını dengeliyoruz. Enerji verimliliği projelerimiz sayesinde enerji tüketimimizi azaltarak karbon ayakizimizi azaltıyoruz.

Sürdürülebilirlik faaliyetlerimizle alüminyum sektörünün sürdürülebilirlik çerçevesini belirleyen **Aluminium Stewardship Initiative'den (ASI)** hem Tuzla ve Dilovası üretim tesislerimizin hem de geridönüşüm tesisimizin küresel sürdürülebilirlik prensiplerine uygun faaliyet gösterdiğini tescil eden Sürdürülebilirlik Performans Standardı Sertifikası'nı da aldık.

2023 yılında 23 binden fazla şirket çevresel performans verilerini CDP aracılığı ile raporladı. Assan Alüminyum, küresel ortalamasının ve global metal sektörünün ortalamasının üzerinde yer alan B skorunu alarak Türkiye'de sektöründe CDP aracılığıyla iklim değişikliği ve çevresel performans raporlaması yapan ilk firma oldu.

Düşük karbonlu döngüsel ekonomi temeline dayanan iş stratejilerimizin tamamı "Avrupa Yeşil Mutabakatı" ile uyumlu. Yönetim anlayışımız ve üre-

tim tesislerimiz, doğanın ve çevrenin korunması, iklim krizinin etkilerinin en aza indirilmesi hedeflerimize göre şekilleniyor. Bu kapsamda geridönüşüm ve yenilenebilir enerji yatırımlarımıza öncelik vermeyi sürdürüyoruz.

Bu alanda yaşadığınız temel zorluklar neler?

Sürdürülebilir üretim teknolojileri kısa vadede yüksek maliyetli görünse de uzun vadede verimlilikle getiri sağlıyor. Alüminyum gibi %100 ve sonsuz kez dönüştürülebilir bir hammaddeyle çalışmak bizlere büyük avantaj sağlıyor. Uzun yıllardır Ar-Ge'ye yatırım yaparak daha düşük karbonlu, daha sürdürülebilir ürünler üretmek için çalışmalarında bulunuyoruz. Ayrıca çalışanlarımızın ve paydaşlarımızın da sürdürülebilirlik hedeflerimiz konusundaki farkındalıklarını artırarak bu alandaki değişime olan desteğimizi çoğaltıyoruz; tüm paydaşlarımızı içeren sürdürülebilir bir ekosistem oluşturmayı amaçlıyoruz. Sürdürülebilirlik yol haritamızdaki hedeflerimize ulaşmak için gerekli teknik, sosyal ve finansal kapasiteye sahibiz.

Sürdürülebilirlik ve iş açısından, 2023 yılının önemli gelişmelerinden biri hiç kuşkusuz, Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın 1 Ekim'de yürürlüğe girmesiydi. Alüminyum gibi yüksek emisyonlu bir sektör için kritik bir dönemeç sayılabilir. Bu alandaki gelişmeler konusunda neler yapıyorsunuz, neler düşünüyorsunuz?

2023'te yürürlüğe giren Avrupa Yeşil Mutabakatı, tüm sektörler için önemli bir dönüm noktası oldu. Mutabakatla Avrupa'nın 2050 yılına kadar seragazi emisyonlarını sıfıra indirmesi ve iklim nötr bir ekonomiye dönüşmesi amaçlanıyor. Bu hedef doğrultusunda alüminyum sektörünün de karbon ayakizini önemli oranda düşürmesi gerekiyor.

Yeni emisyon standartları, tüm sektörlerin üretim süreçlerini gözden geçirmesini ve daha temiz tek-

“2023'te yürürlüğe giren Avrupa Yeşil Mutabakatı, tüm sektörler için önemli bir dönüm noktası oldu. Mutabakatla Avrupa'nın 2050 yılına kadar seragazi emisyonlarını sıfıra indirmesi ve iklim nötr bir ekonomiye dönüşmesi amaçlanıyor. Bu hedef doğrultusunda alüminyum sektörünün de karbon ayakizini önemli oranda düşürmesi gerekiyor”

nolojilere yatırım yapmasını zorunlu kılıyor. Yeşil Mutabakat kapsamında fosil yakıtlara olan bağımlılığın azaltılması, enerji fiyatlarının da artmasına neden olacak. Bu durum yassı alüminyum üreticilerini öncelikle düşük karbonlu birincil alüminyum kaynak arayışına geçirecek. Bu da orta

vadede maliyetleri artırabilir.

Öte yandan tüketicilerin ve işletmelerin, sürdürülebilir ürünlere olan talepleri her geçen gün artıyor. Bu durum, alüminyum sektörünü geri dönüştürülmüş ve düşük karbon ayakizine sahip alüminyum ürünler üretmeye teşvik edecek. Ar-Ge merkezimizde de bu konuda yoğun çalışmalar gerçekleştiriyor, kendi know-how'ımızla geridönüşüm dostu, sürdürülebilir alaşımlar geliştiriyoruz.

Tüm bu süreç daha temiz üretim teknolojilerine ve enerji verimliliğine yönelik yatırımların artmasını sağlayacak. Bu da sektörde yeni iş imkanları ve ekonomik büyüme yaratacak. Avrupa'da Yeşil Mutabakat'a uyum sağlayabilen alüminyum üreticileri, küresel pazarda da daha rekabetçi hale gelecek. Geri dönüştürülmüş ve düşük karbon ayakizine sahip alüminyum ürünlere olan talepteki artışı kaldıraç olarak kullanan alüminyum üreticileri pazar paylarını artıracak.

Bu açılardan Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın alüminyum sektörü üzerinde önemli bir etkisi olacağı açık. Bu mutabakata uyum sağlayabilen ve sürdürülebilirlik hedeflerine yatırım yapan sektör oyuncuları, uzun vadede başarılı olacak ve sektördeki lider konumlarını koruyabilecekler.

Assan Alüminyum olarak, güvenilirlik, esneklik, yenilikçilik ve sürdürülebilirlik değerleri ışığında faaliyetlerimizle ülke ekonomisine katma değer yaratırken dünyaya ve doğaya karşı sorumluluklarımızı da yerine getirmeye devam ediyoruz. Tüm faaliyetlerimizi daha sürdürülebilir hale getirme konusunda çitayı kendimiz için sürekli daha yukarı koyuyoruz. #

UN Global Compact Türkiye

Network Türkiye

Gönüllülükten Gerekliliğe: Sürdürülebilirlik Raporlaması

“Post truth” yani “hakikat sonrası” çağ olarak nitelendirdiğimiz bu dönemde “güven oluşturmak” tüm kurumlar için daha önemli hale geldi. [2023 Edelman Güven Barometresi](#)'ne göre iş dünyası, etik puanını 2020'den bu yana 20 puan artırarak “en güvenilir” kurum oldu. Covid-19 salgını ve sonrasındaki küresel krizlerde iş dünyasının artan sorumlu davranışları bu yükselişin nedeni olarak değerlendiriliyor. Ankete katılanlar özellikle iklim değişikliği, ekonomik eşitsizlik ve işgücünün yeniden eğitilmesi gibi küresel sorunların çözümünde iş dünyasının daha aktif sorumluluk alması gerektiğini dile getiriyor.

Toplumun bu beklentilerinin yanı sıra yatırımcılar da

karşılaştırılabilir verilere dayanarak bilinçli kararlar alabilmek, şirketlerin sürdürülebilirlik performanslarını değerlendirerek daha iyi risk ve fırsat yönetimi yapan şirketlere yatırım yapabilmek istiyorlar.

Bu noktada kamuya açık raporlama, paydaşlar nezdinde güven tesis etmek için en önemli araç olarak ortaya çıkıyor. Raporlama sadece paydaş iletişimi için değil, aynı zamanda şirketin kendi performansını ölçmesi, ilerleme alanlarını tespit edebilmesi için de önemli bir unsur. Şirketler ancak düzenli olarak veri toplayarak ve bu verileri işleyerek ilerleme alanlarını belirleyebilir ve geleceğe yönelik etkin stratejiler kurgulayabilir.

Günümüzde raporlama artık gönüllü bir girişim

“Günümüzde raporlama artık gönüllü bir girişim olmaktan çıkarak tüm dünyada zorunlu bir uygulamaya dönüşüyor. Dünya genelinde her geçen gün daha fazla ülke, şirketlerin sürdürülebilirlik verilerini açıklamalarını zorunlu kılan düzenlemeleri hayata geçiriyor. Bu düzenlemelerin öncülüğünü ise Avrupa Yeşil Anlaşması kapsamında, 2050 yılına kadar karbon nötr bir kıta olma stratejisini açıklayan Avrupa Birliği (AB) yürütüyor”

olmaktan çıkarak tüm dünyada zorunlu bir uygulamaya dönüşüyor. Dünya genelinde her geçen gün daha fazla ülke, şirketlerin sürdürülebilirlik verilerini açıklamalarını zorunlu kılan düzenlemeleri hayata geçiriyor. Bu düzenlemelerin öncülüğünü ise Avrupa Yeşil Anlaşması kapsamında, 2050 yılına kadar karbon nötr bir kıta olma stratejisini açıklayan Avrupa Birliği (AB) yürütüyor. Geçtiğimiz son birkaç yılda şirketlerin çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) verilerini açıklamasını öngören bir dizi düzenlemeyi yürürlüğe alan AB, bu sayede yatırımcıların güvenilebilir ve karşılaştırılabilir sürdürülebilirlik verisine ulaşmasını amaçlıyor. Bu düzenlemeler sadece AB’de faaliyet gösteren şirketleri değil, AB ile ticaret yapan veya tedarik zincirinde yer alan tüm şirketleri de etkiliyor. Böylelikle AB; Yeşil Anlaşma’nın gerektirdiği yeşil ve sosyal dönüşümün finansmanını kolaylaştırırken aynı zamanda küresel rekabeti sürdürülebilirlik üzerinden yeniden tanımlıyor.

AVRUPA BİRLİĞİ’NDEKİ GELİŞMELER

AB’de geçerli olan Finansal Olmayan Raporlama Direktifi (NFRD) şeffaflığın tesis edilmesinde önemli bir adım olmakla birlikte zaman içerisinde daha açık bir çerçeve ihtiyacının ortaya çıkması neticesinde Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlaması Direktifi (Corporate Sustainability Reporting Directive- CSRD) 5 Ocak 2023 tarihinde yürürlüğe girdi. NFRD’nin kapsamını genişleterek daha fazla şirketi kapsayan direktif, şirketlerin seragazi emisyonları, çalışan sağ-

Fotoğraf: Guillaume Perigois - Unsplash

lığı ve güvenliği, çeşitlilik ve kapsayıcılık gibi ESG faktörleri de dahil olmak üzere bir dizi sürdürülebilirlik konusu hakkında raporlama yapmasını gerektiriyor. CSRD kapsamında şirketler Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları’na (ESRS) uygun raporlama yapacak.

Direktif kapsamına giren büyük şirketlerin yelpazesi genişletilirken borsada işlem gören KOBİ’lerin de 2026 yılı itibarıyla raporlama yapması gerekiyor. AB dışı şirketlerin ise hesap verebilir olmaları ve AB iç pazarında eşitlik sağlanması amacıyla, AB’de 150 milyon eurodan fazla net ciro elde eden şirketler ile AB’de yan kuruluşu veya şubesi bulunan şirketler de 2028 yılından itibaren aynı raporlama yükümlülüklerine tabi olacak.

Avrupa ile ticaret yapan tüm şirketleri yakından ilgilendiren bir diğer gelişme ise geçtiğimiz günlerde AB Üye Devletleri tarafından onaylanan AB Kurumsal Sürdürülebilirlik Durum Tespiti Direktifi (Corporate Sustainability Due Diligence Directive – CSDDD) oldu. Direktif kapsamına giren şirketler, küresel değer zincirlerinde ortaya çıkan insan hakları ve çevre üzerindeki olumsuz etkileri belirlemek üzere durum tespiti yaparak raporlayacak. Bu kapsamda şirketler, uluslararası standartlarla uyumlu prosedürler oluşturmak, faaliyetlerinin insan hakları ve çevre üzerindeki olumsuz etkilerini belirlemek, sona erdirmek, önlemek, hafifletmek ve meydana gelen zararları gidermek için gerekli önlemlerini uygulamak zorunda olacaktır.

Direktif belli bir ölçeğin üzerindeki AB merkezli veya

AB pazarında faaliyet gösteren şirketleri hedef almakla birlikte, CSDDD kapsamı dahilindeki şirketlerin bağlı şirketleri veya iş ortakları olan KOBİ'lerin, insan haklarına ve çevresel standartlara uyum konusundaki düzenlemelere dolaylı olarak uyum sağlamaları gerekecek.

Her iki direktif de (CSRD/ CSDDD) kurumsal hesap verebilirliği ve sürdürülebilirliği geliştirmeyi amaçlarken CSDDD, özellikle yüksek riskli sektörlerdeki büyük şirketleri sosyal ve çevresel etkilerini proaktif olarak yönetmeye zorluyor. Kısaca özetlemek gerekirse, Avrupa'da sayısı bugün 700'ü, tüm dünyada ise toplamda 1.500'ü geçen sürdürülebilirlik düzenlemeleri ve raporlama standartları bize tek bir şey söylüyor: Şirketler için dönüşüm artık bir tercih değil, zorunluluk.

DÜZENLEMELER TÜRKİYE'DEKİ ŞİRKETLER İÇİN NE ANLAMA GELİYOR?

Uluslararası ticaretin sürdürülebilirlik üzerinden şekillenmesi ve özellikle AB'den dalga dalga **dünyaya uzanan bu düzenlemeler Türkiye'deki şirketler için ne anlama geliyor?**

İhracatımızın %41'ini gerçekleştirdiğimiz AB, Türkiye'nin en büyük ticaret partneri. Türkiye'de faaliyet gösteren çok sayıda AB şirketinin yanı sıra çok sayıda şirketimiz, AB şirketlerinin tedarik zincirinde yer alıyor. Dolayısıyla AB'nin hayata geçirdiği veya yakın zamanda geçirmeyi planladığı tüm bu düzenlemeler Türkiye'yi yakından ilgilendiriyor.

Türkiye'deki şirketler gerekli adımları atmazsa daha yüksek üretim maliyetleri, finansmana erişimde engeller ve rekabet gücünün azalması riskleriyle karşı karşıya kalabilir. Yeşil Mutabakat'ın ihracatçılarımız üzerindeki potansiyel maliyetlerinin en aza indirilmesi için yeşil dönüşümün hızlandırılması gerekiyor. Öte yandan uluslararası sürdürülebilirlik raporlama standartlarına uyum, şirketlerimizin küresel pazarlarda itibarını ve rekabet gücünü artı-

"Türkiye'deki şirketler gerekli adımları atmazsa daha yüksek üretim maliyetleri, finansmana erişimde engeller ve rekabet gücünün azalması riskleriyle karşı karşıya kalabilir. Yeşil Mutabakat'ın ihracatçılarımız üzerindeki potansiyel maliyetlerinin en aza indirilmesi için yeşil dönüşümün hızlandırılması gerekiyor"

arak finansmana erişimini kolaylaştırabilir. Sürdürülebilirlik, dünya çapında yatırımcılar ve tüketiciler için önemli bir faktör haline geldikçe, ESG prensiplerine bağlılık gösteren şirketler rekabet avantajı elde edecek ve yeni iş fırsatlarına erişebilecek.

Dünyadaki bu gelişmelere paralel olarak, çok sayıda şirketi yakından ilgilendiren Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama

Standartları (TSRS) 1 Ocak 2024 tarihi itibarıyla yürürlüğe girdi. Sürdürülebilirlik raporlamasını kapsam dahilindeki şirketler için zorunlu hale getiren bu uygulama, şirketlerin sürdürülebilirlik performanslarını şeffaflıkla ortaya koymalarını sağlamayı amaçlıyor. Bu şeffaflığın, yeşil finansmana erişim ve başta AB şirketleri ile iş ortaklığı içinde olan şirketler olmak üzere işletmelerin piyasadaki rekabetçi avantajlarını koruması ve artırması bekleniyor. Bu bağlamda Türkiye'deki şirketlerin CSRD ve CSDDD kapsamında dolaylı veya doğrudan sorumluluklarını yerine getirebilmesi açısından TSRS önemli bir fırsat olarak görülebilir.

UN GLOBAL COMPACT ŞİRKETLERİ DESTEKLİYOR

Gönüllü sürdürülebilirlik raporlamasının dünya çapında yaygınlaşmasına büyük katkı sağlayan UN Global Compact, dünya genelinde hızla değişen raporlama standartlarına uyum sağlamaları için şirketleri destekliyor. Bir yandan üyelerine sunduğu raporlama çerçevesi küresel standartlara uyumu kolaylaştırırken çevresel, sosyal ve yönetim alanlarında sunduğu programlar, kaynaklar ve eğitimler ile şirketlerin bu alanda hedef belirleme ve ilerlemeyi raporlama süreçlerini tasarlamalarına yardım ediyor. Dünyanın dört bir yanında yer alan ülke ağları ile küresel gelişmeleri en hızlı şekilde üyelerine aktarma ve onları dönüşüme hazırlama misyonunu sürdürüyor. #

“1,5 Derece Senaryosuna Uygun Hedeflerimiz Tescillendi”

Operasyonlarında sürekli gelişimi, değişimi ve sürdürülebilir büyümeyi önceliklendiklerini söyleyen Çimsa CEO'su Umut Zenar, iklim bilimine uygun karbon emisyonlarına dair yakın vadeli azaltım hedefi belirlemeyi Bilim Temelli Hedefler Girişimi'ne (SBTi) taahhüt ettiklerini dile getirdi. 1,5 derece senaryosuna uygun hedeflerinin tescillendiğini anlatan Zenar, “Buna göre 2033 yılına kadar Kapsam 1 ve Kapsam 2 ürün emisyon yoğunluğunu 2021 baz yılına göre %42.1, Kapsam 3 ürün emisyon yoğunluğunu ise 2022 baz yılına göre %43.3 azaltmayı odağımıza aldık” dedi.

 ELİF YAŞAR ÖZYÜREK

Öncelikle 1972 yılında, Mersin'deki kuruluşundan bu yana Çimsa'nın üretim faaliyetleri yoluyla çevremiz, toplumumuz ve ülke ekonomimiz için yarattığı değerleri kısaca paylaşır mısınız?

Sabancı Holding iştiraki olan Çimsa, 1972 yılında Mersin'de kuruldu. Bugün Türkiye'de Mersin, Eskişehir, Afyonkarahisar'da bulunan üç entegre fabrikamız; globalde ise İspanya Buñol'de bir entegre fabrikamız; Almanya, İspanya, İtalya ve KKTC'deki terminallerimiz ve ABD Houston'daki öğütme tesismiz ile faaliyetlerimizi sürdürüyoruz. 70'i aşkın ülkeye beyaz çimento ve katma değerli ürünlerimizi ihraç ediyoruz. Dünyanın en büyük ikinci beyaz çimento üreticisiyiz.

Yeşil Mutabakat'ın ve Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması'nın (SKDM) çimento sektörüne etkilerini değerlendirir misiniz?

Yeşil Mutabakat'ın çimento sektörüne getireceği dönüşüme aktif bir şekilde uyum sağlamak için stratejiler geliştirmekle birlikte önlemler alıyoruz. Öncelikle düşük karbonlu üretim noktasında yerimizi korumak ve güçlendirmek için döngüsel ekonomi uygulamaları ile paralel alternatif hammadde ve yakıt kullanımını artırıyoruz. Bunun yanında enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji yatırımlarımızı sürdürüyor, inovasyon ve dijitalizasyon konularına yoğunlaşıyoruz. Bu stratejilerle çimento üretim süreçlerimizde karbon ayakizimizi azaltmaya ve çevresel etkimizi minimize etmeye odaklanıyoruz. Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM) ve dekarbonizasyon yolculuğumuz doğrultusunda SKDM süreçlerimize de etki edecek düşük klinker içerikli ürünlere geçiş oldu. Bu kapsamda, yerli pazarımızla birlikte Avrupa Birliği'ne (AB) ihraç edilen çimento ve çimento hammaddesi olan klinkerin karbon yoğunluğunu düşürmek için gerekli önlemleri alıyoruz. Bu çerçevede, ürün karbon yoğunluğunun

“2024 ve sonrasında, iklim değişikliği ile mücadelede sektörel dönüşümün hızlanacağını ve düşük karbonlu üretimin vazgeçilmez bir unsuru haline geleceğini öngörüyoruz”

azaltılması çalışmalarında, 2023 yılını “Gri Çimento Ürün Dönüşüm” yılı ilan ettik. Müşterilerimizin ihtiyaçları ile paralel Ar-Ge çalışmalarımız sayesinde toplam gri çimento ürün portföyümüzün %37’si düşük klinker içerikli ürün grubuna transfer oldu.

2024 ve sonrasında, iklim değişikliği ile mücadelede sektörel dönüşümün hızlanacağını ve düşük karbonlu üretimin vazgeçilmez bir unsuru haline geleceğini öngörüyoruz. Bu süreçte, Yeşil Mutabakat’ın çimento sektörüne etkilerini değerlendirirken dekarbonizasyon geçiş planımız kapsamında ürün dönüşümüyle birlikte enerji verimliliğinin, alternatif yakıt-hammadde ve yenilenebilir enerji kullanımının artırılması gibi stratejilerimizi daha da güçlendireceğiz. Ayrıca, Türkiye için belirlenmiş 2053 sıfır emisyon hedefine ulaşmak üzere ülkemizde yayımlanacak İklim Kanunu ve Emisyon Ticaret Sistemi gibi düzenlemelere uyum sağlamak için gerekli adımları atacağız. Bu çerçevede Yeşil Mutabakat’ın hedeflerine aktif bir şekilde uyum sağlamayı sürdüreceğimizi ve düşük karbonlu üretimde liderlik rolümüzü güçlendireceğimizi taahhüt ediyoruz.

Yeşil dönüşüm sizce nasıl bir süreç ve bu süreçte şirketler kendilerini nasıl konumlandırmalı? Bu bağlamda Çimsa olarak Yeşil Mutabakat’ın çimento sektörüne getireceği dönüşüme uyum sağlamak için neler yapıyorsunuz?

İştiraki olduğumuz Sabancı Holding’in 2050 yılında “Net Sıfır” olma taahhüdüne istinaden sürdürülebilirlik stratejimiz kapsamında karbon emisyonlarının azaltılmasına yönelik planlama ve yol haritası ça-

lışmalarımız 2023 yılında yoğun bir şekilde devam etti. İklim bilimine uygun karbon emisyonlarına dair yakın vadeli azaltım hedefi belirlemeyi; küresel ısınmayı 1,5 derecede sınırlı tutmaya katkıda bulunan ve bu hedefe ulaşmak için iklim değişikliği mücadele vizyonuna sahip şirketlere yol gösteren; Karbon Saydamlık Projesi (CDP), Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi, Dünya Kaynakları Enstitüsü (WRI) ve Dünya Doğayı Koruma Vakfı (WWF) ortak girişimi olan Bilim Temelli Hedefler Girişimi’ni (SBTi) taahhüt ettik. Bilim Temelli Hedefler Girişimi tarafından yürütülen validasyon çalışmalarının tamamlanmasının ardından Çimsa’nın faaliyetlerinden kaynaklanan seragazi emisyonlarını kapsayan ve 1,5 derece senaryosuna uygun hedeflerimiz tescillendi. Buna göre 2033 yılına kadar Kapsam 1 ve Kapsam 2 ürün emisyon yoğunluğunu 2021 baz yılına göre %42.1, Kapsam 3 ürün emisyon yoğunluğunu ise 2022 baz yılına göre %43.3 azaltmayı odağımıza aldık.

Emisyon azaltım hedefimizin önemli aksiyonlarından biri olan alternatif yakıt kullanım oranımızı her geçen yıl artırıyoruz. Gri çimentoda baz yıl 2021’de %13 olan alternatif yakıt kullanma oranımızı, 2023’te %29’a çıkardık. 2025’te %35, 2030’da ise %40 oranına ulaşmayı hedefliyoruz.

Çimsa’nın döngüsel ekonomi uygulamalarını öğrenebilir miyiz?

Döngüsel ekonomiye katkıda bulunmak ve çevresel etkiyi azaltmak için ikincil malzeme kullanımını artırarak hammaddelerimizi yeniden şekillendiriyor, yapı malzemeleri değer zincirinde işbirliğini güçlendire-

rek tüm operasyonlarımızda ve değer zincirimizde sıfır atığa ulaşmayı hedefliyoruz. Atık yönetimini ise döngüsel ekonomi uygulamalarımızı şekillendiren Kelebek Modeli ile paralel ele alıyor, kendi operasyonlarımız esnasında oluşabilecek atıkların önlenmesi, geri dönüştürülmesi ve geri kazanılmasını ajandamızın gündem maddesi olarak tutuyoruz. Döngüsel ekonomiye katkı sunma hedefimiz, inşaat ve yıkıntı atıklarının kullanımına dayalı inovasyon projelerinin geliştirilmesi, çimento üretimindeki alternatif hammadde oranının artırılması ve uzun vadede ise sıfır atığa ulaşmayı içeriyor.

Çimento üretimi için geleneksel olarak kullanılan doğal kaynaklı kalker, kil ve demir cevheri gibi hammaddeler yerine döngüsellik çalışmalarımız kapsamında, klinker üretiminde kullanılabilen ve çimento öğütme süreçlerinde çimentomsu

rol oynayan tüm ikincil malzemeleri, pazar şartlarını da gözetererek gözden geçiriyoruz. 2023 yılında 502 bin ton alternatif hammadde kullanımı ile döngüsel ekonomi hedeflerimize bir adım daha yaklaştık.

Türkiye'nin "Net Sıfır" yolculuğunda, enerji verimliliği ve çeşitliliğinin yanı sıra emisyon azaltımında nasıl bir yol haritanız var?

Enerji verimliliği ve çeşitliliği, emisyon azaltım yolculuğumuzun önemli adımlarından birini oluşturuyor. Yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilen elektrik enerjisi kullanım oranımız 2023 yıl sonunda %54 olarak gerçekleşirken 2030 yılında bu oranı %80'in

"Başarımızda eşitlik, çeşitlilik ve kapsayıcılık konusunda gerçekleştirdiğimiz örnek adımlar ile insan hakları, yönetim kurulunda çeşitlilik, insana Yakıdır İş ve İş'te Eşitlik ilkelerini odağımızda alarak gerçekleştirdiğimiz insan kaynakları uygulamalarımızın rolü çok büyük"

duyulan doğal kaynakların yerine dekarbonize hammaddelerin ve çimentomsu malzemelerin kullanımı, klinker üretiminde ihtiyaç duyulan ısı enerjinin fosil kaynaklar yerine düşük emisyonlu biyokütle ve diğer yan ürünlerden sağlanması, düşük klinker içerikli ürünlere geçiş sağlayarak klinker kullanım oranının azaltılması yolu ile ürün dönüşümü ve hidrojen yakıtı, iler malzemelerin kullanımı, karbon yakalama, depolama ve kullanma teknolojilerinin uygulanmasına yönelik attığımız adımlar SBTi hedefimiz ile uyumlu Dekarbonizasyon Geçiş Planı'mızın önemli basamaklarını oluşturuyor.

2023 yılında, müşterilerimizle işbirlikleri yaratmak ve değer zincirimizin karbon ayakizini en aza indi-

üzerine çıkarmayı hedefliyoruz.

İspanya Bunol fabrikamızda yakın zamanda devreye aldığımız güneş enerjisi santralı (GES) projemiz ile yılda 12 milyon kWh elektrik üretmeyi planlıyoruz. 3.600 konutun elektrik ihtiyacına eş bir yıllık elektrik üretimi ile yılda yaklaşık 3.000 ton karbon salımına engel olacağız. Yakın zamanda hizmete açtığımız 3,3 MW kurulu güce sahip Afyon GES yatırımımız yıllık yaklaşık 4,2 milyon kWh elektrik enerjisi üretecek.

Eskişehir Fabrikası'nda da Atık Isı Geri Kazanımı (Waste Heat Recovery-WHR) yatırımını projemiz ile yılda yaklaşık 40 milyon kWh enerji üreterek, Eskişehir Fabrikamızın yıllık elektrik tüketiminin %25'ini Atık Isı Geri Kazanımı yatırımı ile karşılamayı hedefliyoruz. Bunun yanında klinker üretiminde ve çimento öğütme esnasında ihtiyaç

ren sürdürülebilir çözümler içeren yenilikçi ürün ve hizmetler geliştirmek için Münih Teknik Üniversitesi (TUM) yerleşkesinde Sabancı Teknoloji Merkezi'ni kurduk. Sabancı Teknoloji Merkezi ve Formülhane ile sinerji içerisinde çalışarak sürdürülebilir ve katma değerli ürünlerimizle uluslararası alanda öncü olmaya ve ihracat pazarında etkin bir konum elde etmeye devam edeceğiz.

Çimsa tarafında “eşitlik, çeşitlilik ve kapsayıcılık” alanında hangi adımlar atıldı ve ne gibi ilerlemeler kaydedildi?

“İnsan” ve “toplum” odaklı yaklaşımımız doğrultusunda insan hakları ve eşitlik, çeşitlilik, kapsayıcılık ilkelerine uygun hareket ediyoruz. Çalışmalarımız kapsamında Refinitiv Çeşitlilik ve Kapsayıcılık Endeksi'nde 100 global şirket arasında Türkiye'de en yüksek puanı alarak 38. sırada tek yapı malzemeleri şirketi olarak konumlandık. Başarımızda eşitlik, çeşitlilik ve kapsayıcılık konusunda gerçekleştirdiğimiz örnek adımlar ile insan hakları, yönetim kurulunda çeşitlilik, İnsana Yakışır İş ve İş'te Eşitlik ilkelerini odağımıza alarak gerçekleştirdiğimiz insan kaynakları uygulamalarımızın rolü çok büyük.

Her bir çalışmamızın yeteneklerini ve potansiyellerini en üst düzeye çıkarabilmeleri için fırsatlar sunuyoruz. Almanya'da Ar-Ge çalışmalarımızı yürüttüğümüz Sabancı Teknoloji Merkezi'nde beş farklı ülkeden toplam sekiz çalışmamız mevcut. Tecrübeli bir kadın lidere emanet ettiğimiz Ar-Ge Merkezi'miz,

“İspanya Bunol fabrikamızda yakın zamanda devreye aldığımız güneş enerjisi santrali (GES) projemiz ile yılda 12 milyon kWh elektrik üretmeyi planlıyoruz. 3.600 konutun elektrik ihtiyacına eş bir yıllık elektrik üretimi ile yılda yaklaşık 3.000 ton karbon salımına engel olacağız”

başarılarımızı sürdürülebilir kılıyor.

Ülke ekonomisine önemli katkı sağlayan sektörümüz, ağır ve tehlikeli iş kolunda yer aldığından şimdiye dek kadın istihdamının sınırlı olduğu sektörler arasında yer aldı.

Bütüncül bir bakış açısı ile yönettiğimiz toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmalarımızı; işe alım, kariyer planlaması ve terfi süreçlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğini gözeten aksiyonların alınması, iş-yaşam dengesini sağlamak için alınan önlemler, eşit işe eşit ücret prensibi, eğitimler, ayrımcılık karşısında başvurulabilecek mekanizmaların varlığı, satın alma süreçleri ve iletişim alanlarında yürütüyoruz.

Kadın istihdamını artırmaya yönelik belirlediğimiz yol haritamızda 2022'de %27 olan beyaz yaka kadın çalışan oranımızı 2030 yılına kadar %30 seviyesine getirmeyi hedefliyoruz.

Özellikle sektörümüzde de düşük olan mavi yaka kadın kadrolarının sayısını artırmak istiyoruz. Son yıllarda İşkur ile yürütülen işbirliği kapsamında fabrikalarımızda ve sahalarımızda birçok kadın çalışanı istihdam ettik. Bugün toplam kadın çalışan sayımızın %21'i sahada görev alıyor. “İş'te Eşitlik” ilkesini odağımıza alarak kadın istihdamımızı artırmak amacıyla potansiyel projeler üzerinde çalışmalarımıza devam ediyoruz. Geçtiğimiz yıl Mersin Valiliği ve Mersin İşkur Müdürlüğü işbirliği ile “Hazır Betonda Sahada Kadın İstihdamını Artırmak” projemizi gerçekleştirdik. Bu proje ile kadın hazır beton mikser operatörlerimizi istihdam ediyoruz.

Ayrıca sosyal ve yönetim alanlarında da değer yaratmaya devam ediyoruz. Şunu da eklemek isterim ki sektörümüzde bir kez daha Happy Place to Work ve Great Place to Work ödüllerine layık görüldük. #

Arzu Deniz AKSOY, Sosyal Etki Girişimcisi, Bağımsız Yönetim Kurulu Üyesi
arzudeniz.aksoy@gmail.com

ESG ve Hisse Senetleri: Finansal Başarının Anahtarı Sürdürülebilirlik mi?

Şirketlerin sürdürülebilirlik konusundaki performansı ve bunun finansal başarıya etkisi, son yıllarda iş dünyası ile birlikte akademi için de önemli bir tartışma konusu haline geldi. 2016 yılında Aaron Yoon tarafından yapılan "[Corporate Sustainability: First Evidence on Materiality](#)" başlıklı çalışma, bu alandaki algıları önemli ölçüde değiştirdi. Çalışma, finan-

sal olarak önemli olan çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) faktörlerine odaklanmanın portföy getirilerini ve hissedar değerini olumlu yönde etkilediğini göstererek ESG yatırımlarının popülerleşmesine büyük katkı sağladı. Aynı yazarın geçtiğimiz Şubat ayında Harvard Business Review'da yayımlanan "[Two Factors that Determine When ESG Creates Shareholder Value](#)" (A. Yoon, HBR, 2024) isimli çalışması iki önemli noktaya parmak basıyor: Yüksek yetenekli yöneticilerin kârlı ESG projelerini seçmedeki rolü ve tedarik zincirlerindeki ESG uygulamalarının uzun vadeli değeri. Çalışma, yetenekli liderlere ve güçlü ESG yatırımlarına sahip olan şirketlerin, iş dünyasındaki diğer rakiplerinden daha iyi performans gösterdiğinin ve rakiplerinden daha yüksek getiri elde etme potansiyeline sahip olduğunun altını çiziyor. Bulgular, ESG çabalarının kaynak tahsisi açısından önemini ve hissedar değeri üzerinde nasıl somut bir etkiye sahip olduğunu göstererek ESG'nin yatırım çekme potansiyelini ortaya koyuyor.

Harvard
Business
Review

Sign In

Environmental Sustainability

Two Factors that Determine When ESG Creates Shareholder Value

by Aaron Yoon

February 07, 2024

EschCollection/Getty Images

KAZAN - KAZAN: AMA NASIL?

Bugün sürdürülebilirlik kavramı, şirketlerin uzun vadeli değer yaratma stratejilerinin merkezinde yer alıyor. Günümüzde yalnızca finansal getirileri değil, aynı zamanda çevresel ve sosyal etkileri de dikkate alan bir yönetim anlayışı -ne mutlu ki- oldukça yaygın bir hale geldi. Ancak bu değişimin somut etkilerini ölçmek ve finansal performansa olan etkisini belirlemek birçok akademik çalışmada da vurgulandığı gibi

hâlâ oldukça karmaşık bir süreç. ESG faktörlerinin finansal performansa etkisini araştıran çalışmalar, çoğunlukla çelişkili sonuçlar ortaya koyuyor. Çünkü ([Impact of ESG performance on firm value and profitability](#), 2022) ESG faktörlerinin performanslarını isabetli bir şekilde ölçmek son derece zor. Bununla birlikte 1970'lerden bu yana ESG'nin firma değerini nasıl etkilediğini anlamaya yönelik yapılan çalışmalar gösteriyor ki ESG ile firmanın finansal performansı arasında oldukça olumlu bir korelasyon var. Ek olarak sosyal faaliyetlerin ve yönetim ile ilgili faktörlerin, firmaların finansal performansı üzerindeki etkisinin çevresel faaliyetlere kıyasla daha büyük olduğunu da belirtmek gerekir. Çevreyle ilgili eylemlerin, sosyal veya yönetimle ilgili eylemlerle karşılaştırıldığında ölçülebilir bir fayda sağlamak için çok daha fazla zamana ihtiyaç duyması bunun baş-

lıca nedeni olarak gösterilebilir. Bazı çevresel projelerin etkilerinin firma değeri üzerinde fark edilir bir etki yaratması yıllar alabiliyor. Yani sürdürülebilirlik projeleri doğaları gereği bolca vakit ve bolca nakit gerektirirken sosyal ve yönetim alanındaki faaliyetlerde durum böyle değil. Örneğin, bir şirketin çevreye duyarlı üretim tekniklerine geçişi veya yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım yapması kısa vadede maliyetli olacağı gibi, bu yatırımın meyvelerini toplamak da uzun vadeli bir bekleyiş gerektirecektir. Bu yatırımlar uzun vadede hem işletme maliyetlerini azaltabilir hem de rekabet avantajı sağlayabilir. Dolayısıyla yatırımcının yüzü gülerken firmanın da yüzü gülecektir ancak söz konusu faaliyetlerin hisse senetleri üzerindeki etkilerini ölçebilmek için bu oldukça uzun bir süreç. Aksine, örneğin etkili, etik ve fayda ekseninde bir yönetim için ipleri eline

"Bugün sürdürülebilirlik kavramı, şirketlerin uzun vadeli değer yaratma stratejilerinin merkezinde yer alıyor. Günümüzde yalnızca finansal getirileri değil, aynı zamanda çevresel ve sosyal etkileri de dikkate alan bir yönetim anlayışı -ne mutlu ki- oldukça yaygın bir hale geldi"

alan yetenekli bir lider yapacağı kaynak transferleri ve yatırımlar ile piyasada anında pozitif beklenti ve heyecan yaratarak yatırım çekmeyi, dolayısıyla hisse senetlerinin değerini artırmayı çok daha kısa bir sürede başarabilir! Kısaca ESG'nin hemen her çeşidi yatırımcının risklerini azaltırken şirketlerin rekabet avantajını artırıyor, ders kitaplarında bulunabilecek türde bir kazan – kazan örneği!

POTANSİYELLER

A. Yoon (2024) tarafından yürütülen araştırmaya göre yetenekli liderlere ve ESG yatırımlarına sahip herhangi bir firmanın portföyü, düşük yetenekli liderlere ve ESG yatırımlarına sahip herhangi başka bir firma portföyünden yılda ortalama %6,64 daha iyi performans gösteriyor. Bunun yanında yönetim anlamında başarılı ve ESG yatırımları konusunda zengin olan firmalar, ESG'ye düşük yatırım yapan ancak yüksek yönetim yeteneğine sahip firmalardan da daha iyi bir performans gösteriyor. Evet, iyi bir yönetim daha az risk ve daha istikrarlı getiri anlamına geliyor. Bu da firmanızı yatırımcılar için cazip bir hale getiriyor. Öte yandan bu iyi yönetimi ESG ilkeleriyle harmanlamak, uzun vadede şirketlerin,

çevresel ve sosyal risklere karşı daha dirençli olmasının yanı sıra yeni pazarlara girme, yenilikçi ürünler geliştirme ve yeni müşteri tabanları çekme gibi yeni büyüme fırsatlarını da sunuyor. Güçlü bir ESG portföyü, şirketin itibarını, dolayısıyla da marka değerini artırıyor. Bu da potansiyel olarak daha fazla müşteri sadakati, daha kolay yetenek çekimi ve daha düşük borçlanma maliyeti gibi anlamlara geliyor. Tüm bunlara ek olarak, bugün birçok toplum ve insan tarafından talep edilen ve ne mutlu ki daha yeşil ve daha iyi yarınlar adına sunulan yeşil dönüşüm, sayısız yasal düzenleme ve regülasyonu da beraberinde getiriyor. Bugün güçlü [ESG yatırımları](#) yapan ve halihazırda zengin bir ESG yatırım portföyüne sahip firmalar, yeşil dönüşüm ekseninde yapılan düzenlemelere uyum sağlamakta daha az zorlanacakları gibi, aynı zamanda da uzun vadede daha fazla stratejik özgürlüğe erişme potansiyeline sahipler. Çünkü ESG uyumu, firmaların gelecekteki yasal yükümlülüklerine uyum sağlamalarını neredeyse garanti altına alırken aynı zamanda da potansiyel yaptırımlardan kaçınma olanağı sağlayacaktır. Kısaca hissedar değerini en üst düzeye çıkarmak için hem iyi liderlere hem de yüksek ESG yatırımına ihtiyaç olduğu aşikar! #

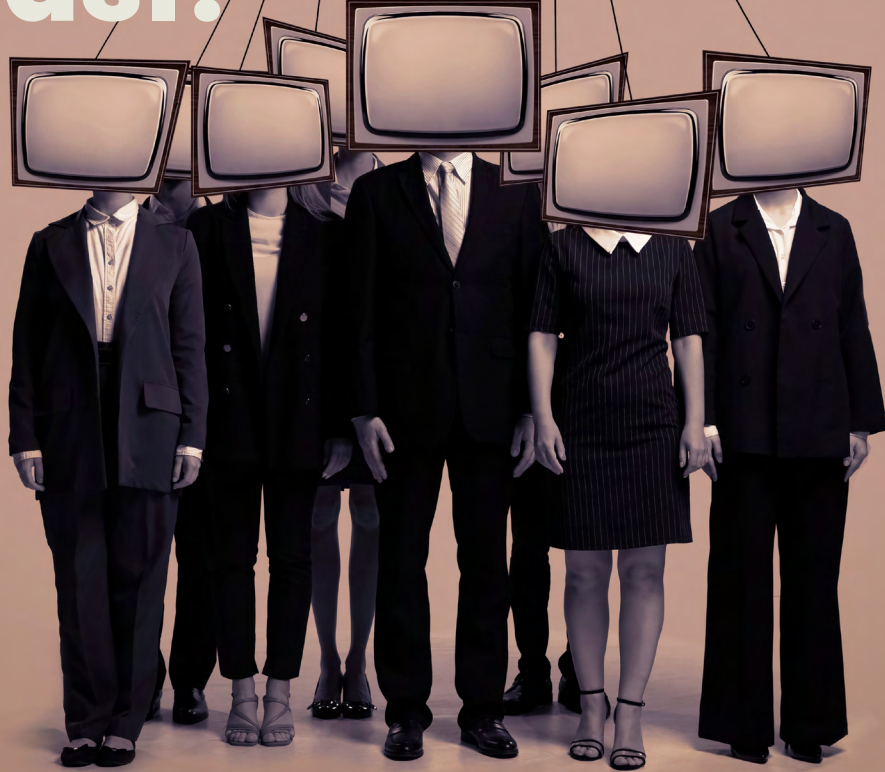

Dezenformasyon

Artan enformasyon hızı ve kanalları, bilgiye erişimle birlikte kasıtlı veya kasıtsız, yanlış bilgi yığınlarını da birlikte getirdi. Dünyanın birçok yerindeki seçimleri, dolayısıyla dünya siyasetini ve tabii geleceğini de etkileyen dezenformasyon artık günümüzün önemli sorunlarından biri haline geldi. Bilimsel düşünceye, sağduyuya, birlikte yaşama ve üretme pratiklerine ağır darbeler vuran dezenformasyon, iklim krizinin iletişimi konusunda da küresel kamuoyunu giderek daha fazla zorluyor. İklim inkarcıları bir yandan iklim biliminin objektif, sistemli ve tutarlı verilerin güvenilirliğini zedelerken, diğer yandan da umudu ve çözüm olasılıklarını gözden düşürüyor. Bu dezenformasyon istilasının çözümü ise, güvenilir bilginin daha güçlü yayılımını sağlamakta yatıyor gibi...

Uzaylı Değil Dezenformasyon İstilasası!

Henüz Yeni Medya dediğimiz ve taraflar arası etkileşimi merkezine alan iletişim aygıtlarıyla ilgili tartışmalar netlik kazanmamışken denkleme eklenen yapay zeka teknolojileri ve toplumun buna uyum sağlama süreci, daha derin ve dikkatli tartışmaları elzem duruma getiriyor. Bilginin çarpıtılarak toplumun politik algısının yönlendirildiği bir zeminde; doğru bilgiyi oluşturup dağıtmak kadar bilginin doğruluğundan emin olmak ve bilgi akışından kaynaklı düzensizliği gidermenin de araçlarını yaratmak gerekiyor. İklim krizinin batağından olduğu kadar, yerkürenin her köşesinde devlet şiddetiyle katledilen çocukların kabusundan da insanlığı kurtaracak şey, doğru ve düzenli bilginin doğru ve düzenli bir bilgi akışı şeklinde sunulmasıdır belki de...

 Nihat NUAYAN

1938 yılının Ekim ayında, henüz 23 yaşında olmasına karşın gelecekte sinema ve radyoculuk tarihine imzasını atacak yönetmenlerden Orson Welles, her zamanki gibi radyo tiyatrosu için mikrofonun başına geçti. CBS Radyo adına yaptığı programa, Cadılar Bayramı nedeniyle seçtiği oyun, Herbert George Wells'in "**Dünyalar Savaşı**" romanından bir bölümdü. Sesinin bütün ihtişamıyla radyo yayınında tiyatral bir performans sergileyen Orson Welles, uzaylı istilası ile ilgili oyununun bir bölümünde kurgu gereği haber bülteni de sunuyordu.

O dönemde adı sanı pek bilinmeyen yeni yetme bir sanatçı olan Welles'in programının pek de dinlenmemesinin bir sonucu olarak, haber bültenleri arasında radyo yayınlarını karıştıran bazı dinleyiciler şu şekilde bir anons ile karşılaştı:

"Dikkat, dikkat. Marslılar Dünya'ya saldırıyor. Korkunç bir uzaylı istilasıyla karşı karşıyayız."

Orson Welles'in radyo oyunundaki bu bölüm bir haber bülteni taşlamasıydı ve yaklaşık 20 kişilik ses sanatçısı ekip; polis sirenleri, patlama sesleri arasında dinleyicinin inandırıcı bulması için **sesinden gelenin en iyisini** yapmaya çalışmakta, saldırı altındaki New York meydanlarından muhabir rolünde canlı yayına bağlanıp durumun ne denli korkunç olduğunu anlatmakta ve hatta patlamalar neticesinde ölmekteydi. Amerikalı yetkililerin devreye girdiğini fakat yetersiz kaldığını anons eden Welles için birinci perdeyi bitiren cümle, zehirli gaz saldırısının başladığı yönündeydi...

Kuşkusuz, radyo oyununa denk gelen kimi dinleyicilerin tam da haber bülteni hicviyle konuya müdahil olmaları; Welles ile ekibinin olağanüstü inandırıcılığının bir mükafatı olarak korkunç bir panikle sokağa dökülmeleriyle son buldu. Radyo oyununun ikinci perdesi henüz oynanırken başta New York ve New Jersey olmak üzere birçok Amerikan şehrinde kaos hızla yayıldı. Ne yazık ki ölümler yaşandı ve çok sayıda yaralı kayda geçti. Ertesi gün basında yer alan haberler neticesinde bunun bir radyo tiyatrosu olduğu nihayet anlaşıldı, lakin iletişim tarihine **Dünyalar Savaşı** olarak geçen bu konu, yüzyıla yakın bir süredir medya kanallarının toplum üzerindeki etkisinin

en net örneklerinden biri olarak görülmeye devam ediyor.

Elbette söz konusu olan radyo tiyatrosunun aracı olarak radyo yayınının buradaki hiyerarşik rolünü de göz ardı etmemek gerekir. 1960'lı yıllarda iletişim kuramcısı Marshall McLuhan tarafından ortaya atılan "**Araç, mesajdır**" (Medium is message) kavramının ifade ettiği gibi; medya aracı, iletinin anlamını belirleyen şeydir. Kabaca gazete ile başlayan ve radyo ile devam eden kitlesel iletişim ağında bilginin yayılma hızı, endişe verici bir düzeyi de işaret ediyordu. Halihazırda tartışılan kavramlardan biri olan "**Küresel Köy**" de McLuhan tarafından medya araçlarının iletişim kurma ve haber yayma etkisine vurgu yapıyordu. Televizyonun gücünün dorukta olduğu; Neil Postman'ın kaleme aldığı **Televizyon: Öldüren Eğlence** kitabının henüz başlığının dahi olayın vahametine açıklık kazandırmaya yettiği yıllardı. Medyumu yani aracı kontrol etmek, mesajı kontrol etmek anlamına geliyordu ki iletiler akışını hızlandıran şey 1990'larda yaygınlık kazanmaya başlayan internet olacaktı. İspanyol sosyolog Manuel Castells'in adını koyduğu **Enformasyon Çağı** başlamıştı artık.

“Artık kişisellik yoktur. Herkesin devletçe belirlenen numaraları vardır. Saydam duvarlar ardında her hareketi ve söylemi iktidar tarafından izlenen, denetlenen ve dahası belirlenen bir toplum inşa edilmektedir... Neticede distopik bir roman”

BİLGİNİN KONTROLÜ, TOPLUMUN KONTROLÜ

Bilgi akışıyla ilgili kuramsal tartışmalar bir yana, bilimkurgunun ve dahi distopyanın yüz yılı aşkın öngörülerindeki haklılık üzerine düşünmek gerekiyor. Postman'ın adı geçen kitabına yazdığı önsözde de vurguladığı üzere; George Orwell, **1984** romanında serbest bilgi edinmenin yasaklandığı bir gelecek tahayyülünde bulunuyordu. Bilgi oldukça değerli haldeydi ve toplumdan gizleniyordu. Kitaplar yasaklanmış, medya araçları diktatoryal güç odağında toplanmış halde idi. Oysaki Aldous Huxley'in **Cesur Yeni Dünya**'sında bilgi akışı öylesine serbest bırakılmıştı ki, muazzam bilgi ve haber akışı arasında toplumun bilinçsiz bir tekdüzeliği sağlanmıştı... Kuşkusuz günümüzün Yeni Medya araçlarına ve onlardan elde edilen bilgi akışının ulaştığı boyuta bakınca Huxley'in öngörülerindeki haklılığı yadsımamak gerekir çünkü düzensiz ve asimetrik bilgi akışının yarattığı karmaşanın tam ortasında, internet ve yapay zeka teknolojileri tarafından daha da sömürülmüş ve güdülenmiş bir vaziyete gelmemenin mücadelesine girişmek için son aşamada olabiliriz. Zira bütün bir insanlık tarihince teknoloji ve bilişim adına katedilen yolun son birkaç yılda aşkın bir düzeyde yerle bir edilerek geçilmesi, bu endişeyi tetikleyici dinamiklere de sahip.

Orwell ve Huxley'in öngörülerinin dayandığı Yevgeni Zamyatin ve onun **Biz** adlı romanı, totaliter rejimlerin bugününe aydınlık kazandırırken toplumun denetlenen bilgi akışlarıyla tek tipleştirilmesine odaklanır. Zamyatin'in tek yanılığının yaklaşık beş yüz yıllık bir hata payı olduğu iddia edilebilir. 26. yüzyıl dünyası tasvirinin 21. asrın gerçekleriyle gittikçe benzeştiğini söyleyebiliriz. Doğadan koparılan insanların “benlik” algıları yok edilmiş, bürokrasi ve teknolojiye teslim olmuş bir “bizleşme” söz konusu haldedir. Artık kişisellik yoktur. Herkesin devletçe belirlenen numaraları vardır. Saydam duvarlar ardında her hareketi ve söylemi iktidar tarafından izlenen, denetlenen ve dahası belirlenen bir toplum inşa edilmektedir... Neticede distopik bir roman. Yaklaşık yüz yıl önce yazıldığını unutmayalım. Çünkü henüz özgür olduğumuzu düşünecek denli iyi niyetli bir umut sarmalında olduğumuz gerçeğiyle yüzleşmemiz zaman alabilir. Nihayetinde Huxley'in kendi kitabının önsözünde değindiği gibi;

“Tabii ki yeni totaliter sistemin eskisine benzemesini gerektirecek hiçbir neden yok. Polis copu ve idam mangaları, yapay açlık, toplu hapsedmeler ve toplu sınır dışı etmeler yoluyla devlet, yalnızca insanlık dışı değil (bugünlerde buna kimse pek al-

“İklim krizinin batağından olduğu kadar, yerkürenin her köşesinde devlet şiddetiyle katledilen çocukların kabusundan da insanlığı kurtaracak şey, doğru ve düzenli bilginin doğru ve düzenli bir bilgi akışı şeklinde sunulmasıdır belki de...”

dırmıyor); açık şekilde yetersizdir - ve ileri teknoloji çağında yetersizlik, Kutsal Ruh'a karşı işlenmiş bir günahdır. Gerçekten **etkili totaliter devlet**, siyasi patronların ve onların yönetici ordularının tüm güçleri kendisinde toplayan hükümetinin, **kölelerden oluşan nüfusu köleler köleliklerini sevdikleri için zor kullanmaksızın kontrol ettikleri devlettir**. Günümüzün totaliter devletlerinde köleliği sevdirmek, propaganda bakanlıkları, gazete yayıncıları ve okul öğretmenlerine verilmiş bir görevdir. Ancak yöntemleri halen kaba ve bilim dışıdır.”

Hiç kuşkusuz bugünün hezimetlerini geçmişin kabul görmeyen öngörülerini nitelendirebiliriz. Henüz Yeni Medya dediğimiz ve taraflar arası etkileşimi merkezine alan iletişim aygıtlarıyla ilgi-

li tartışmalar netlik kazanmamışken eklemlenen yapay zeka teknolojileri ve toplumun buna uyum sağlama süreci, daha derin ve dikkatli tartışmaları elzem duruma getiriyor. Bilginin çarpıtılarak toplumun politik algısının yönlendirildiği bir zeminde; doğru bilgiyi oluşturup dağıtmak kadar bilginin doğruluğundan emin olmak ve bilgi akışından kaynaklı düzensizliği gidermenin de araçlarını yaratmak gerekiyor. Her ne kadar Carl Sagan'ın ifade ettiği gibi, bir insanı doğru bildiği şeyin yanlış olduğuna ikna etme çabasının beyhudeliğinde -ki o insan için yanlışlıkla yüzleşmektense doğruyu inkar etmek daha pratik ve kurtarıcıdır, kültürel baskı ve denetim mekanizması olarak itaati muştulayan mitlerden olduğu kadar, var olan baskıcı iktidarların sözcülüğüne soyundukları için doğru bilgi diye, dayatılan bilgiyi tekrar eden kanaat önderlerinden de dikkatle imtina etmenin lüzumu ortada. İklim krizinin batağından olduğu kadar, yerkürenin her köşesinde devlet şiddetiyle katledilen çocukların kabusundan da insanlığı kurtaracak şey, doğru ve düzenli bilginin doğru ve düzenli bir bilgi akışı şeklinde sunulmasıdır belki de...

İklim İnkarcılığının Yeni Yüzü: Cazibesini Kaybeden Anlatıların Yerini Ne Aldı?

İklim bilimi açık: İklim krizi şu an yaşanıyor ve ana nedeni kömür, petrol ve gaz gibi fosil yakıtların yakılması. Sıcaklık artışını sanayi öncesi döneme göre 1,5 derecede sınırlandırmak için emisyonları 2030'a kadar yarı yarıya azaltmamız gerekiyor. Ancak iklim inkarcıları iklim biliminin objektif, sistemli ve tutarlı verilerini reddederken yaydıkları yalanları da sürekli yeniden biçimlendiriyor...

 Bulut BAGATIR

İklim değişikliği dünyamızı sarsıyor. Avrupa Birliği Copernicus İklim Değişikliği Servisi (C3S) 2023'ün kayıtlardaki ve muhtemelen 100 bin yıldaki en sıcak yılı olduğunu duyurdu. 2023 yılında gezegen, insanların fosil yakıtları endüstriyel ölçekte yakmaya başladığı ve atmosfere karbondioksit pompaladığı 1850-1900 sanayi öncesi döneme göre 1,48 derece daha sıcaktı. Bir önceki rekorun kırıldığı yıl olan 2016'ya göre 0,17 derecelik bir artış söz konusu ki C3S Direktörü Carlo Buontempo, bunun "dikkate değer bir marj" olduğunu söylüyor.

Aslına bakarsanız yıl içerisinde sıcaklık rekorlarının defalarca kırılmasının ardından bilim insanları yıl sonu için bu sonucun gelmesini bekliyordu. Peki, 2023'ün sonlanmasıyla sıcaklık rekoru sona erdi mi?

Ne yazık ki hayır. Dünyanın şimdiye kadarki en sıcak Nisan ayını yaşadığı ve son 12 ayın üst üste kaydedilen en sıcak aylar olduğu duyuruldu.

2023'te yalnızca sıcaklık alanında mı rekor kırıldı? Bu sorunun cevabı da hayır. Dünya Meteoroloji Örgütü'nün Küresel İklimin Durumu isimli [raporu](#), sera-gazı seviyeleri, okyanus ısısı ve asitlenmesi, deniz seviyesinin yükselmesi, Antarktika deniz buzu örtüsü ve buzulların geri çekilmesi konularında bir kez daha rekorlar kırıldığını ve bazı durumlarda bu rekorların yerle bir edildiğini gösteriyor. Sıcak hava dalgaları, seller, kuraklıklar, orman yangınları ve hızla yoğunlaşan tropikal siklonlar sefalet ve kargaşaya neden olarak milyonlarca insanın günlük yaşamını altüst ederken milyarlarca dolarlık ekonomik kayba yol açıyor.

Pek tabii Türkiye de tüm bu yaşananlardan payını alıyor. 2023, kayda geçen 1.475 aşırı hava olayıyla Türkiye'de tüm zamanların en çok [aşırı hava olayı](#) görülen yılı oldu. Bir yıl öncesine göre %45'i bulan bir artış söz konusu ki, son altı yıldır bu

sayının sürekli arttığını hatırlatmamız gerekir. Verilere göre 2023 yılında aşırı hava olaylarının %38'ini şiddetli yağış ve seller oluşturdu. Şiddetli yağış ve selleri fırtına (%23) ve dolu (%16) olayları izledi.

Peki, tüm bunların arkasında ne var dersenez, cevabı basit: İnsan faaliyetleri. Nereden mi biliyoruz? İklim bilimi yıllardır bize bunu söylüyor. İklim değişikliğinin fiziksel temeli hakkında bugüne kadarki tam kapsamlı bilgileri temsil eden Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin (IPCC) 2021'de yayımlanan altıncı [raporu](#), deniz seviyesindeki yükselmeler, eriyen buzullar, sıcak hava dalgaları, seller ve kuraklıklar dahil olmak üzere iklimdeki hızlı değişikliklerin nedeninin "kesin olarak" insan faaliyetleri olduğunu söylüyor. İklim bilimciler, insan faaliyetlerinin dünyanın iklimini binlerce veya yüz binlerce yılda "benzeri görülmemiş" şekillerde değiştirdiği ve bazı değişikliklerin artık kaçınılmaz ve "geri döndürülemez" olduğu konusunda uyarıyor. Önümüzdeki 10 yıl içinde, sıcak-

"2018'de 'hava soğuk' ve 'buz devrine doğru gidiyoruz' gibi açık inkarcı iddialar iklim inkarcıları arasında popülerdi ancak sıcaklıklar ve küresel ısınmaya dair kanıtlar arttıkça bu anlatılar da cazibesini kaybetti"

lıkların sanayi öncesi seviyelerin 1,5 derece üzerinde artmasının; 2015 Paris Anlaşması'nın amacının ihlal edilmesi, yaygın bir tahribat ve aşırı hava koşulları gibi sonuçlarının olması bekleniyor. IPCC'ye göre, bu 10 yılda sera gazlarında yalnızca hızlı ve ciddi azaltmalar bu tür bir iklim felaketini önleyebilir.

İKLİM İNKARCILARININ YENİ TAKTİKLERİ

İklim bilimi açık: İklim krizi şu an yaşanıyor ve ana nedeni kömür, petrol ve gaz gibi fosil yakıtların yakılması. Sıcaklık artışını sanayi öncesi döneme göre 1,5 derecede sınırlandırma hedefini yakalamak için ise

emisyolları 2030'a kadar [yarı yarıya](#) azaltmamız gerekiyor. Ancak iklim inkarcıları için durum hiç de böyle değil ve yaydıkları yalanlar sürekli değişiyor...

İklim inkarcıları iklim biliminin ortaya koyduğu objektif, sistemli ve tutarlı verileri kabul etmezken iklim felaketini önlemeye çalışanlar, sürekli olarak eylemi geciktirmek için tasarlanmış büyük bir dezenformasyon dalgasıyla uğraşmak zorunda kalıyorlar. Mali

açıdan çıkar sağlayan petrol ve gaz patronları tarafından memnuniyetle karşılanan, mümkün kılınan ve sıklıkla finanse edilen iklim değişikliğinin yaşanmadığı, yaşanıyor dahi olsa bunun fosil yakıtların yakılmasından kaynaklanmadığı, aksine doğal bir döngü nedeniyle dünyanın ısınıp soğuduğu gibi yalanlar, siyasi liderlerin neden acil eylemde bulunma konusunda inatla yetersiz kaldıklarını açıklamak için alaycı bir şekilde kullanılıyor.

Dezenformasyonlar zaman içerisinde farklılaşıyor.

YouTube ise yeni iklim inkarcılığının yalanlarının yayılmasında hiç olmadığı kadar popüler. [Dijital Nefretle Mücadele Merkezi](#)'nin (CCDH) geçtiğimiz Ocak ayında yayımladığı bir rapora göre, içerik oluşturucular YouTube'un yanlış bilgilendirmeye mücadele politikalarından kaçan yeni taktikler kullanıyor. Elbette YouTube da, iklim değişikliğiyle ilgili asılsız iddialarda bulunan kanallardaki reklamlardan yılda milyonlarca dolar kazanıyor.

“iklim inkarcıları iklim biliminin ortaya koyduğu objektif, sistemli ve tutarlı verileri kabul etmezken, iklim felaketini önlemeye çalışanlar, sürekli olarak eylemi geciktirmek için tasarlanmış büyük bir dezenformasyon dalgasıyla uğraşmak zorunda kalıyorlar”

CCDH, Alphabet Inc.’in 96 kanalındaki son altı yıla ait 12.058 videonun transkriptlerini incelemek için yapay zekayı kullanırken, raporda, “**yeni inkarcılık**” adı verilen ve iklim değişikliğine karşı bilimsel fikir birliğini baltalayan içeriklerin nasıl desteklendiği açığa çıkarılıyor.

Çevrimiçi nefret söylemini izleyen kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olan CCDH, yaptığı analizde iklim inkarcılığı içeriğinin, küresel ısınmanın gerçekleşmediği veya bunun fosil yakıtların yakılmasıyla üretilen seragazlarından kaynaklanmadığı yönündeki yanlış iddialardan uzaklaştığını tespit ettiğini ortaya koyuyor. Aslına bakarsanız bunun nedeni Google’ın politikaları. Buna göre, bu tür iddiaları savunan videoların YouTube’da reklam geliri sağlaması açıkça yasak. Ancak iklim inkarcılığı iklim bilimine saldırmak için yeni yollar bulmuş gibi görünüyor. Çalışma, geçen yıl analiz edilen kanallardaki iklim inkarcılığı içeriklerinin %70’inin, iklim çözümlerine “**İşe yaramaz**” diyerek saldırmaya, küresel ısınmayı zararsız veya faydalı olarak göstermeye veya iklim bilimini ve çevre hareketini güvenilirmez olarak etiketlemeye odaklandığını ortaya çıkarıyor.

“İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VAR AMA ÇÖZÜM YOK”

2018’de “hava soğuk” ve “buz devrine doğru gidiyoruz” gibi açık inkarcı iddialar iklim inkarcıları arasında popülerdi ancak sıcaklıklar ve küresel ısınmaya dair kanıtlar arttıkça bu anlatılar da cazibesini kaybetti. 2018’den bu yana 4458 saatlik, yani yaklaşık 186 günlük YouTube içeriğinin analizi, 2018’de tüm eski tip inkarcılık iddiaları arasında “antropolojik iklim değişikliği yaşanmıyor” iddiası %65’iken, 2023’te bu iddianın %30 seviyelerine düştüğünü gösteriyor. CCDH İcra Kurulu Başkanı İmran Ahmed’e göre bu

savaşta yeni bir cephe açıldı: “İncelediğimiz kanallar, iklim değişikliğinin gerçekleşmediğini söylemek yerine, bunu kabul ediyorlar ancak bir umut veya çözüm olmadığını savunuyorlar.”

CCDH, YouTube’un, raporun analiz ettiği kanallardaki reklamlardan yılda 13,4 milyon dolar kazandığını aktarıyor. Araştırmacılar, çalışmanın merkezinde olan yapay zeka modelinin makul şüphecilik ile yanlış bilgi arasında ayırım yapabilmek için tasarlandığını da belirtiyor ki bu konuda gelebilecek itirazlara böylelikle yanıt vermiş oluyorlar. YouTube ise rapor hakkında doğrudan yorum yapmaktan kaçınırken politikalarını savunmaya devam ediyor. Ancak açık bir şekilde görüldüğü üzere YouTube hızlı bir şekilde iklim inkarcılığı içeriğine ilişkin politikasını güncellemeli.

Analiz küresel iklim hareketinin iklim değişikliği ile ilgili yanlış iddialarla daha geniş anlamda mücadele etmesinde de önemli bir rol edinebilir. Yayılan yanlışlar şekil değiştirdikçe, buna karşı çıkma biçimleri de yeniden şekillenmeli. Türkiye için iklim inkarcılığı şu an için ciddi bir tehdit oluşturmuyor gibi görünüyor. İklim Haber’in KONDA ile yaptığı [araştırmada](#) çıkan sonuç toplumun yalnızca %2’sinin iklim değişikliği diye bir şey olmadığını düşündüğünü ortaya koyuyor. Ancak önünde sonunda bu topraklarda da iklim inkarcılığının sesinin daha güçlü çıkması muhtemel. O sesler güçlenmeden, güçlü iklim eylemleri ve doğru, güvenilir bilgi akışlarıyla, toplumun bu konuda bilinçlenmesine ihtiyaç var.

Temel İhtiyaç: Yapay Zeka Okuryazarlığı!

Bilgi kirliliği kasıtlı veya kasıtsız olarak yaratılan ve yeni medya araçları ile toplumun reflekslerini belirleyen bir düzeyde önemli hale geldi. Dezenformasyonun politik arenada olduğu kadar sağlık ve kültür gibi alanlarda tehlikeli sonuçlara aracılık etmesi ve yapay zeka teknolojilerinin bu süreçte doğru bilgi ile ilgili muğlaklıklara zemin hazırlaması, endişe verici bulunuyor. Yeni medya kültürü programı @SosyalKafa koordinatörü ve Bilgi Üniversitesi akademisyeni Prof. Dr. Erkan Saka, yanlış bilgi ile mücadelenin yolu olarak doğru bilgi üretimine işaret ediyor.

 Nihat NUYAN

Günümüzde insanlığın geleceği için en büyük risklerden biri olarak dezenformasyon görülüyor. Yakın zamanda yapılan araştırmalar, insanların dezenformasyonu iklim krizinden dahi daha endişe verici bulduğunu gösteriyor. Siz dezenformasyonu nasıl tanımlıyor ve neye bağlıyorsunuz?

Özellikle dijital iletişim araçlarıyla artan bir içerik üretimi ve yayılımı yüzünden tekrar gündeme geldi bu durum. Dezenformasyon özünde eskiden bu yana var olan bir şey. Kavramın kökeni Rusya'ya dayanıyor, Soğuk Savaş döneminde farklı şekilde kullanılıyordu. Fakat şimdi dijital iletişim araçları ve de yapay zeka kullanımıyla daha hızlı bir dezenformas-

yon üretimi söz konusu. Aslında mesele 1980'lerden beri, Baudrillard'ın vurguladığı gibi medyanın bu kadar merkezi hale gelmesi, enformasyonun kaynağı olması hususuna kadar gidiyor. Medya bombardımanı altında yaşadığımız için, varoluşsal olarak medyanın çok fazla hedefindeyiz, onunla var oluyoruz ve medya sistemi de bozuk. Her ne kadar teyit etmek önemli olsa da baş edemeyeceğimiz bir fenomenle karşı karşıyayız. Ayrıca 80'lerden ve hatta 70'lerden bu yana adım adım ilerleyen bir değerler erozyonuna, uzman paradigmalarının çöküşüne şahitlik ediyoruz. İnsanların zaten bu kadar medyaya maruz kalmışken güvenebilecekleri uzmanlıklar da kalmadı, büyük ölçüde onların da itibarı çöktü. Hukuktan tıba akla gelebilecek her alanda bilimin üstünlüğü, 60'lı yıllarda kimsenin karşı çıkamayacağı bilimsellik, adım adım çöküşe geçti. Bu dönemde biz bir taraftan medya bombardımanına maruz kalmış haldeyken diğer taraftan güvenebileceğimiz neredeyse hiçbir mecra kalmamış durumda. Kurumlara, uzmanlıklara güven kalmamış halde. Böyle bir durumdayız, o yüzden de durum facia gibi gözüküyor.

Sosyal medya ve çeşitli medya platformları günümüzün iletişim biçimini belirliyor. Yeni medyada dezenformasyonun yaygınlık kazanmasındaki başlıca etkenler neler? Ağ sistemiyle ilgisi nedir?

Ağ sistemleriyle mutlaka ilgili ama bunun üzerine iş modellerini de kesinlikle vurgulamamız gerekiyor. Sosyal medya platformlarının iş modeli etkileşime dayalı. Burada nitelikten ziyade sayısal, niceliksel bir etkileşim söz konusu. Haliyle de sansasyonel, parıltılı, çekici içerikler öne çıkıyor; algoritma buna göre çalışıyor. Sosyal medya platformlarının işleyişinin bu kadar etkileşim odaklı olması önemli bir paya sahip. Evet network var arkada, o zaten daha hızlı bir iletişim sağlıyor ama hangi tür içerik daha çok iletilebiliyor? O noktada görüyoruz ki sansasyonel, dezenformasyon içerebilecek provokatif her türlü içeriğin daha çok şansı var. Biraz buna bağlıyorum, bir de elbette ki insanların güvenebileceği kaynakların epey azalmış olmasına...

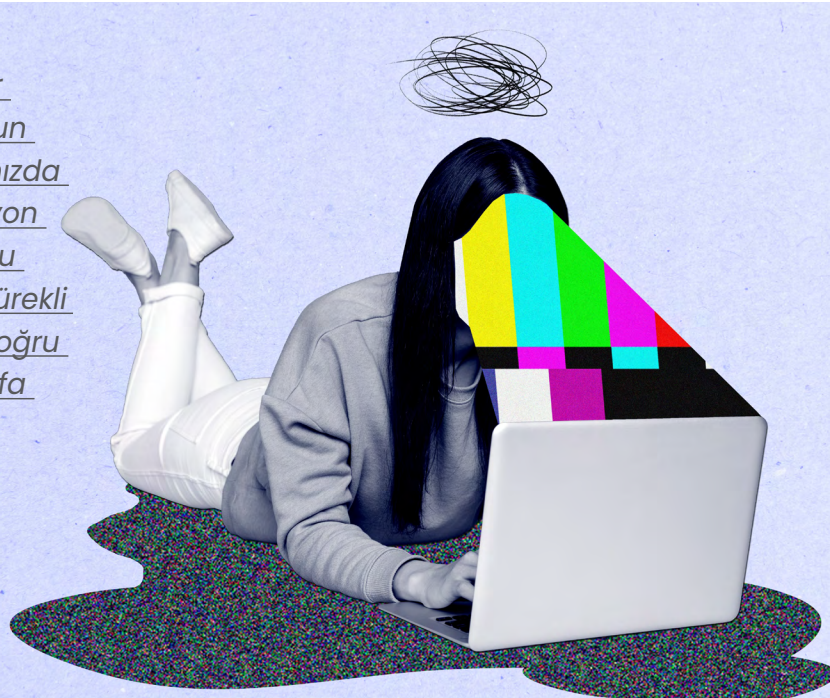
Yanılıcı haber ve bilgilerin dolaşıma girmesi ile gelişen yapay zeka teknolojileri arasında ne türden bir ilişki olduğunu düşünüyorsunuz?

Her yeni iletişim teknolojisinin bir katkısı oluyor, yapay zeka da özellikle bu evresinde, yani üretken yapay zeka içerik oluşturmamıza yardımcı olduğu için onun daha da katkıda bulunacağı kesin. Genel süreç ve bağlama baktığımızda yapay zekaya çok kızamıyorum da zaten kontrol edilmesi zor bir dezenfor-

masyon dönemindeyiz. Üstüne bir de kolaylaştırıcı araçlar eklenince dezenformasyon artacak elbette ama diğer taraftan bunlar engellenemez şeyler de değil. Örneğin şu anda bazı içerikleri yapay zeka araçlarında üretemiyorsunuz. Herhalde en azından Amerikan seçimleri geçene kadar insan yüzü içeren imajlarla oynayamıyoruz, ChatGPT veya Geminai gibi büyük araçlar üretmenize izin vermiyor ya da sınırlandırıyor. Yani aslında müdahale de edilebildiği görülüyor. Yerinde regülasyonlarla ki ona da kafa yoruluyor, en azından yapay zeka bağlamında yüksek dezenformasyon içeriği ortaya çıkmayabilir. Bu aslında istense sosyal medya için de sağlanabilir ki son yıllarda daha sık rastlıyoruz; birtakım düzenlemelerle önemli miktarda içeriğin yayılması kontrol edilebiliyor. Özetle durum çok iç açıcı olmasa da engellemek de imkansız değil.

Günümüzde yapay zeka, bir tür dil modelleme aracı olan ChatGPT ile görünürlük kazansa da LeonardoAi ve Sora gibi fotoğraf ve video üretim ve montaj teknikleri uygulayan araçlarla ileri bir düzeye ulaşmış durumda. Şu anda basitçe herhangi bir kimsenin görüntüsüne veya manipüle edilmiş videosuna onun yapay zeka araçları kullanarak manipüle edilmiş kendi sesiyle üretilmiş içeriği ekleyerek dilediğimiz cümleleri söyletmemiz mümkün görünüyor. Siz her ne kadar kimi düzenlemelerden söz ediyor olsanız da bu regülasyonların Google gibi, OpenAi gibi be-

“Özetle, somut sonuçları oluyor dezenformasyonun gündelik hayatlarımızda da, ona göre aksiyon alıyoruz çünkü. Bu yüzden tehlikeli ve sürekli mücadele etmek, doğru bilgi üretimine kafa yormak gerek”

lirli bir kurumsallık düzeyinde yapay zeka araçları üreten şirketlerin yapıp uyguladığı veya uygulayabileceği şeyler olduğunu düşünüyorum. Özetle, yerelde bu düzenlemelerin etkili olacağı yönünde bir kanaatiniz bulunuyor mu? Küçük ölçekli ve denetimsiz yeni yapay zeka uygulamalarının bu manipülasyon içerik üretimini artıracığı yönünde kaygılarınız bulunuyor mu?

Evet artırabilir ama onların da manipülasyonu büyütebilmek için platformlara ihtiyacı var. Bu "deep platformization" denen şey aslında bu noktada önemli hale geliyor. Yani siz bir içerik üreticisi olarak büyük ölçekte bir manipülasyona girişecekseniz, kullanıcılar tarafından şikayet edirsiniz ve engellenirsiniz. Elbette bu sorunu tamamen çözmiyor ama sizi sınırlı ve marjinal ortamlarda etki yaratmaya itiyor, daha ileriye sıçramanıza izin vermiyor. Şu an için görünen çözüm yöntemlerinden biri bu. Daha önemlisi artık bir yapay zeka okuryazarlığına ihtiyaç var. Aslına bakarsanız yapay zeka ile üretilen içeriğe çok fazla muhatap olunca anlamaya başlıyorsunuz, "Bu, ChatGPT'de yazılmış" demeye başladık. İnsan kapasite sahibi bir varlık, belki biraz klişe olacak ama yine medya okuryazarlığı önemli hale geliyor. Bunun ötesinde elimizden geleni yapmamız gerekiyor elbette, yapay zeka araçlarıyla üretilmiş manipülatif içeriği ayırt edebilmek için. İnsanların bu noktada, yanlış bilgiyi ayırt edici refleksler geliştirebileceklerine inanıyorum.

Baştaki sorunuza dönersek; dezenformasyon derken aslında dezenformasyon sayılmayan büyük bilgi düzensizliği gibi bir sürü içerik türü de dezenformasyon sayılmaya başlandı. Aslına bakarsanız insanlar Zaytung haberi ile doğru bilgiyi ayırt edebiliyorlardı. İçinde bulunduğumuz durumda ise bir bilgi düzensizliği söz konusu. Şu halde bizim doğru bilgi üretmemiz lazım. İnsanlar birçok yanlış haberi doğru haberden ayırt edebiliyor.

"Dezenformasyon derken aslında dezenformasyon sayılmayan büyük bilgi düzensizliği gibi bir sürü içerik türü de dezenformasyon sayılmaya başlandı. Aslına bakarsanız insanlar Zaytung haberi ile doğru bilgiyi ayırt edebiliyorlardı. İçinde bulunduğumuz durumda ise bir bilgi düzensizliği söz konusu"

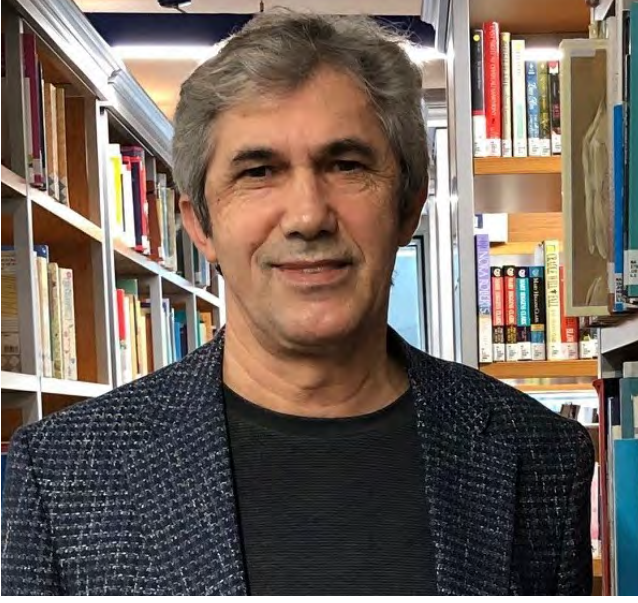
Dezenformasyonun insanları ne türden bir felakete sürüklediğini düşünüyorsunuz? Post Truth bağlamı ve komplo teorileri açısından değerlendirebilir misiniz?

Aslında pandemi koşullarında da gördük ki sağlık gibi sektörlerde yaratılan dezenformasyon tehlikesi. İlaç sektörü bu konuda o kadar sabıkalı bir sektör ki! Sağlıkla ilgili dezenformasyona insanlar daha çabuk inanıyor. Yaklaşık 50 yıldır ilaç sektörü pek de iyi bir sınav vermemiş. Dolayısıyla da bugün insanlar sağlık ile ilgili konularda dezenformasyona maruz kalabiliyorlar. Örneğin aşı olmamaya başlıyorlar ve bu da yeni hastalıkların yayılmasına, bir salgına sebep olabiliyor. Bu durum yalnızca aşı olmayı etkilemiyor, aynı zamanda başkalarının da hasta olmasına sebep oluyor. Elbette siyasi sonuçları da var: Örneğin İngilizler tamamen yanlış bilgi üzerinden yayılan kampanyalarla Avrupa Birliği'ne karşı reaksiyon gösterdiler ve Brexit oldu. Gördüğüm kadarıyla şimdi kendileri de pişman. Ekonomileri de iyi durumda değil. Özetle, somut sonuçları oluyor dezenformasyonun gündelik hayatlarımızda da, ona göre aksiyon alıyoruz çünkü. Bu yüzden tehlikeli ve sürekli mücadele etmek, doğru bilgi üretimine kafa yormak gerek.

Şu halde dezenformasyonla mücadele etme yolunun, doğru bilgi üretiminden geçtiğini mi savunuyorsunuz?

Kesinlikle... Neredeyse bütün yapay zeka modelleri başlarda Wikipedia üzerinden eğitiliyor. Örneğin Türkçe doğru bilgi üretimini Wikipedia üzerinden sağlayabiliriz. Ben de öğrencilerimi bu konuda seferber etmeye çalışıyorum mümkün merteye. Sivil inisiyatiflere gerçekten çok büyük rol düşüyor. Bilgi çöplüğüne dönen internette bizim doğru bilgi üretimini hep birlikte yapmamız ve referans kaynaklar üretmemiz gerekli.

“Medyanın Topluma Karşı Sorumluluğu Var”

Üsküdar Üniversitesi'nden Prof. Dr. Süleyman İrvan, medyanın topluma karşı sorumluluklarını hatırlatırken bilim dışı, gerçek olmayan, gerçeklerle uyuşmayan fikirlerin, görüşlerin yayılmasına aracılık etmemesi gerektiğini söylüyor ve ekliyor: “Bilim insanlarının sorunla ilgili açıklamalarını haberleştirmeli. Çözüm odaklı bir yaklaşım sergilemeli ve haberleştirirken de etik davranmalı.”

 Bulut BAGATIR

Pandemi, deprem veya seçim dönemi fark etmeksizin farklı dönemlerde birçok dezenformasyon ataklarına şahit olduk. İklim krizi daha geniş bir sürece yayılıyor ancak bilimsel gerçekliklere yönelik ciddi dezenformasyonlarla karşı karşıyayız ve bunlar ekonomik/sosyal infiallere yol açabiliyor. Buradaki temel sorun nerede ya-tıyor?

İklim değişikliği, sizin de bahsettiğiniz gibi deprem gibi afetlerden farklı boyutu olan bir sorun. İklim krizi, devam eden ve dünyanın farklı yerlerinde farklı sorunlara yol açan bir kriz olması nedeniyle etkileri biraz daha zamana yayılabiliyor. Deprem gibi aniden ortaya çıkan bir yıkım yok ancak burada da iklim krizini yok sayan, dezenformasyona neden olan haberciliğin sonuçları var. Medyada bu konudaki dezenformasyona baktığımızda iklim krizinin olmadığı savının sıkça ortaya atıldığını görüyoruz. Aşı karşıtlarının yarattığı etkiye benzer bir şekilde, iklim krizinin uydurulduğu ve gelişmekte olan ülkelerin önünde bir engel olarak konulduğu gibi bazı argümanlar var. Bunlar da temel olarak toplumda iklim krizi yokmuş

gibi bir algıya yol açıyor ve bu konudaki politikaları da olumsuz etkiliyor. Bildiğiniz gibi, hükümetler bu konuda bazı uluslararası anlaşmaların altına imza atıyorlar ve bu anlaşmalar çerçevesinde birtakım önlemler almaya çalışıyorlar. Burada kamuoyu desteği de gerekiyor ancak bu politikalara güçlü bir destekten bahsedemiyoruz. Bunu örneğin Avrupa'daki çiftçilerin eylemlerinde görüyoruz. Nihayetinde bunlar iklim kriziyle, bu politikaların ekonomiye doğrudan yansımalarıyla ilişkili. Bu türden haberler, iklim krizini çözme konusundaki çabaları sekteye uğratan sonuçlara yol açıyor. Temel problem burada. Toplumun iklim krizini ciddiye alma noktasında bu haberlerin olumsuz etkisi var.

Dezenformasyonun en çok yayıldığı alanlardan biri sosyal medya. Buna karşın sosyal medyayı dezenformasyonla mücadelede nasıl kullanabiliriz?

Burada hem sosyal medya hem de bunların haberleştirilmesi noktasında sorunlar var. Deprem haberciliği konusunda da bunu vurgulamaya çalışmıştık. Sosyal medyada bilim karşıtı birtakım kampanyalar

sürdürüldüğünde sosyal medya platformlarına bazı sorumluluklar düşüyor. Ancak bununla çok ilgilenmiyorlar. Etkileşimlerden kazanç sağladıkları bir modelleri var. İklim inkarcılığı konusunda da benzer şekilde dezenformasyonu önleyecek bir politika yürüttüklerini düşünmüyorum.

“Medya ne yapıyor?” dersiniz, iklim inkarcılığı etkileşim alan bir konu olması nedeniyle haberleştirilmesinde bir sakınca görmüyor. Medyanın topluma karşı bir sorumluluğu var. Bilim dışı, gerçek olmayan, gerçeklerle uyuşmayan fikirlerin, görüşlerin yayılmasına aracılık etmemeli. Bilim insanlarının sorunla ilgili açıklamalarını haberleştirmeli. Çözüm odaklı bir yaklaşım sergilemeli ve haberleştirirken de etik davranmalı. Burada eksik olan o. Medyada olumsuz olan daha çok ilgi çekiyor; yalan/yanlış haberler daha hızlı yayılıyor. İnsanlar bu yalan haberleri eleştirirken de desteklerken de yayıyorlar. İki taraflı bir etkisi var. Dolayısıyla sosyal medya platformlarına görev düşüyor. Bu tarz içerikleri ayıklamaya, bunları düzeltmeye odaklanan birtakım politikalar yürütmesi gerekiyor. Teyit.org gibi doğrulama platformlarını bu türden dezenformasyona karşı desteklemeli. En önemlisi gazetecilerin iklim inkarcılarını haberleştirirken oldukça dikkatli olması, bu sesleri çoğaltmaması lazım.

Fosil yakıt sektörünün bu dezenformasyonda büyük bir etkisi var. Dünyanın en büyük reklam ajanslarıyla çalışıp, kendilerini aklamaya çalışıyorlar. O nedenle medyanın ekonomi-politiğine de değinmek gerekir sanırım...

Özellikle fosil yakıt şirketleri iklim krizini engellemeye yönelik politikalarından zarar görüyorlar. Onlar da haliyle reklam güçlerini kullanıyorlar, sosyal medyada kampanyalar yürütüyorlar. Gelirini bu mecralardan sağlayan medya kuruluşlarının reklam gücünü elinde tutan şirketlerle mücadele etmesi pek kolay değil. Hükümetlerin ciddi önlemler alması gerektiğini

düşünüyorum. Bir ülkenin iklim politikası olmalı ve o politika hem halka doğru anlatılmalı hem de yanlış açıklamalar konusunda önlem almalı. Medya ile kamuoyu bilgilendirmesi gibi farklı işbirliklerine gidilebilir. Toplumun ikna edilmesi lazım. Kamuoyu desteği çok önemli. Ben iklim kriziyle etkin mücadele konusunda hükümetlerin ayak dirediğini görüyorum. Örneğin, Türkiye iklim krizini kabul ediyor ancak bu

krizi Türkiye'nin dışında bir kriz gibi sunuyor. “Bu bizim krizimiz değil, bunu biz yaratmadık, bizim bir katkımız yok” yaklaşımı var. Bunu önemseyen bir politika da bu nedenle yok. Böyle olunca iklim krizi hakkındaki dezenformasyon da görmezden geliniyor. İklim inkarcılarının yaptıkları mitinglere karşı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı bir açıklama yaptı mı? Benim bildiğim kadarıyla yapmadı. Bütün insanlığı ilgilendiren bir sorun bu. Dolayısıyla önlemlerin tüm ülkeler tarafından aynı biçimde ele

alınması lazım ki bir sonuç elde edilebilsin. Bazı ülkeler önlem alıp, bazıları almazsa bu konuda kamuoyu yaratmak da zorlaşıyor.

Dezenformasyon sürecindeki neredeyse bütün aktörleri konuştuk. Sorumluluğun bireylere verilmesi gerektiğini düşünmesem de yurttaşlara nasıl bir görev düşüğünü de tartışmalıyız gibi duruyor. Siz ne dersiniz?

İyi bir medya okuryazarı olunması gerekliliğinin yanı sıra iklim konusunun ne kadar önemli olduğuna dair de toplumun bilgilendirilmesi beklenir. STK'lara da çok büyük görev düşüyor. Eğitimin içerisinde de bunun olması gerekiyor. Kısa bir süre önce milli eğitimde müfredat değişikliği çalışmaları oldu. Milli eğitim müfredatında iklim krizi ne kadar yer alıyor? Oradan başlanması gerekiyor. Medyanın da olumlu katkısı olmalı ama toplumun da sorunlarına sahip çıkması lazım. Toplum, sorunlarına sahip çıkabilirse iklim krizini çözmeye dönük politikalar eyleme dönüşebilir.

“Tarihsel Kriz Durumlarında Komplo Teorileri Artar”

Komplo teorilerine neden inanırız? Doç. Dr. Onurcan Yılmaz ile birlikte yazdıkları çalışmalarıyla bu soruya yanıt arayan Yaşar Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Dr. Sinan Alper, komplo teorilerinin dezenformasyondan çok, mezenformasyon veya sahte bilgi kavramlarıyla ilişkilendirilebileceğini söylüyor. Komplo teorilerine inananlar arasında geçişkenlik olduğunu dile getiren Sinan Alper, ilerleyen süreçte iklim değişikliğiyle ilgili komplo teorilerinin Türkiye’de yaygınlaşmasının da muhtemel olduğunu ifade ediyor.

 Dr. Barış DOĞRU

Komplo teorilerinin, genel olarak dezenformasyon başlığının içinde önemli bir yer tuttuğunu düşünüyoruz. Doğru bilgilerin yayılımına engel olmasında ve yanlış inançların güçlenmesinde komplo teorileri sizce nasıl bir role sahip? Genel olarak dezenformasyonun yayılmasında nasıl bir etkisi var komplo teorilerinin?

Dezenformasyon dediğimizde kasıtlı olarak yayılan bir yanlış bilgiyi anlıyoruz. Dezenformasyon olması için, komplo teorisini yayan kişinin bu bilginin yanlış olduğunu biliyor ve bile bile yayıyor olması gerekir. Mezenformasyon (misinformation) veya sahte bilgi ise daha çatı bir kavram. Burada bilerek ve bilmeyerek yayılan her türlü yanlış bilgi türünü sayabiliriz. Komplo teorileri genellikle bu kapsamdadır, zira inananlar samimiyetle doğru olduklarına inanırlar. Ancak kasıtlı olarak yayılan komplo teorileri de olabilir. Siyasette veya sektörel çıkarlarını korumaya çalışan özel şirketlerde zaman zaman örneklerini görüyoruz.

Genel olarak pandeminin dezenformasyonun etki alanını artırdığı düşünülüyor. Yeni bir komplo teorisinin de doğuşuna neden oldu bir anlamda: Plandemi. Pandeminin komplo teorilerinin artışı nasıl bir etkisi oldu sizce?

Yeni bir hastalık veya tedavi yöntemiyle ilgili ortaya bir komplo teorisi atılması aslında çok yeni bir durum değil. Pandemiden önce de çocukluk dönemi aşılılarıyla ilgili benzer komplo teorileri ortaya atılıyordu örneğin. Her ne kadar pandemiyle beraber komplo inançları artmış gibi algılasak da durum biraz farklı olabilir. Yapılan bir çalışmada, 1890 ve 2010 yılları arasında insanların inandıkları komplo teorileri değişse de toplam komplo inançlarında çok da büyük bir dalgalanma olmadığı görülüyor. Elbette bu çalışmaların tarihi kapsamı pandemi dönemini kapsamadığı için daha güncel veriye bakmak

“Türkiye’de popüler komplo teorilerine destek bazen %50’leri geçen rakamlara ulaşabiliyor.

İklim inkarcılığının %6-7 gibi çok düşük oranda çıkıyor olmasını, iklim değişikliğinin Türkiye siyasetinde henüz yeterince mesele edilmemiş olmasına bağlıyorum”

gerekir. Ayrıca **deep fake** gibi teknolojilerin komplo inançlarını artırmalarını beklemek gerçekçi olacaktır.

Komplo teorilerine inananlar arasında bir geçişlilik var mı? Düz dünyacılık, dünyayı yöneten gizli elitler olduğu inancı, plandemiciler ve bizim ana çalışma alanımız olan iklim inkarcılarının hemen hemen aynı kişilerden oluştuğunu düşünüyoruz. Bu anlamda birbirlerini kuvvetlendiriyorlar, büyütüyorlar gibi. Bu konuda görüşlerinizi öğrenmek isteriz.

Bir geçişkenlik kesinlikle var. Bu konuda yapılan çok sayıda çalışma var ve içeriğinden bağımsız olarak bir komplo teorisine inanmanın, diğer komplo inançlarını da artırdığını biliyoruz. Çünkü birine inandığınız zaman aslında o komplo teorisindeki varsayımlar, hangi bilgi kaynaklarına güvendiğiniz, hangilerine güvenmediğiniz gibi faktörler sizi diğer komplo teorilerine de daha açık kılmaya başlıyor.

Özel olarak iklim değişikliğinin gerçek olmadığı, küresel elitler tarafından dayatıldığı yönündeki iklim inkarcılığı konusunda neler söyleyebilirsiniz?

İklim değişikliği bir kriz ve çalışmalar gösteriyor ki tarihsel kriz durumlarında komplo teorileri de artar. Bu da çok beklenmedik bir şey değildir, zira kriz anları güç paylaşımının değiştiği, “kartların yeniden dağıtıldığı” bir süreçtir ve bu süreç içinde dikkatli olmazsanız dezavantajlı duruma düşebilirsiniz. Bu yüzden insanların başka grupların ne yapmaya çalıştığı konusunda “uyanık” olması anlaşılır bir şey. Ancak bu iklim inkarcılığı gibi objektif gerçekliklerin inkarı seviyesine geldiğinde toplumsal açıdan sorunlu hale gelir.

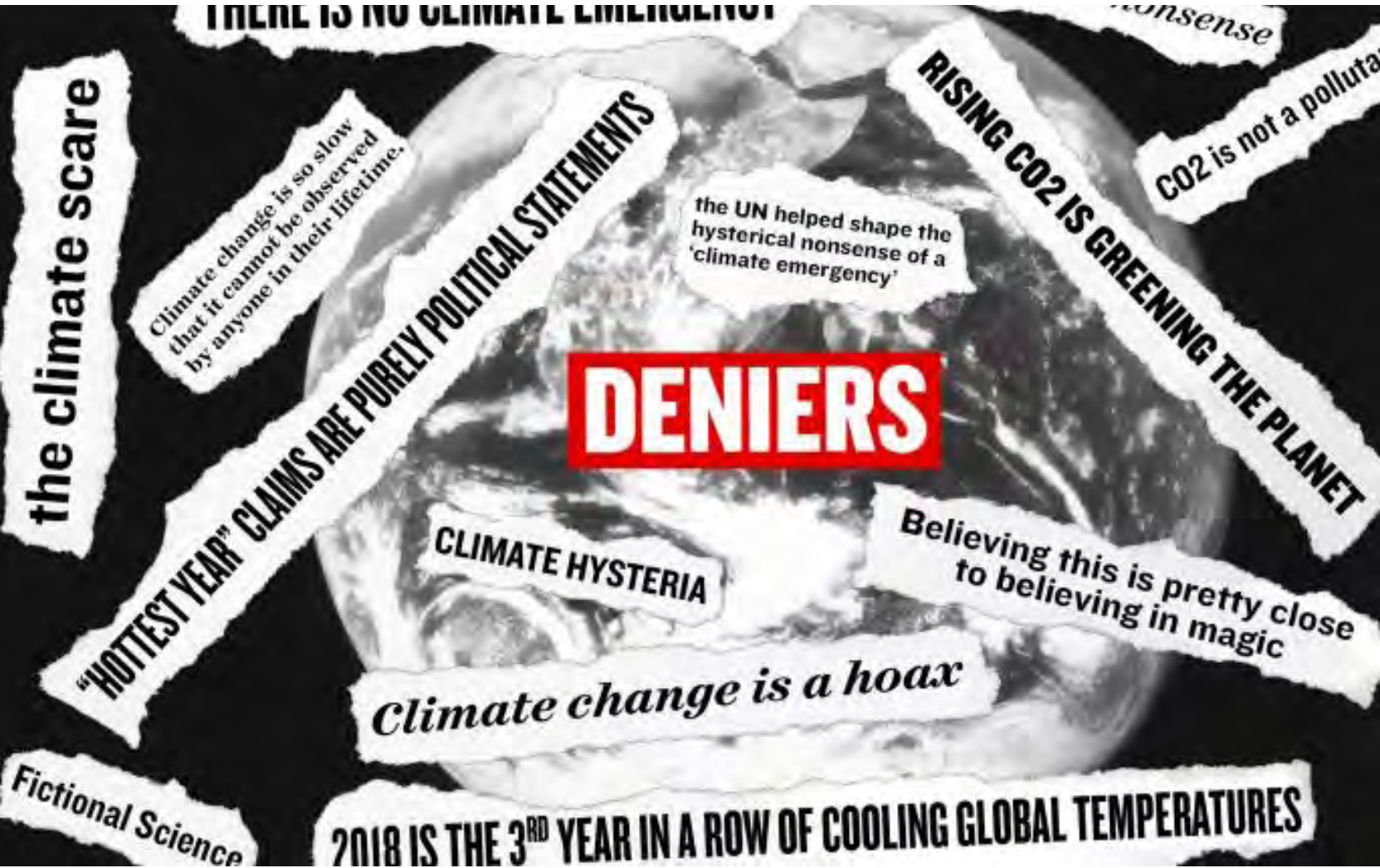
KONDA araştırma ile altı yıldan bu yana [Türkiye İklim Değişikliği Algısı](#) araştırması yapıyoruz. Ve araştırmalarımızda, Türkiye’de iklim değişikliği inkarcılığının toplumun en fazla %6-7’sini etkilediğini görüyoruz. Bu aslında dünya ortalamalarının altında bir rakam gibi görünüyor. Bu rakam sizce, Türkiye’de genel olarak komplo teorilerinin etkilediği toplam kesimi gösteriyor olabilir mi?

Bahsettiğiniz %6-7 çok düşük bir rakam. Türkiye’de popüler komplo teorilerine destek bunun çok daha üzerinde, bazen %50’leri geçen rakamlara ulaşabiliyor. Örnek bir araştırmaya [buradan](#) ulaşabilirsiniz. Şu an düşük çıkıyor olmasını, iklim değişikliğinin Türkiye siyasetinde henüz yeterince mesele edilmemiş olmasına bağlıyorum. Batı’da olduğu gibi politize olmuş bir süreç henüz başlamadı. Pesimist olmak istemem ama ilerleyen süreçte bu rakamın artacağını tahmin ediyorum.

Genel olarak yanlış bilgilerin yayılmasında, genel bir güvensizlik ortamının ve bilimsel verilere inanma konusunda, komplo teorilerinin oldukça olumsuz etkileri görünüyor. Bu anlamda komplo teorileriyle nasıl mücadele edilebilir? Yapılabilecek iki önemli şey var: Bunlardan birinci-

"İklim inkarcılığıyla iki şekilde mücadele edilebilir. İnsanların iklim değişikliğiyle ilgili bilgileri aldıkları bilgi kaynaklarının güvenilirliğini artırarak ve insanları iklim inkarcılığına karşı önceden hazırlayarak. İnsanları maruz kalabilecekleri bu sahte bilgilere ve bunların neden sahte olduğuna dair uyararak iyi bir yöntem olabilir"

si, insanların iklim değişikliğiyle ilgili bilgileri aldıkları bilgi kaynaklarının güvenilirliğini artırmak. Türkiye'de ne yazık ki hem devlet kurumlarına hem de medya organlarına güven çok düşük seviyede. Bunun da çok da haksız olmayan sebepleri olabiliyor. Bu kurumların toplumun güvenini yeniden kazanması gerekir. İkinci önemli şey ise insanları iklim inkarcılığına karşı önceden hazırlamaktır. Yani insanlar sahte bilgilere maruz kalmadan önce, maruz kalabilecekleri bu sahte bilgilere ve bunların neden sahte olduğuna dair insanları uyarır, yani bir nevi onları "aşılarsak", ileride bu komplo teorilerine gerçekten maruz kaldıklarında inanma olasılıkları daha düşük oluyor. Önce maruz kalmalarını bekleyip, sonra komplo teorisine inananları ikna etmeye çalışmak daha verimsiz bir yöntem oluyor buna göre.

Dezenformasyonun Yayılmasını Önlemenin Yolu Doğrulama Platformlarından Geçiyor

Sansasyonel yanlış bilginin toplum adına ciddi tehlikelere yol açtığından söz eden Cumhuriyet Üniversitesi İletişim Fakültesi'nden Doç. Dr. Zeynep Gültekin Akçay, dezenformasyonun ortaya çıkış ve yayılma süreçlerini değerlendirirken doğrulama platformlarının önemine vurgu yapıyor.

 Nihat NUYAN

İklim kriziyle mücadele ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları en basit haliyle daha yaşanır bir gelecek ve daha yaşanır bir dünya için hazırlanan programlar ve bu programların uygulanma arayışı olarak görülebilir diye düşünüyorum. Bu süreçte medya kanalları ile birlikte akademik kadroların halkı bilinçlendirmek ve farkındalık yaratmak gibi misyonları olduğu kanaatindeyim. Doğru bilgiye ulaşmanın ve doğru bilgiyi toplumun dinamiklerine uygun bir format ve dille sunmanın önemi gittikçe artarken özellikle gelişen yapay zeka araçlarıyla birlikte dezenformasyon endişeleri daha yüksek tonda tartışılır hale geliyor. Sizin açınızdan, bilgi üretimi nasıl bir sınav veriyor?

Bilgiye erişim tarih boyunca insanlar ve devletler için hep önemli bir konu olmuştur. Antik Yunan'dan Roma'ya, Qing Hanedanlığı'ndan Nazi Almanyası'na kadar bilginin oluşturulması ve yayılmasına önem verilmiştir. Bilginin üretilmesi ve yayılmasında "görece" başarılı olan devletler bu avantajdan taktiksel ve stratejik olarak hem siyasette hem de ekonomik alanda faydalanmıştır. Günümüzde, bilginin önemi küresel alanda gerçekleşen yeniliklerle daha da arttı. Artık haber ve bilgi uluslararası arenada her bireye ulaşma olanağı yakalamış, demokrasinin doğrudan ve katılımcı şekilde deneyimlendiği politik faktörlerin yanı sıra ticari bir unsur haline gelmiştir. Geçmişe oranla bilginin bu kadar hızlı ve önemli olduğu bir dönemde; zararlı, yanlış ve dengesiz bilgi üretiminin ve akışının da arttığını unutmamak gerekir. Öyle ki Dünya Ekonomik Forumu 2023 yılında yayımladığı raporunda dünyanın karşı karşıya kaldığı 10 sorundan 1'inin internette yayılan yanlış/yalan bilgi olduğunu belirtiyor. Sizin de bahsettiğiniz gibi doğru bilgiye ulaşmanın bir ihtiyaç olduğu bugünlerde ne yazık ki yanlış bilgiyle her an her yerde karşılaşyoruz. Yanlış bilgi üretme ve yaymayı ifade eden dezenformasyonun farkında olmak ve bunun üzerine konuşmak da belki bu nedenle daha da önemli hale geliyor.

Dezenformasyonun varlığı yeni değil, bu terim Sovyetler Birliği döneminde rakipleri aldatmaya yönelik faaliyetler olarak tanımlanan "Dezenformatsiya"dan geliyor. Anlaşıldığı üzere onlarca yıldır bireyler, gruplar ve hükümetler, insanları etkilemenin bir yolu olarak tahrif edilmiş, sahte bilgileri gizli radyo istasyonlarıyla ya da gazete makaleleriyle yani medya aracılığıyla kamuoyunu karartmaya/yanıltmaya çalışmıştır. İlerleyen

zamanlarda kavram, kamuoyunun kafasını karıştırmak, siyasi destek kazanmak ve ekonomik çıkar elde etmek için kullanılır. Yani dezenformasyon, kasıtlı ve bilinçli olarak yalan ve yanlış bilginin yaygınlaştırılmasıdır. Avrupa Komisyonu'nun Sahte Haber ve Online Dezenformasyon Üst Düzey Uzman Grubu tarafından yayımlanan rapora göre de dezenformasyon "kasıtlı olarak kamu zararına neden olmak veya kâr elde etmek amacıyla tasarlanan, sunulan ve tanıtılan yanlış, hatalı veya yanıltıcı bilgi" olarak görülür. İklim üzerinden düşünüldüğünde iklim dezenformasyonu ile bilimsel fikir birliğini sorgulamak, iklim eylemlerinde bilimsel belirsizliği vurgulayarak kurumların altını oymak, bilim insanlarına saldırarak inandırıcılığı zedelemek ve sahte bilimsel alternatif projeleri yaymak için kullanılır.

Kim ve neden yanlış bilgi üretiyor ve bu bilgiyi nasıl dolaşımda tutabiliyor?

Dijital alanın anonimliği ve takip edilmenin zorluğu dezenformasyonun üretilmesinde önemli bir motivasyon. Bununla birlikte sahte haberler belirsiz ve

kontrol edilemeyen durumlarla başa çıkma yollarını da temsil eder. İnsanlar durumları üzerinde birincil kontrole sahip olmadıklarında, hayal kırıklığını önlemek için en kötüyü tahmin etmek ve olayları şansa bağlamak gibi duygusal tepkiler olan ikincil kontrol stratejilerine başvururlar. Yani bireyler için kimi zaman sahte haber yaymak, belirsiz durumlarda anlamlı bir faaliyet olabilir. Dahası doğal afetler veya seçimler gibi insanların sonuçlarından emin olmadığı siyasi olaylar gibi belirsiz durumlarda sahte haberlerin sıklığı artar. Son derece sansasyonel ve aşırı duyarlılık kullanılarak oluşturulan dezenformasyon kullanıcıyı etkileyerek onların yazıyla daha fazla etkileşim kurmasını sağlar. Dolayısıyla yalan/uydurma içerik barındıran bu içeriklerin çoğu zaman "viral" ve "trend" olduğu unutulmamalı. Kısaca incelikli ve duygusal stratejiler yoluyla yayılan dezenformasyon rasyonel gerekçelerle sorgulanabilecek doğrulardan uzak olduğu için toplumda kaos oluşturur, aynı zamanda dezenformasyon ile kişiler, gruplar, kurumlar, organizasyonlar, devletler itibarsızlaştırılır. Dezenformasyon, tamamen veya kısmen kurgulan-

"Artık haber ve bilgi uluslararası arenada her bireye ulaşma olanağı yakalamış, demokrasinin doğrudan ve katılımcı şekilde deneyimlendiği politik faktörlerin yanı sıra ticari bir unsur haline gelmiştir"

miş görsel-işitsel içerikler sayesinde oluşturuluyor. Dezenformasyona uğramış ya da yanlış bilgilendirilmiş bireyler genelde tükettikleri ve hatta paylaştıkları içeriklerin yanlışlığı hakkında bir farkındalığa sahip değiller. Bu nedenle insanlar doğru olarak kabul ettikleri dezenformasyon içerikli bilgileri yaymaya başlarlar ki bu tür yanlış bilginin yayılımı **mezenformasyon** olarak tanımlanıyor. Bir başka ifadeyle, mezenfermasyon, yanlış/yalan bilginin yanlış olduğunu bilmeden ve bu bilgiyi paylaşırken zarar verme amacı olmadan yaymaktır. Yanlış/yalan bilginin yayılımını çoğaltan bir başka unsur ise **filtre balonu** (filter bubbles). Filtre balonu, kullanıcıların çevrim içi davranışlarını kişiselleştiren algoritmalar sayesinde, onların fikir ve görüşlerine uygun içeriklerle karşılaşmasını sağlar. Özellikle çevrim içi mecralarda bilgiye erişirken belli bir perspektifin, genellikle politik görüşe dayalı filtrenin ötesine geçememe durumunu ifade eder. Kullanıcılar, gerçeklerin yanlış ve yanlış aktarıldığı mikro alanlara bilinçli ya da bilinçsiz olarak hapsolurler ve bu da onların alternatif fikir ve görüşlere uzak kalmasına neden olur. Dezenformasyonun yaygınlaşmasını sağlayan unsurlardan biri de **yankı odası** (eco chambers). Yankı odası, belirli bilgilerin, düşüncelerin, kanaatlerin veya inançların kullanıcıların dijital medya kanallarında seçtikleri mesajlar aracılığıyla tekrarlanarak güçlendirilmesi durumunu anlatan metaforik bir terim. Burada kullanıcılar istemedikleri mesajları filtreleyerek kendi yankı odalarını kurarlar. Böylelikle kullanıcılar sanal ortamda karşıt görüşlere sağırlaşır; homojen gruplar oluşturarak yalnızca kendi görüşlerine uygun internet kaynaklarını ve hesaplarını takip ederler. Siyasi meseleler söz konusu olduğunda insanlar, gerçeği bulmaya çalışmak yerine inanmak istediklerini rasyonelleştirme eğilimindedirler. Bu nedenle, ön bilgileriyle uyumlu olana inanmaya kendilerini ikna ederler. Dezenformasyon ekosistemini besleyen aktörler-

“İklim üzerinden düşünülduğünde iklim dezenformasyonu ile bilimsel fikir birliğini sorgulamak, iklim eylemlerinde bilimsel belirsizliği vurgulayarak kurumların altını oymak, bilim insanlarına saldırarak inandırıcılığı zedelemek ve sahte bilimsel alternatif projeleri yaymak için kullanılır”

den biri de **yapay zeka** (artificial intelligence). Yapay zeka tarafından oluşturulan dezenformasyon ise **deep fake** olarak tanımlanır. Deep fake ile sahte videolar şüphe yaratmak için gerçekmiş gibi gösterilebileceği gibi gerçek bilgiler de sahte olarak gösterilebilir. Bu sayede kötü niyetli aktörlerin gerçeği inkar etmesi mümkün kılınır, yalan haberler daha kolay görünürlük kazanır. Bu durumun bir sonucu olarak da yanlış bilginin daha geniş kitlelere ulaşması söz konusudur.

Dezenformasyonla mücadele etme yolları hakkında ne düşünüyorsunuz? Toplumun geleceği üzerinde ne tür olumsuz etkileri olabilir yanlış bilginin?

Bahsettiğim üzere, dijital ekosistem, demokratik ilkelere dayalı iletişim için yeni olanaklar açabildiği gibi güçlü aktörler açısından dezenformasyon için fırsatlar yaratabilir. Dezenformasyona karşı önlemlerin gerekliliği konusunda bir ortaklık olmakla birlikte nelerin yapılması gerektiği konusunda tek bir doğru da henüz yok. Bu durumda belki düzenlemeleri teknolojik açıdan, kullanıcı açısından ve yasal/düzenleyici açıdan değerlendirmek anlamlı olabilir. Dezenformasyonla mücadelenin etkilerinin uluslararası güvenliğe tehdit oluşturması ve mücadelenin devletlerin kapasitesinin üstünde olması sebebiyle, uluslararası örgütlerin birtakım çalışmaları bulunmakta...

Dezenformasyonun yayılmasıyla mücadele etmek için en temel yöntemlerden biri, bilginin doğrulanmasına yardımcı olan doğrulama platformları. Duke Reporters Lab'e göre 60'tan fazla ülkede 194 doğruluk kontrol platformu faaliyet gösteriyor. Doğruluk kontrol girişimlerinin sayısı son beş yılda dört kat arttı. Türkiye'de doğrulama yapan **teyit, doğruluk payı** ve **doğrulama** platformları, uluslararası doğruluk kontrolüne (IFCN - International Fact Checking Network) üye olan sertifikalı doğrulama siteleridir.

Yapay zeka bir yönüyle dezenformasyona neden olurken bir diğer yönüyle bu durumla mücadelede kullanılır. Özellikle yasa dışı, şüpheli ve istenmeyen içeriğin çevrim içi olarak tespit edilmesi, kaldırılmasında ve sahte bot hesapların taranması ve tespit edilmesinde etkili oluyor. Google, Facebook, X ve diğer internet hizmetleri sağlayıcıları trolleri ortadan kaldırmak, sahte bot hesapları tespit edip kaldırmak ve hassas içerikleri proaktif olarak belirlemek için hem insan incelemesini hem de makine öğrenimi algoritmaları kullanıyor.

Dezenformasyonla mücadele için başka önerileri de sunmak istiyorum: Örneğin, yanlış içeriklerin önemi azaltılabilir ve düzeltilebilir. Yani sosyal medya şirketleri haber akışı algoritmalarını dezenformasyonu ön plana çıkaracak şekilde güncelleyebilir. Bu sayede yanlış içerik işaretlenebilir, gerçeğe dayalı karşı mesajlar yayılabilir ve dezenformasyon faileri kamuoyu

“En nihayetinde şunu söylemek mümkün, dezenformasyona karşı medya endüstrisindeki platformlardan politikacılara, bağımsız araştırmacılardan, STK'lara ve aktörlere kadar çok çeşitli paydaşlar tarafından ortaya konulması gereken çoklu eylem biçimleri gerekmektedir”

önünde ihbar edilebilir. Daha fazla hesap verebilirlik ve şeffaflık teşvik edilebilir: Algoritmik karar sistemlerindeki olası önyargılar, yapay zeka sistemlerinin denetlenmesi ile dengelenebilir. Etik eğitiminin bilgisayar bilimleri müfredatının bir parçası haline getirilmesi, yani “tasarım yoluyla etik” uygulamaların nasıl oluşturulacağını öğretilmesi, ön yargıların kodlara girme olasılığını sınırlayabilir.

En önemli mücadele yollarından biri de medya ve dijital okuryazarlığın artırılması. Dijital medya okuryazarlığı ile bilgiyle sağlıklı bir ilişkinin yeniden sağlanması ve demokrasinin çevrim içi dezenformasyona karşı direncinin artırılması sağlanabilir. Dijital medya okuryazarlığı eğitimi erken çocukluk döneminden itibaren teşvik edilmelidir. Yalnızca çocuklara değil, seçim görevlilerine, yaşlı yurttaşlara, marjinal ve azınlık gruplara da odaklanılmalı. İklim özelinde de iklim ve çevre okuryazarlığı yaygınlaştırılmalı. Hatta iklim haberleriyle ilgili dezenformasyonu engellemek için salt iklim odaklı doğrulama platformları oluşturulmalı.

En nihayetinde şunu söylemek mümkün, dezenformasyona karşı medya endüstrisindeki platformlardan politikacılara, bağımsız araştırmacılardan, STK'lara ve aktörlere kadar çok çeşitli paydaşlar tarafından ortaya konulması gereken çoklu eylem biçimleri gerekmektedir. Bu sayede kötü aktörlerin aktivitelerinin denetlenmesi, kışkırtmaların azaltılması, şeffaflığın artırılması, içeriği değerlendirebilen uygulamaların çoğalması sağlanacak ve çevrim içi dezenformasyonun yayılmasını engelleyebilecek önlemler geliştirilebilecektir.

SMA Önlenebilir Bir Hastalıktır

Siz de düzenli bağışçımız olarak daha fazla SMA hastasının hayata etkin katılımı için yürüttüğümüz çalışmalara destek olabilirsiniz.

Toplumda SMA farkındalığını artırmak, hasta ve hasta ailelerinin tedavi, eğitim ve sosyal haklara erişimini sağlamak üzere çıktığımız yolda, destekçilerimiz ve bağışçılarımızdan aldığımız güçle geleceğe umutla bakıyoruz.

TÜRKİYE SMA VAKFI

www.sma.org.tr

Bağış sayfası için
QR'i okutunuz.

Prof. M. Levent KURNAZ Boğaziçi Üniv. İklim Değişikliği
ve Politikaları Uyg. ve Araş. Merk

Sosyal Medyada İklim Değişikliği Hakkında Bilinçli veya Bilinçsiz Yanlış Bilgilendirmelerin Tehlikeleri

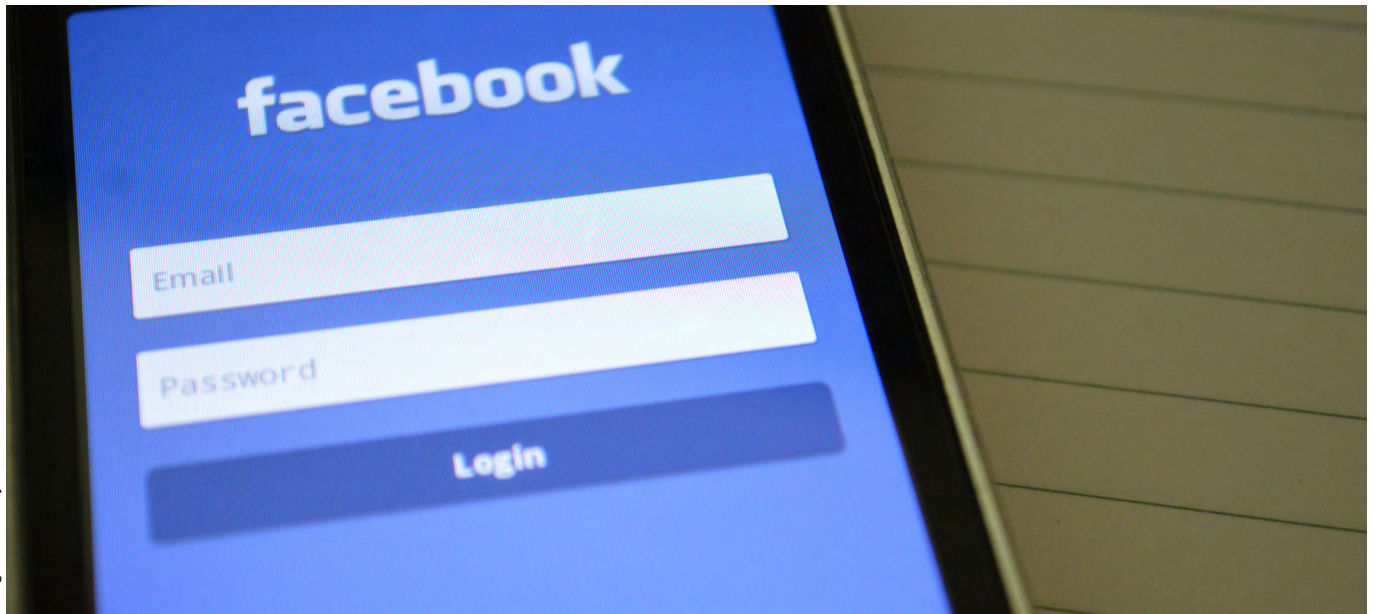
Dijital çağda sosyal medya, bilginin hızla dünya çapında yayılması için güçlü bir araç haline geldi. İletişimi kolaylaştırmak ve farkındalık yaratmak gibi birçok fayda sunarken, özellikle iklim krizi ve çevre sorunları gibi kritik konularda bilinçli veya bilinçsizce yanlış bilgilendirmenin yayılması söz konusu olduğunda önemli riskler de taşımaktadır. Küresel Riskler Raporu'nun 2024 versiyonunda da gördüğümüz gibi iklim değişikliği ve çevre sorunları ile ilgili sosyal medyada yayılan yanlış bilgilendirmenin tehlikelerini araştırarak halkın anlayışı, politika oluşturma ve küresel krizi hafifletme çabaları üzerindeki etkilerini incelememiz büyük önem taşıyor.

Sorunun kapsamını anlamak için, bilinçli ve bilinçsizce yanlış bilgilendirme arasındaki farkı ayırt etmek

önemli. Bilinçsizce **yanlış bilgilendirme (misinformation)**, genellikle cehalet veya yanlış anlama sonucu kötü niyet olmadan yayılan yanlış veya hatalı bilgidir. **Bilinçli yanlış bilgilendirme (disinformation)** ise halkı yanıltmak veya manipüle etmek amacıyla kasıtlı olarak yanıltıcı bilgi yaymaktır. Her iki tür de karmaşık ve acil bir küresel sorun olan iklim krizi konusuna halkın bakışı açısından ciddi tehditler oluşturur.

ALGORİTMALAR ETKİLEŞİMİ ÖNCELİKLENDİRİYOR

Sosyal medya platformları, geniş erişimleri ve hızlı yayılma kapasiteleri ile iklim değişikliği hakkında yanlış anlatıların yayılması için çok verimli bir zemin hali-

ne geldi. Bu anlatılar, iklim krizini tamamen inkar etmekten sebeplerini farklı göstermeye, etkilerini küçümsemeye veya temelsiz çözümler önermeye kadar çeşitlilik gösterebilir. Bu bilgilerin yayılmasında algoritmaların doğruluk yerine etkileşimi önceliklendirmesi, sorunu daha da kötüleştirir. Çünkü çarpıcı ve tartışmalı içerikler daha fazla dikkat çeker ve bu nedenle daha fazla teşvik edilir.

Örneğin, iklim değişikliği inkar grupları, iklim değişikliği üzerine bilimsel fikir birliğini sorgulayan yanıltıcı bilgileri yaymak için sosyal medyayı bolca kullanırlar. Bu gruplar ve kişiler genellikle gerçeğin tamamını yansıtmayacak şekilde seçilmiş veriler, hatalı yorumlar ve komplo teorileri kullanarak halk arasında şüphe ve kafa karışıklığı yaratırlar. Sürekli yanlış bilgi akışı, meşru bilimsel araştırmalara ve kurumlara olan güveni sarsabilir; insanların doğruyu yanlıştan ayırt etmelerini zorlaştırır. Özellikle de yanlış bilgilerin sürekli tekrar edilmesi kafa karışıklığını artırır.

ORTAK ÇABALARA ENGEL

İklim değişikliği hakkında bilinçli ve bilinçsiz yanlış bilgilendirmenin yayılması, halkın algısı ve davranışı üzerinde derin etkiler yaratır. Araştırmalar, yanlış bilgiye maruz kalmanın bireylerin inançlarını ve tutumlarını önemli ölçüde şekillendirebileceğini, genellikle iklim bilimi konusunda şüpheliğe yol açtığını göstermektedir. Bu şüpheliğin, kişisel davranışı ve gerekli politika önlemlerini destekleme istekliliğini etkilemesi de beklenmesi gereken bir sonuçtur.

Örneğin, iklim krizinin bir aldatmaca olduğuna veya ciddi bir tehdit olmadığına inanan bireylerin, enerji tüketimini

Fotoğraf: Mati - Pexels

azaltmak veya yenilenebilir enerji girişimlerini desteklemek gibi çevre dostu davranışlarda bulunma olasılığı daha düşük. Ayrıca, bu bireylerin seragazi salımlarını azaltmayı amaçlayan politika önlemlerini savunma, destekleme veya bu politikalara uyma olasılıkları daha düşüktür. Bu isteksizlik, iklim kriziyle mücadele için gerekli olan ortak çabaları engelleyebilir ve kritik eylemlerin gecikmesine neden olabilir.

İklim krizi hakkında yanlış bilgilendirme, politika oluşturma açısından da önemli zorluklar yaratır. Politikacılar, etkili iklim politikaları uygulamak için halk desteğine güvenmek zorundadır. Halk; yanlış bilgilendirildiğinde, gereksiz veya ekonomik çıkarlara zarar veren politikalar olarak algılanan iklim politikalarına karşı genellikle önemli bir direnç gösterebilir.

Ayrıca, bilinçli yanlış yönlendirme kampanyaları, genellikle fosil yakıt şirketleri gibi çıkar grupları tarafından finanse edilir ve politika kararlarını doğrudan etkilemeyi amaçlar. Bu kampanyalar, iklim bilimi hakkında şüphe yaratarak ve iklim eyleminin ekonomik maliyet-

“Sosyal medya platformları, geniş erişimleri ve hızlı yayılma kapasiteleri ile iklim değişikliği hakkında yanlış anlatıların yayılması için çok verimli bir zemin haline geldi. Bu anlatılar, iklim krizini tamamen inkar etmekten sebeplerini farklı göstermeye, etkilerini küçümsemeye veya temelsiz çözümler önermeye kadar çeşitlilik gösterebilir”

“Önemli olan,
yanlış bilgi
yayıldıktan
sonra polisiye
önlemlerle bu
bilgiyi yayanların
peşine
düşmektense
sosyal medya
ortamının
kendisini
denetlemesine
yardımcı olacak
bir sistem
geliştirmektir”

Fotoğraf: Fotos Photos - Pexels

lerini abartarak hem siyasi liderlerin hem de halkın görüşlerini değiştirebilir ve anlamlı politikaların benimsenmesini geciktirebilir. Hızla ilerleyen bu kriz karşısındaki böylesi bir engelleme, uzun vadeli sonuçlar doğurabilir. Unutmayalım, etkili iklim eylemi için gerekli olan zaman hızla tükenmektedir.

SOSYAL MEDYANIN KÜRESEL DOĞASI

Sosyal medyanın küresel doğası, iklim krizi hakkındaki bilinçli veya bilinçsizce yanlış bilgilendirmenin sadece tek bir ülke ile sınırlı kalmayıp dünya çapında yayılabileceği anlamına gelir. Bu küresel yayılım, iklim değişikliği gibi küresel bir sorunun ele alınması için gerekli olan uluslararası işbirliğini de zayıflatabilir. Farklı ülkelerdeki halkların iklim değişikliği hakkında farklı düzeylerde anlayışa ve endişeye sahip olması, uluslararası anlaşmalar ve kolektif eylem konusunda uzlaşmayı daha da zorlaştırır. Örneğin, Paris Anlaşması, ülkelerin sera-gazı salımlarını azaltma hedeflerine bağlı

kalmalarını gerektirir. Eğer ABD gibi kilit ülkelerdeki kamuoyu yanlış bilgilendirilirse bu ülkelerin taahhütleri zayıflayabilir ve daha az iddialı hedefler belirlenebilir; bu da anlaşmanın genel etkinliğini zayıflatır. Ayrıca, iklim değişikliğine karşı daha savunmasız olan gelişmekte olan ülkeler, sorunların ciddiyeti ve aciliyeti hakkında yanlış bilgilendirildiğinde, dirençliliği artırmak ve uluslararası destek sağlamak konusunda daha büyük zorluklarla karşılaşabilir.

Bu konuda çözüm sağlamak bağlamında, sosyal medyada yanlış bilgilendirmenin tehlikelerini ele almak, çok yönlü bir yaklaşım gerektirir. İlk olarak sosyal medya platformları, barındırdıkları içeriklerden dolayı daha fazla sorumluluk almalıdır. Bu, daha sağlam doğrulama sistemlerinin uygulanmasını, yanlış bilgilerin görünürlüğünün azaltılmasını ve doğru, kanıta dayalı içeriğin teşvik edilmesini içerir. Bazı platformlar bu yönde adımlar atmaya başlamış olsa da daha tutarlı ve sürekli çabalar gerekmektedir. Ayrıca Elon Musk gibi, bu konuda

bir endişe taşımayan platform sahipleri durumun daha da zorlaşmasına neden olmaktadır.

MEDYA OKURYAZARLIĞININ GELİŞTİRİLMESİ GEREKİYOR

İkincisi, halkın sosyal medya bağlamında eğitimi ve medya okuryazarlığının geliştirilmesi kritik öneme sahip. İnsanların bilgiyi eleştirel olarak değerlendirme, bilimsel kanıtları anlama ve bilinçli yanlış bilgilendirme kampanyalarında kullanılan yaygın taktikleri tanıma becerileri ile donatılması gerekiyor. Eğitim kurumları, medya kuruluşları ve sivil toplum grupları, daha bilgili ve sorgulayıcı bir kamuoyu oluşturmak için önemli roller üstlenmeli. Bu konuda sosyal medya çağına doğmuş olan gençler bir adım önde olsalar da sosyal medyayı sonradan tanıyan daha yaşlı nesiller eski alışkanlıkları ile sosyal medyadan aldıkları tüm bilgilerin de doğru olduğu yanılsaması ile yaşamaktadır.

Üçüncüsü, bilim insanları ve iklim iletişimcileri, halkla daha etkili bir şekilde etkileşimde bulunmalıdır. Bu, sadece doğru bilgi sağlamakla kalmayıp, yanlış anlamaları ele almak ve farklı kitlelerle onların değerleri ve endişeleri doğrultusunda etkileşimde bulunmak anlamına gelir. Şeffaflık, açıklık ve diyalog yoluyla güven inşa etmek, yanlış bilgilendirmenin etkilerini azaltmak için esastır. Ancak bu da bilimin ötesinde bir zaman ve bağlılık gerektirir.

BİLGİ ORTAMININ BÜTÜNLÜĞÜ KORUNMALI

Son olarak politika yapımcılar, özellikle bilinçli yanlış bilgilendirmenin oluşturduğu tehdidi tanımalı ve bilgi ortamının bütünlüğünü korumak için adımlar atma-

lıdır. Bu, sosyal medya platformlarından daha fazla hesap verebilirlik sağlamak için düzenleyici önlemler almayı ve bağımsız gazetecilik ve doğrulama organizasyonlarını desteklemeyi içerebilir. Önemli olan, yanlış bilgi yayıldıktan sonra polisiye önlemlerle bu bilgiyi yayanların peşine düşmektense sosyal medya ortamının kendisini denetlemesine yardımcı olacak bir sistem geliştirmektir. Sosyal medyada iklim değişikliği ve çevre sorunları hakkındaki bilinçli ya da bilinçsizce yapılan yanlış bilgilendirmenin tehlikeleri oldukça derin ve geniş kapsamlı. Bu tür yanlış bilgiler halkın konu hakkındaki anlayışını zayıflatır, politika oluşturmayı güçleştirir ve zamanımızın en acil sorunlarını ele almak için küresel çabaları engeller. Bu tehlikelerle mücadele etmek, sosyal medya platformları, eğitimciler, bilim insanları, politika yapımcılar ve halkın ortak çabasını gerektirir. Ancak kapsamlı ve ortak bir yaklaşımla, doğru bilgilerin üstün gelmesini ve toplumun iklim krizinin acil tehdidini etkili bir şekilde ele alabilmesini sağlayabiliriz. #

“Sosyal medyada yanlış bilgilendirmenin tehlikelerini ele almak, çok yönlü bir yaklaşım gerektirir. Bazı platformlar bu yönde adımlar atmaya başlamış olsa da daha tutarlı ve sürekli çabalar gerekmektedir. Ayrıca Elon Musk gibi, bu konuda bir endişe taşımayan platform sahipleri durumun daha da zorlaşmasına neden olmaktadır”

Elif ATMACA, Toyi Kurucu Ortak-Oyuncaak Tasarımcısı / elif@toyi.io

Dijital Dünyada Çocuk Haklarını Savunmak

Dijital dünyanın hızla büyümesi, çocuklarımızın hayatını kökten değiştirdi. Artık bilgiye, eğlenceye ve iletişime ulaşmak daha kolay ve hızlı. Fakat bu büyük değişim, bazı sorumlulukları ve zorlukları da beraberinde getiriyor. Özellikle çocuklar, dijital platformlarda dezenformasyon ve yanlış bilgiyle karşılaşarak zor ve baş edemeyecekleri durumlarda kalıyorlar. Bu da çocuk hakları ve dijital güvenlik arasındaki karmaşık ilişkiyi daha belirgin hale getiriyor.

DEZENFORMASYONUN ÇOCUK HAKLARINA ETKİSİ

UNICEF'in "Dijital Yanlış Bilgiler/Dezenformasyon ve Çocuklar" raporu, çocukların dijital dünyada karşılaştıkları farklı türde dezenformasyonları detaylı bir şekilde inceliyor. Sahte haberler, manipüle edilmiş görseller, yanıltıcı içerikler ve zararlı propagandalar, çocukların doğru bilgiye ulaşma haklarını engelliyor. Bu durum, yalnızca düşünce ve ifade özgürlüğünü tehdit etmekle kalmıyor aynı zamanda pek çok hak ihlaline de neden oluyor.

Örneğin sosyal medyada dolaşan yanlış bilgiler, çocukların düşünce yapısını etkileyebilir ve nefret söylemi ile ayrımcılık gibi zararlı eğilimlere yol açabilir. Bu durum, çocukların eşitlik ve ayrımcılıkla mücadele haklarını ihlal ediyor. Aynı şekilde, manipüle edilmiş içerikler ve reklamlar, çocukların tüketim alışkanlıklarını etkileyebilir ve maddi sömürüye maruz bırakabilir. Bu da onların ekonomik, sosyal ve kültürel haklarını tehdit ediyor. Bunun yanı sıra dezenformasyon, çocukların siber zorbalık ve tacize uğrama

riskini artırabilir. Yanlış ve yanıltıcı bilgiler, çocukları hedef alan siber saldırılarda kullanılabilir ve onların itibarını zedeleyebilir; duygusal ve psikolojik travmalara yol açarak çocukların korunma ve saygınlık haklarını ihlal eder.

ÇOCUK HAKLARINI KORUMAK İÇİN GİRİŞİMLER

Dijital dünyada çocuk haklarını korumak ve çocuğun yüksek yararını gözetebilmek için tasarımın gücünden yararlanmak çok önemli. [5Rights Foundation](#) ve [Designing for Children's Rights](#) gibi girişimler, çocuk haklarını tasarım süreçlerinin merkezine yerleştirerek ilk adımdan onları korumayı amaçlıyor. Bu kuruluşlar, çocukların mahremiyet, ifade özgürlüğü, eğitim, oyun ve korunma haklarını savunurken tasarım süreçlerinde de bu hakların gözetilmesini sağlıyor. Ama elbette ki tek başına tasarım yeterli değil. [Data Detox x Youth](#) gibi inisiyatifler, çocuklara dijital okuryazarlık ve bilgi sağlamanın yanı sıra bilgi kirliliği ve dezenformasyonla başa çıkma becerilerini geliştirmeye odaklanıyor. Bu tür programlar, eleştirel düşünme, bilgiyi doğrulama ve farklı bakış açılarını değerlendirme becerilerini kazandırarak çocukların dezenformasyona karşı daha dirençli hale gelmelerine yardımcı olabilir.

EBEVEYNLER VE EĞİTİMCİLERE DÜŞEN GÖREVLER: AKTİF KATILIMIN ÖNEMİ

Ebeveynler ve öğretmenler, çocukları dezenformasyondan korumak için çok kritik bir rol oynuyor. Çocuklara internette nasıl güvenli ve sorumlu bir şe-

“Oyunlar çocukların eleştirel düşünme ve problem çözme yeteneklerini geliştirmelerine de yardımcı olabilir. Çocuklar oyun oynayarak karmaşık bilgiyi analiz etme, farklı bakış açılarını değerlendirme ve mantıklı sonuçlara varma yeteneklerini geliştirebilirler”

kilde davranmaları gerektiğini öğretmek, doğru ve güvenilir kaynaklardan bilgi edinmelerine yardımcı olmak ve dijital ortamlarda karşılaştıkları içerikleri eleştirel bir şekilde değerlendirmelerini teşvik etmek çok önemli.

Ebeveynler, çocuklarının internet kullanımını takip ederek, onlarla açık ve dürüst bir iletişim kurarak muhakeme yeteneklerini destekleyebilirler. Çocuklara dezenformasyonun ne olduğunu, nasıl tanıyacaklarını ve nasıl korunacaklarını anlamalarını sağlamak için konuşmalar yapmaları önemlidir. Ayrıca, çocukların dijital ortamlarda karşılaştıkları zorluklar ve endişeler hakkında konuşmalarını teşvik etmeli ve destek olmalıdırlar.

Öğretmenler de çocuklara dijital okuryazarlık becerilerini kazandırmak için kritik bir rol üstlenirler. Ders programlarına dijital medya ve dezenformasyonla ilgili konuları eklemek, eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeye odaklanmak ve dijital araçları sorumlu bir şekilde kullanmayı teşvik etmek bu konudaki so-

rumluluklarının yalnızca bir kısmıdır. Ayrıca, okul ortamında bu konuları tartışarak gündemde tutmak da çocukların farkındalıklarını artırmada etkili olacaktır.

DEVLET VE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ROLÜ

Dijital dünyada çocuklarımızın haklarını korumak hepimizin sorumluluğu ve bu noktada hem devletlere hem de sivil toplum kuruluşlarına büyük görevler düşüyor. Devletler, dezenformasyonla mücadele için gerekli yasal düzenlemeleri yapmalı ve toplumu bilinçlendirmeli. Ayrıca, çocuklar için güvenli internet erişimi sağlamalı ve dijital platformlarda onların hak-

“Dijital dünyanın sunduğu fırsatları kullanmak, çocuklarımızın sağlıklı ve mutlu bir şekilde büyümesi için çok önemli. Ancak bu fırsatların beraberinde getirdiği risklerin de farkında olmalı ve gerekli önlemleri almamız”

larını koruyacak altyapıyı oluşturmalı. Sivil toplum kuruluşları da bu konuda son derece faydalı olabilir. Çocuklara yönelik eğitim programları düzenleyecek sivil toplum kuruluşları, dezenformasyon konusunda farkındalık yaratabilir ve yasal savunuculuk faaliyetleriyle çocuklarımızın haklarını koruma mücadelesine katkı sağlayabilir.

OYUNLA YANLIŞ BİLGİYE KARŞI MÜCADELE

Dijital çağda, çocuklarımızın haklarını korumak için hepimizin birlikte çalışması gerekiyor. UNICEF’in raporları ve çeşitli girişimler, bu konuda farkındalık yaratmak ve çözüm yolları bulmak için harika bir başlangıç. Ama bu çabaların yanı sıra oyunların da dezenformasyonla mücadelede önemli bir araç olduğunu unutmamak lazım.

Oyunlar, eğlenceyi ve eğitimi birleştirerek çocuklara dezenformasyonla mücadele becerilerini öğretebilir. Özellikle interaktif oyunlar, çocukların bilgiyi doğrulama, kaynakları değerlendirme ve yanlış bilgiyi tanıma gibi becerileri kazanmalarına yardımcı olabilir. Bu tür oyunlar, çocukların dezenformasyon konusunda daha bilinçli ve dirençli olmalarını sağlar. Ayrıca, oyunlar çocukların eleştirel düşünme ve problem çözme yeteneklerini geliştirmelerine de yardımcı olabilir. Çocuklar oyun oynayarak karmaşık bilgiyi analiz etme, farklı bakış açılarını değerlendirme ve mantıklı sonuçlara varma yeteneklerini geliştirebilirler. Böylelikle dezenformasyonla karşılaştıklarında daha güçlü bir duruş sergileyebilirler. Elbette ki oyunların etkili bir şekilde kullanılabilmesi için dikkatli bir tasarım ve yönlendirme şart. Oyunlar, çocukların yaş ve gelişim seviyelerine uygun olmalı ve dezenformasyonla mücadeleye odaklanmalı. Ayrıca, çocukların duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarına duyarlı olmakla birlikte onlara güvenli bir öğrenme ortamı da sunmalı.

Biz de Toyi olarak çocukların günlük hayatta karşılaştıkları sorunlara oyunlar aracılığıyla çözüm bulmalarına yardımcı oluyoruz. Onların fiziksel ve dijital dünyada yaşadıkları zorluklara dikkat çekiyor ve birlikte çözüm arayışına giriyoruz. Kale Grubu’nun İbrahim Bodur Sosyal Girişimcilik Ödülü gibi desteklerle de bu çözümleri daha geniş kitlelere ulaştırma fırsatı buluyoruz.

SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇÖZÜMLER VE ORTAK SORUMLULUK

Dijital çağda çocuklarımızın haklarını korumak hepimizin görevi. Hepimiz, günlük hayatta atacağımız basit adımlarla dezenformasyonla mücadelede fark edilir ilerlemeler kaydedebiliriz. Örneğin, bilgileri doğrulama alışkanlığı edinmek, güvenilir kaynaklardan bilgi almak ve çocukların dijital okuryazarlığını artırmak için çaba göstermek gibi şeyler yapabiliriz. Ebeveynler, öğretmenler, devlet ve sivil toplum kuruluşları olarak, hepimiz çocuklarımızın dijital dünyada güvende olmalarını sağlamak için aktif bir rol oynayabiliriz.

Dijital dünyanın sunduğu fırsatları kullanmak, çocuklarımızın sağlıklı ve mutlu bir şekilde büyümesi için çok önemli. Ancak bu fırsatların beraberinde getirdiği risklerin de farkında olmalı ve gerekli önlemleri almamız. Dezenformasyonla mücadele ve çocuk haklarını korumak, yalnızca birkaç kişinin değil, hepimizin ortak sorumluluğu. Birlikte hareket edersek, çocuklarımız için daha güvenli bir dijital dünya yaratabiliriz. #

“Biyolojik Çeşitlilik için Tek Çözüm Daha Az Tüketmek”

Paris-Saclay Üniversitesi AXA Kürsü Başkanı Franck Courchamp, ekoloji alanındaki çalışmaları ile tanınan; biyoçeşitlilik kapsamında biyolojik istilalar, biyolojik istilaların ekonomik maliyeti ile birlikte iklim değişikliği alanında da akademik üretimde bulunan bir bilim insanı. Organizasyonunda Fransız Kültür Merkezi, Adım Adım Sıfır Atık, Akdeniz Koruma Derneği ve ODTÜ'nün bulunduğu “Akdeniz: Baskı Altında Bir Deniz” etkinliği dolayısıyla katıldığı seminerin ardından sorularımızı yanıtlayan Courchamp, biyoçeşitliliğin korunması için bugün ödenmesi gereken bedelin gelecekte çok daha pahalıya mal olacağını belirtti ve asıl sorunun enerji tüketim alışkanlıklarımız olduğunu vurguladı.

 Nihat NUAYAN

Denizlerin ısınmasıyla birlikte Türkiye kıyıları aslan balığı gibi daha önce hiç görülmemiş yeni türlerle karşılaşılıyor. Deniz sularının ısınması biyoçeşitliliği ve istilacı türleri nasıl etkiliyor?

Akdeniz'deki durum küresel durumdan ve özellikle karadaki durumdan çok farklı. Biyolojik istila, bir türün ait olmadığı bir ekosisteme dahil olmasıdır. Eğer yerleşik hale gelirse -ki bu her zaman böyle olmaz- ve bir etki yaratırsa “istilacı” olduğu söylenir. İki aşamadan söz edebiliriz: Bir türün girişi ve ardından istila etmesi. İklim değişikliği girişi etkilemez. Küre-

selleşme ve uluslararası ticaretteki artış, giriş olduğu ve olacağı anlamına gelir. İklim değişikliği, daha önce uygun bir iklime sahip olmadığı için türlerin yerleşmesini engelleyen termal bariyerlerin olduğu yerlerde, giderek daha fazla türün yerleşmesini sağlayacaktır. Çok geniş bir tür kartelası üzerinde çalışan ekibimiz, iklim değişikliğinin bir sonucu olarak ortalama neredeyse %20 oranında daha fazla alan kazandıklarını tahmin ediyor. Şimdi şunu söyleyebiliriz ki Akdeniz farklı bir hikaye çünkü türler aktif olarak taşınmıyor, Süveyş Kanalı'ndan pasif olarak geçiyor,

yani insanların iki deniz arasında açtığı bir kanaldan kendi başlarına geçiyor. Aslında, iklim değişikliği sonucu kuzeye doğru hareket eden iklimi takip ediyor. 20 yıl önceki bölge iklimi 100-200 km daha kuzeyde bulunuyordu. Bunun yerine, 100 ila 200 km daha güneyde olan iklimle karşı karşıyayız. Aslında, dünyadaki türlerin çoğu kuzey yarım kürede Kuzey Kutbu'na, güney yarım kürede ise Güney Kutbu'na doğru göç eder. Akdeniz'de ise Kızıldeniz'den gelen türler bu kanaldan geçerek Akdeniz'e ulaşıyor. Dolayısıyla bu istilaları etkileyen ve tetikleyen yalnızca iklim değişikliğidir, türlerin aktif olarak taşınması değildir.

İstilacı türlerin ekonomik maliyeti ne olabilir? Daha önce geliştirilen mücadele yöntemleri göz önüne alındığında istilacı türler için nasıl bir ekonomik planlama yapmayı önerirsiniz?

10 yıldır istilacı türlerin ekonomik maliyeti üzerinde çalışıyorum. Küresel olarak tür başına, ülke başına, faaliyet sektörü başına maliyetleri aşağı yukarı belirledik. Küresel ölçekte, hasar ve kayıp maliyetlerinin (balıkçılık, tekneler, vb.) istilacı türlerin yönetim maliyetlerinden yaklaşık 10 kat daha yüksek olduğunu tespit ettik. İstilacı türleri yönetmenin maliyetinin yaklaşık %10'u proaktif, önleyici; %90'ı ise reaktif,

yani zaten çoğalmakta olan bir türü kontrol etmeye çalışmaktır. Buradaki önemli ders, proaktif olmanız gerektiğidir. Türlerin gelmesini engellemelisiniz. Bu biyogüvenliktir. Bir tür yeni geldiğinde, bu konuda bir şey yapamayacağınız kadar büyük alanlara ulaşmadan önce onu derhal ortadan kaldırmanız gerekir. Bunun bir maliyeti olsa da gelecekte karşılaşılabileceklerimizden çok daha az maliyetli bir tutumdan söz ediyorum. Size karasal bir örnek vereceğim: Güney Amerika'dan gelen ve ABD'yi istila eden **küçük ateş karıncası**. Tarımsal kayıplar, sağlık kayıpları ve kontrol maliyetleri açısından yılda birkaç milyar dolara mal oluyor. İnsanı soktuğunda çok acı veriyor ve yılda 100 binden fazla kişi hastaneye kaldırılıyor. Her yıl yaklaşık 100 kişi bu küçük karıncalar yüzünden anafaktik şoktan hayatını kaybediyor. Yakın zamanda Avustralya'yı da istila etti ve şimdiden ülkeye yılda birkaç milyar Avustralya dolarına mal oldu. Yani tüm model gösteriyor ki, geldiğinde sorun yaratacak! Yeni Zelanda'yı üç kez istila etti. Yeni Zelandalılar üç kez son derece hızlı tepki verdiler. Auckland Havaalanı çevresinde, bu karıncalar daha yerleşik hale gelmeden önce, birkaç karınca yuvası ve birkaç koloni olduğu fark edildi. Küçük koloniler geliştirmiş olabileceği düşünülen tüm alan derhal temizlendi. Bunun neredeyse hiçbir maliyeti olmadı

Fotoğraf: Ricardo Franz - Unsplash

"İklim değişikliği sonucu kuzeye doğru hareket eden iklimi takip ediyor. 20 yıl önceki bölge iklimi 100-200 km daha kuzeyde bulunuyordu. Bunun yerine, 100 ila 200 km daha güneyde olan iklimle karşı karşıyayız"

“Astronomik bir hızla duvara çarpmaya doğru gidiyoruz. Hızdan sarhoş olmuş durumdayız ve fren yapmak istemiyoruz çünkü hızdan sarhoş olmak çok keyifli. Şu bir gerçek ki ne kadar geç frene basarsak, o kadar büyük bir etkiyle karşılaşacağız”

ve önümüzdeki her yıl için milyarlarca dolar tasarruf sağladı. Küçük ateş karıncası Avrupa'ya ve Akdeniz'e yeni geldi. Geçen yıl Sicilya'ya ulaştı. Şu an için hiçbir şey yapmıyoruz. Bu coğrafyada olduğunu biliyoruz. Bürokrasinin devreye girmiş olmasına karşın şu an için hiçbir şey yapılmıyor. Eğer kıtaya yayılırsa Kuzey Afrika'ya, Türkiye'ye ya da Fransa'ya ulaşırsa son derece sorunlu olabilir çünkü o noktadan sonra istilayı durdurmak mümkün değil.

Enerji üretme şeklimiz biyolojik çeşitliliğin kaybına yol açabiliyor. Örneğin Türkiye'de inşaatı devam eden Akkuyu Nükleer Santrali için kullanılan soğutma suyunun ve ortaya çıkan atıkların, fokların üreme alanını yok edeceğine dair bilimsel raporlar var. Enerji üretme biçimlerimiz Altıncı Kitleyel Yok Oluş bakımından nasıl bir tehdit yaratıyor?

Bu zor bir soru, siyasi anlamda değil çünkü Fransa'da da aynı sorunları yaşıyoruz ama karmaşık ve çetrefilli bir sorunla karşı karşıyayız. Bildiğimiz üzere fosil yakıtlar küresel ısınmaya neden oluyor ve bu da biyoçeşitlilik de dahil olmak üzere bütün ekolojik sistem için çok kötü. Nükleer santraller, kömürlü termik santraller ve rüzgar santrallerinin, biyoçeşitlilik üzerinde doğrudan etkisi var. Ancak enerjiye de ihtiyacımız var. Dolayısıyla mükemmel olan ve iklim değişikliği ve biyoçeşitlilik için sorun yaratmayan bir sistem bulmak zor. Bazı şeyler diğerlerinden daha kötüdür ve fosil yakıtların genel olarak daha kötü olduğunu biliyoruz. Nükleer enerjinin iklim açısından daha temiz olduğunu, karbondan arındırılmış bir enerji olduğunu biliyoruz ancak burada da nükleer atık sorunu ve güvenlik sorunu karşımıza çıkıyor. Bunlara ek olarak termal kirlilik sorunu ise flora ve fauna için bir bütün olarak sorun teşkil ediyor. Ancak, tüm uzman-

DISCUSSION SÖYLEŞİ

Franck Courchamp
Biodiversity: Are We Facing the 6th Extinction?
Biyçeşitlilik: 6. Kitleyel Yok Oluşla mı Karşı Karşıyayız?

Koray Yılmaz
Navigating Water Cycle Extremes in a Changing Climate: Eastern Mediterranean Perspective
Değişen İklimde Su Döngüsü Aşırılıklarında Gezinmek: Doğu Akdeniz Perspektifi

Mustafa Yücel
Effect of Multiple Stressors on the Eastern Mediterranean Sea Ecosystem
Çoklu Stres Faktörlerinin Doğu Akdeniz Deniz Ekosistemi Üzerindeki Etkisi

2 APRIL NİSAN 2024, 14.00 - 15.45
METU CULTURE AND CONVENTION CENTER - HALL D
ODTÜ KÜLTÜR VE KONGRE MERKEZİ - H SALONU

THE UNDER MEDITERRANEAN SEAPRESSURE
AKDENİZ BASKI ALTINDA

In cooperation with the French Embassy in Turkey and the Rectorate of METU Middle East Technical University, Fransa'nın Ankara Büyükelçiliği ve ODTÜ Rektörlüğü tarafından.

REPUBLICQUE FRANÇAISE CNRS ADIM ADIM SIFIR ATIK DATA SÖZÜ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ MIDDLE EAST TECHNICAL UNIVERSITY INSTITUT FRANÇAIS

ların altını çizdiği çözümden farklı bir çözümüm yok: Tek çıkış yolu daha fazla enerji verimliliği, daha az enerji talebi. Basitçe ifade edecek olursam, “Daha az tüketmek”. Çünkü enerjinin gelişimindeki her aşamada yani kömürden gaza, petrolden nükleere ve hatta yenilenebilir enerjiye geçişte var olan enerji kaynaklarına ve enerji üretimine yenilerini ekledik. Mevcut enerji üretimini devam ettirdik ve eskiden bu yana var olan enerjiyi azaltmadık. Bir yandan şu anda da yenilenebilir enerji parkları oluşturuyoruz ama fosil yakıtları azaltmıyoruz. Yalnızca daha fazla tüketiyoruz ve sorun da burada yatıyor. Daha az tüketmemiz gerektiğini kabul etmeliyiz ve bunu yapmak kolay bir şey değil. Mağaralarımızda yaşamaya geri dönmek istemiyoruz, hepimiz bir akıllı telefona sahip oluktan memnunuz, hepimiz seyahat etmekten hoşlanıyoruz. Dolayısıyla bu, bireysel ve kolektif seçimlerin yanı sıra hükümetlerin ve şirketlerin yapması gereken zor seçimlerle ilgili bir sorudur. Astronomik bir hızla duvara çarpmaya doğru gidiyoruz. Hızdan sarhoş olmuş durumdayız ve fren yapmak istemiyoruz çünkü hızdan sarhoş olmak çok keyifli. Şu bir gerçek ki ne kadar geç frene basarsak, o kadar büyük bir etkiyle karşılaşacağız. #

Sibel BÜLAY
sibel.bulay@gmail.com

U7, G7'ye Kentsel Perspektif Getiriyor: Şehirlerin Küresel Yönetişimde Artan Rolü

G7 olarak bilinen "Yedili Grup" küresel GSYİH'nın %40'ını üreten en büyük yedi ekonominin temsil edildiği, küresel politikayı koordine eden (etmek isteyen), resmi olmayan, siyasi ve ekonomik bir forumdur. Üyeleri ise, [Almanya](#), [Amerika Birleşik Devletleri](#), [Birleşik Krallık](#), [İtalya](#), [Fransa](#), [Japonya](#), [Kanada](#) ve [Avrupa Birliği](#).

Barış, istikrar ve kalkınma vizyonu altında birleşen forum üyeleri, küresel sorunların kaynağı olmakla birlikte çözümde de önemli birer oyuncu. G7'nin amacı; küresel eğilimleri etkilemek, yaygın ve keskin sorunlarla mücadele etmek, önemli küresel sorunlara yönelik çözümleri tartışmak ve koordine etmektir.

G7'nin başlıca ilgi alanları şöyle:

- Ekonomi ve ticaret,
- Uluslararası güvenlik,
- Sürdürülebilir kalkınma,
- Enerji politikaları,
- İklim krizi,
- Gıda güvenliği.

URBAN 7

2021'de Birleşik Krallık (BK) G7'nin başkanlık görevini yürütüyordu. BK şehirlerinin ulusal birliği olan UK Core Cities ağı, giderek kentleşen bir dünyada (2050 yılına kadar dünya nüfusunun 3'te 2'sinden fazlası şehirlerde yaşayacak) G7'nin yerel yönetimlerle diyalog kurması gerektiğini savundu ve bu savını diğer G7 ülkelerinin belediye temsilcileriyle paylaştı.

Haziran 2021'de G7 şehirlerinin ulusal birlikleri, G7 Liderler Zirvesi öncesinde bir araya geldi. Toplantı sonrasında yayımlanan ortak bildiriye, U7 grubu, G7'ye şu çağrıda bulundu: 21. yüzyılda küresel sorunların çoğu yani iklim değişikliği, sürdürülebilir kalkınma ve biyolojik çeşitlilik kaybı, ulus devletlerin tek başına çözemeyeceği kadar karmaşık. İşbirliği yapılmalı. Yerel yönetimler karar alma ve politika oluşturma süreçlerinde yer almalı. Onları yalnızca uygulayıcı konumunda görmek yanlış olmakla birlikte önemli bir kaynağı da göz ardı etmek olur. Küresel sorunların çözümünde ortak deneyimlerden faydalanılsın. Çok düzeyli yönetişime geçerek şehirlerin kamu yararına yönelik dönüştürücü gücünden yararlanılsın. Şehirler arasındaki uluslararası işbirliği ve şehirlerin karar alma mekanizmalarına katılımı, G7'nin hedeflerine ulaşmada önemli bir potansiyel taşıyor. Urban 7 (U7), G7'nin resmi katılım grupları arasına dahil edilsin (G7'nin resmi katılım grupları ise şöyle: Gençlik/Youth 7, Kadınlar/Women 7, STK'lar/Civil 7, Sendikalar/Labour 7, İş Dünyası/Business 7, Düşünce Kuruluşları/Think 7 ve Bilim/Science 7).

Yerel Yönetimlerin G7 Süreçlerine Katkıları

- Halka en yakın yönetim birimi olan yerel yönetimlerin katılımcı ve kapsayıcı karar süreçleri vatandaşların ve sivil toplumun aktif katılımını sağlıyor, demokrasiyi güçlendiriyor.
- Bilim insanları, iş dünyası ve diğer paydaşlarla işbirliği yaparak inovasyonu ve yenilikçiliği teşvik ediyor.

“Liderler Bildirisi’nde G7 liderleri; sürdürülebilir kalkınmaya yönelik dönüşümde şehirlerin rolünün önemini, G7 gündemindeki konularda uluslararası ve şehirlerarası bilgi paylaşımını ve diyalogu artırmayı ve yanı sıra kentsel kalkınma politikalarının geliştirilmesinde ve uygulanmasında şehirlerin katılımının artırılmasını kabul ettiler”

- Ulusal ve uluslararası ağlar kurarak küresel sorunlarla mücadelede deneyimlerini ve çıkartılan dersleri paylaşıyorlar. Kaynakları ve kapasiteleri sınırlı olduğundan işbirliğini önemsiyor, birbirlerini destekliyorlar.
- Birleşmiş Milletler (BM) 2030 Sürdürülebilirlik Gündemi hedeflerinin %85’i yerel yönetimlerin desteğini gerektiriyor.
- Şehirler enerji tüketiminin %80’ini ve seragazi emisyonlarının %70’ini oluşturuyor. Bu durumda G7’nin 2050 yılına kadar net sıfıra ulaşma hedefine yerelden bağımsız olarak varması olanaksız.
- Düşük karbon ekonomisine doğru ilerlerken hiçbir vatandaşın geride bırakılmadığı, adil bir geçiş süreci ancak yerel yönetimlerin katkısıyla gerçekleşebilir.
- Biyolojik çeşitliliğin korunması, Kunming-Montreal Küresel Biyoçeşitlilik Çerçevesi’nin uygulanması ve ekosistemlerin onarılması için yerel yönetimlerle işbirliği gerekli.
- Şehirler doğal kaynak tüketiminin %75’ini ve atık üretiminin %50’sini oluşturuyor. Atığı, kirliliği ve kaynak çıkarımını en aza indirerek döngüsel ekonomiyi

uygulamak için şehirlerden başlamak gerekiyor.

- Eşitsizliklerle (toplumsal cinsiyet, sosyal ve nesiller arası) mücadelede yerel yönetimlere önemli görevler düşüyor.

2022 G7 LİDERLER ZİRVESİ

Almanya’nın başkanlığında gerçekleşen zirvenin teması: **“Adil bir dünyaya doğru ilerleme”**. G7, 2022’de sürdürülebilir kentsel kalkınmaya yönelik ilk bakanlar toplantısını gerçekleştirdi ve bu toplantıya şehirler diyalog ortakları olarak katıldı. Liderler Bildirisi’nde G7 liderleri; sürdürülebilir kalkınmaya yönelik dönüşümde şehirlerin rolünün önemini, G7 gündemindeki konularda uluslararası ve şehirlerarası bilgi paylaşımını ve diyalogu artırmayı ve yanı sıra kentsel kalkınma politikalarının geliştirilmesinde ve uygulanmasında şehirlerin katılımının artırılmasını kabul ettiler. Sürdürülebilir kalkınma ve iklim krizi konularında şehirlerin mali ve planlama kapasitelerini güçlendirmeye; sosyal, kültürel, teknolojik, ekonomik ve demokratik yenilikçiliği teşvik etmeye kararlı olduklarını açıkladılar.

Member Cities and Towns

Mannheim

Braunschweig

U7 BELEDİYE BAŞKANLARI ZİRVESİ

Alman şehirlerinin ulusal birliği olan **Deutscher Städtetag** başkanlığında gerçekleşen zirvenin teması: **“Kentsel Dünyayı Kucaklamak: Barış, Demokrasi ve Sürdürülebilirlik için Değişimin Sürdürücüleri Olarak Şehirler”** idi.

U7 Belediye Başkanları, G7 Başkanlığı'na yönelik beklentilerini dile getirirken aynı zamanda adil bir dünya için ilerlemenin ancak güçlü şehirlerde ve güçlü şehirlerle gerçekleşebileceğini açıkça ortaya koydular. Ulusal hükümetleri, kentsel ve sosyal dönüşümü etkileyen düzenleyici ve mali konularda yerel düzeyle etkileşime geçmeye ve G7 gündeminde kentsel alanı etkileyen maddeler konusunda ortak bir anlayış geliştirmeye çağırdılar.

2023 G7 LİDERLER ZİRVESİ

Japonya'nın başkanlığında gerçekleşen 2023 G7 Zirvesi, atom bombasının hedefi ve bugün barışın simgesi olan Hiroşima'da yapıldı. Zirvenin gündeminde uluslararası ilişkiler ve savaş vardı. Ukrayna'daki sa-

“Tek olsun, etkili bir ağın üyesi olsun, şehirler net sıfır üretim ve tüketim modeline adil ve yeşil bir geçişe yenilikçi, bütüncül ve gelişmiş çözümler sunma konusunda önemli bir rol oynuyor”

vaşın yanı sıra İsrail ve Filistin arasındaki çatışma, Çin-Tayvan konuları ağırlıklı olarak ele alındı. U7 konusu Liderler Bildirisi'nde yer almadı.

Buna karşın Kagawa'daki G7 Sürdürülebilir Kentsel Kalkınma Bakanları toplantısında U7 katılımcıları tüm görüşmelere ve taahhütleri belirleme süreçlerine ortak olarak dahil edildiler. Ve U7'nin rolü resmi olarak tanındı. G7 Sürdürülebilir Kentsel Kalkınma Bakanları Bildirisi'nde yerel yönetimlerle işbirliği yapmanın önemi vurgulandı.

Tek olsun, etkili bir ağın üyesi olsun, şehirler net sıfır üretim ve tüketim modeline adil ve yeşil bir geçişe yenilikçi, bütüncül ve gelişmiş çözümler sunma konusunda önemli bir rol oynuyor.

U7 BELEDİYE BAŞKANLARI ZİRVESİ

“U7 grubunun belediye başkanları ve liderleri olarak 6 Şubat depreminin ardından, Türkiye ve Suriye halkı ve yerel yönetimlerine en derin ve en içten taziyelerimizi iletiyoruz” diyen Core Cities UK Başkanı ve Bristol Belediye Başkanı Marvin Rees, şunları dile getirdi: “Elbette yerel liderler olarak çıkış noktamızın vatandaşlarımızın yaşamlarını iyileştirmek olması gerekiyor. Ve gerçek şu ki G7'de tartışılan pek çok konu vatandaşlarımızın günlük yaşantısını etkiliyor. Hatta vatandaşlarımızın günlük yaşantısı da G7'de tartışılan pek çok konuyu etkiliyor. Bu nedenle şehir liderlerinin uluslararası ve küresel süreçlere katkı sağlaması önemli. Şehirlerin uluslararası önemi 21. yüzyıl ilerledikçe daha da anlaşılır olacak.”

U7 GRUBUNUN 2023 ÖNCELİKLERİ: BARIŞ VE DEMOKRASİ

G7 ve U7 olarak ortak değerleri paylaşıyoruz:

■ Temel insan hakları, hukukun üstünlüğü, demokrasi ve ifade özgürlüğü, toplumsal cinsiyet eşitliği ve

“U7'nin kurulması, ulusal hükümetlerin küresel sorunların çözümünde çok düzeyli ve çok paydaşlı işbirliğinin gerekliliğini anlamalarına yol açması açısından önemliydi. Sonuç olarak şehirler, politikaların geliştirilmesi ve uygulanmasında siyasi ortak olarak kabul ediliyor”

gençlerin güçlendirilmesi,

- Katılımcı demokrasi süreci sayesinde vatandaşların demokratik katılımını kolaylaştırmak,
- Sürdürülebilir bir dünya için barış kültürünü geliştirmek,
- Sürdürülebilir kentsel gelişim,
- Sürdürülebilir kalkınma ve iklim mücadelesi konularında katılımcı ve çok düzeyli yaklaşımlara dayalı bütünleşik kentsel gelişim süreçleriyle şehirlerimizi dönüştürmek,
- Afetlere hazırlık, müdahale ve dayanıklılık,
- Artan afet riskine hazırlık amacıyla sürdürülebilir yerel afet yönetim sistemlerinin kurulmasını teşvik etmek; yerel, bölgesel ve ulusal düzeyler arasında yakın işbirliği ve koordinasyonu sağlamak ve güçlendirmek.

U7'nin G7'ye çağrısının başlıkları ise şöyle:

- Barışın savunucuları ve demokrasinin inşacıları olarak şehirlerin rolünün kabul edilmesi,

- Yerel ve bölgesel yönetimlerin küresel ve ulusal finansmana erişimini desteklemek/sağlamak/artırmak,
- “Daha İyi Yeniden İnşa Etme” stratejisini uygulayarak afet risklerinin önlenmesi ve azaltılması,
- Afet risklerini azaltmak için yetki ve mali kaynakların halka daha yakın olan yerel yönetimlere devredilmesi,
- Afet riskleri konusunda eğitim ve farkındalık artırma faaliyetlerinin düzenlenmesi,
- Ulusal meslektaşlarımızla eşit şartlarda yetki ve mali kaynaklara erişim.

U7'nin G7'ye yönelik taahhütleri ise şöyle özetlenebilir:

- G7 ile düzenli etkileşim,
- Çok paydaşlı işbirliğini güçlendirmek,
- Çok düzeyli yönetişimi teşvik etmek.

U7'NİN ETKİSİ

U7'nin kurulması, ulusal hükümetlerin küresel sorunların çözümünde çok düzeyli ve çok paydaşlı işbirliğinin gerekliliğini anlamalarına yol açması açısından önemliydi. Sonuç olarak şehirler, politikaların geliştirilmesi ve uygulanmasında siyasi ortak olarak kabul ediliyor. Bu da küresel sorunlar karşısında, nüfusun yarısından fazlasının yaşadığı şehirlerin dönüştürücü gücünden yararlanmanın yolunu açıyor. #

Sürdürülebilir İş Ödülleri 11. Yılında Yenilikler ve Yeni Kategorilerle!

Ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliği önceliklendiren ve ortak geleceğimizi şekillendiren yenilikçi projeleri desteklemeyi amaçlayan Sürdürülebilir İş Ödülleri'ne başvurular 25 Nisan'da başladı.

Her yıl sektördeki en iyi uygulamaları ve projeleri ödüllendiren Sürdürülebilir İş Ödülleri, 11. yılında da yenilikçi, sürdürülebilir ve çevreye duyarlı iş modellerini ve projeleri tanıtmaya devam ediyor.

Sürdürülebilirlik alanında ilham verici başarıları ödüllendirmek üzere düzenlenen "Sürdürülebilir İş Ödülleri", bu yıl 11. kez aday projeleri değerlendirmeye hazırlanıyor. Başvuruların 12 Haziran'a kadar devam edeceği süreçte, Türkiye'nin en güçlü jürisi, alanında uzman akademisyenler ve lider isimlerden oluşan 51 kişilik ekip, geleceğe yön veren sürdürülebilir girişimleri değerlendirecek.

Bu yıl eklenen iki yeni kategori, özellikle teknolojik ve stratejik yenilikleri teşvik ediyor. Günümüzde teknolojik gelişmeler, sürdürülebilirlik çabalarını destekleyen önemli bir araç haline geldi. Teknolojinin sağladığı veri analitiği, yapay zeka, nesnelerin interneti gibi yenilikler, işletmelerin kaynak kullanımını optimize etmesine, atık yönetimini iyileştirmesine ve çevresel etkilerini azaltmasına olanak tanıyor. Ayrıca yeşil enerji kaynaklarının kullanımı ve karbon emisyonlarının izlenmesi gibi alanlarda teknoloji, sürdürülebilirlik çabalarının etkin bir şekilde yönetilmesini sağlıyor. Bu nedenle, teknoloji ve sürdürülebilirlik bir arada olmalı. Sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmak için güçlü bir itici güç olan teknoloji, işletmelere daha etkili çözümler sunarak işletmelerin sürdürülebilirlik yolculuklarını hızlandırıyor.

Yeni Kategoriler: Enerji Yönetimi, Su Yönetimi, Atık Yönetimi, Karbon Yönetimi, Tedarik Zinciri Yönetimi, Sürdürülebilir Ürün İnovasyonu, **Döngüsel Ekonomi Dönüşümü**, Sosyal Etki, Sürdürülebilirlik İletişimi, İşbirliği, Çeşitlilik ve Kapsayıcılık, Kadının Güçlendirilmesi, Çalışan Katılımı, **Sürdürülebilirlikte Yapay Zeka Uygulamaları**, Sürdürülebilir İş Raporlaması, Yılın Startup'ı olarak toplam 16 kategoride başvuru yapılabilir.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİKTE YAPAY ZEKA UYGULAMALARI (YENİ KATEGORİ)

Sürdürülebilir iş dünyasında inovasyon ve teknolojiyi önceliklendirerek geleceğe yatırım yapma konusunda hepimiz bir adım önde olmak istiyoruz. Bu yıl, Sürdürülebilir İş Ödülleri'nde heyecan verici bir yenilik yapıyoruz: "Sürdürülebilirlikte Yapay Zeka Uygulamaları" ödül kategorisi!

Yapay zekanın karmaşık sistemleri ölçme, tahmin etme ve optimize etme yetenekleri, geleneksel ana-

“Günümüzde teknolojik gelişmeler, sürdürülebilirlik çabalarını destekleyen önemli bir araç haline geldi. Teknolojinin sağladığı veri analitiği, yapay zeka, nesnelerin interneti gibi yenilikler, işletmelerin kaynak kullanımını optimize etmesine, atık yönetimini iyileştirmesine ve çevresel etkilerini azaltmasına olanak tanıyor”

litik yöntemler için normalde çok güç olan zorlukların ele alınmasında önemli bir rol oynuyor. Bu ödül veri analizi, tedarik zinciri yönetimi, enerji verimliliği, lojistik optimizasyonu, etkin geridönüşüm ve daha birçok alanda süreçleri geliştirmek ve sorunları çözmek amacı ile yapay zeka teknolojilerinin yönlendirdiği bir sürdürülebilirlik yaklaşımı ile geliştirilen iş modeli/projelere verilecek.

DÖNGÜSEL EKONOMİ DÖNÜŞÜMÜ (YENİ KATEGORİ)

Döngüsel Ekonomi Dönüşümü: Malzemelerin Yeniden Değerlendirilmesi

Döngüsel ekonomi, iş dünyasında bir dönüşüm çağını temsil ediyor! Malzemelerin asla atık haline gelmediği ve doğanın yenilendiği bir sistem. Doğrusal al-üret modeller yerine ürün ve malzemelerin bakım, yeniden kullanım, yenileme, yeniden üretim, geridönüşüm ve kompostlama gibi süreçlerle dolaşımda tutulduğu, döngüsel ekonomi ilkeleri çerçevesinde bütüncül bir yönetim bilinci ile geliştirilen iş modeli/projeler bu kategoride değerlendiriliyor.

Dijital dönüşüm esas alınarak çevrimiçi sistem üzerinden gerçekleşen [başvuru süreci](#), 12 Haziran'a kadar devam edecek.

“GIDA ÜRETİM YERLERİNDE GIDA İSRAFI İLE MÜCADELE KILAVUZU” HAZIRLANDI

Günümüz ve gelecek nesiller için sağlıklı, güvenilir ve daha iyi gıda hedefi doğrultusunda değişim ve dönüşümünü hızlandırmak misyonuyla ve Sürdürülebilirlik Akademisi'nin yürütücülüğüyle 2015 yılında kurulan Sürdürülebilir Gıda Platformu, tüm ekosistemi kapsayan üyeleri ile çalışmalarına devam ediyor.

Sürdürülebilir Gıda Platformu, bu çalışmalara bir yenisini daha ekleyerek Gıda Atığı ve Kaybı çalışma grubu üyeleriyle birlikte beş farklı sektör kapsamında Gıda Üretim Yerlerinde Gıda İsrafı ile Mücadele Kılavuzu'nun yazılmasını sağladı. Bilindiği üzere global olarak, üretilen her 3 gıdadan 1'i ne yazık ki çöpe atılıyor. Gıda üretiminde hammadde, su, toprak, işgücü ve zaman kullanılırken bir gıda çöpe atıldığında bu kullanılan kaynaklar da gıda ile birlikte çöpe atılıyor. Bir yandan sınırsız olmayan hammadde, su, doğal kaynaklar günden güne azalırken ve bir yandan da dünyada açlıkla mücadele eden insanlar artarken mevcut doğal kaynakların etkin şekilde kullanılması, gıdanın sorumlu bir şekilde üretilmesi ve tüketilmesi oldukça kritik hale geliyor. Bu nedenle gıdada yaşanan kayıp ve israflar için hem bireysel anlamda hem de sektörel bazda ortak çalışmalar yapılması önem arz ediyor.

Bu farkındalık ve bilinç ile yola çıkarak Gıda Atığı ve Yönetimi başkanı Migros başta olmak üzere, çalışma grubu üyesi Balparmak, Banvit, Doğadan, Eker, K.F.C. Gıda, Kızılay İçecek, Muratbey, Pınar Su ve İçecek, Reis Gıda, Uludağ İçecek, gıda üretim sektöründe gıda kayıplarının azaltılmasına yönelik beş farklı kılavuzun hazırlanmasında katkılar ortaya koydu. Kırmızı Et ve Kümes Hayvanları, Süt ve Süt Ürünleri, Alkolsüz İçecekler, Bal ve Arı Ürünleri, Hububat, Kuru Meyve ve Çay sektörleri kapsamında hazırlanan kılavuzlarda iki bölüm yer alıyor. İlk bölümde, dünyada ve ülkemizdeki gıda kaybı ve israfının mevcut durumu, azaltılmasının önemi ve potansiyel çözüm örneklerine yer veriliyor. İkinci bölümde ise o sektör özelinde proses kayıpları ve iyi üretim uygulamaları detaylandırıyor. Bu iyi üretim uygulamalarına örnek olarak, doğru hammadde seçimi, ambalaj teknolojisi, eğitimler, doğru etiketleme ve raf ömrü gibi konuları buluyor. Kılavuzun en son bölümünde de geri kazanım hiyerarşisine uygun olarak başış, biyogaz ve kompost yöntemleriyle ilgili bilgilere yer veriliyor.

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı'nın da “Gıdanı Koru” çalışmaları kapsamında görüş ve değerlendirmeleriyle katkılar sağladığı ve herkesin erişimine açık olan kılavuzlara [buradan](#) erişim sağlayabilirsiniz.

Bahar Nihal Ersözölü, İçerik Yöneticisi, Ba'ndo

Dezenformasyon ve Deepfake Teknolojisi ile Şekillenen İklim Değişikliği Algısı

Yanlış bilgi, dezenformasyon ve deepfake içerikler (derin sahtecilik), dijital çağda karşı karşıya kaldığımız en büyük tehditlerden bazıları. Bu kavramların ne anlama geldiğini, nasıl yayıldığını ve bireyler üzerindeki etkilerini anlamak, daha bilinçli ve hazırlıklı olabilmek için oldukça önemli.

Yanlış bilgi genellikle kasıtsız olarak yayılan fakat ciddi sonuçlara yola açabilen hatalı bilgidir. Örneğin, Covid-19 salgını sırasında, tedaviler ve korunma yolları hakkında yayılan yanlış bilgiler, halkın sağlık sistemlerine olan güvenini sarstı ve yanlış tedavi uygulamalarına yol açtı. [2022'de, Covid-19 aşılarna karşı olan yanlış bilgiler](#) yeniden alevlendi ve birçok toplumda yanlış anlamalara neden oldu. [Aşılarn DNA'yı değiştirdiği veya ciddi yan etkiler yarattığına dair asılsız iddialar](#), sosyal medya platformlarında geniş çapta spekülasyon yarattı.

DEZENFORMASYONUN KARANLIK YÜZÜ

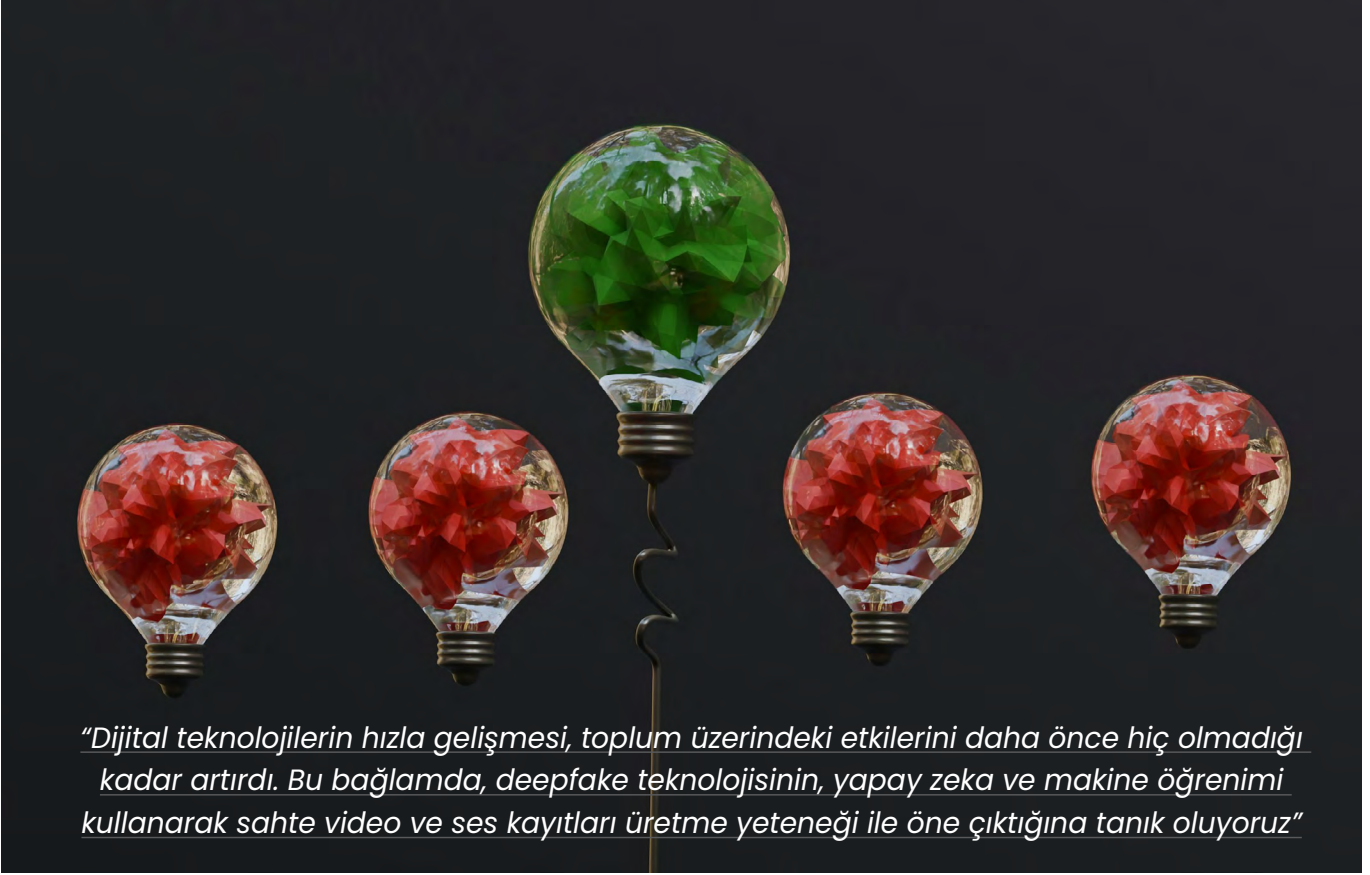
Dezenformasyon, bireyleri veya kurumları yanlış yönlendirmek ve onlara zarar vermek için tasarlanmış yalanların kasıtlı olarak oluşturulması ve yayılmasıdır. 2022'de, Rusya-Ukrayna savaşı sırasında, dezenformasyonun etkilerini daha da belirgin şekilde gördük. Rusya, Ukrayna'daki saldırıları hakkında yanlış bilgi yayarak kendi halkını ve dünya kamuoyunu manipüle etmeye çalıştı. [Mariupol'deki bir hastane saldırısının sahte olduğu](#) ve "kriz aktörleri" tarafından düzenlendiği iddia edildi. Ayrıca, seçim sahtekarlığı iddiaları da 2022'de yeniden gündeme geldi. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde, önceki yıllarda da olduğu gibi [seçim sonuçlarına güveni zedelemek amacıyla](#) yanlış bilgiler yayılmaya devam etti.

DEEPFAKE: GERÇEK VE YALANIN BULANIKLAŞMASI

Deepfake, bireylerin gerçekte söylemedikleri veya yapmadıkları şeyleri söylediklerini veya yaptıklarını ikna edici bir şekilde tasvir eden uydurma sesli veya görsel içeriktir. 2022'de, [Ukrayna Devlet Başkanı Volodimir Zelenski'nin deepfake bir videosu](#) yayımlandı. Videoda Zelenski, askerlerine silahlarını bırakmalarını ve teslim olmalarını söylüyor gibi görünüyordu. Bu video hızla yayıldı ve büyük bir kargaşaya yol açtı ancak kısa sürede sahte olduğu anlaşıldı ve kaldırıldı.

Dijital teknolojilerin hızla gelişmesi, toplum üzerin-

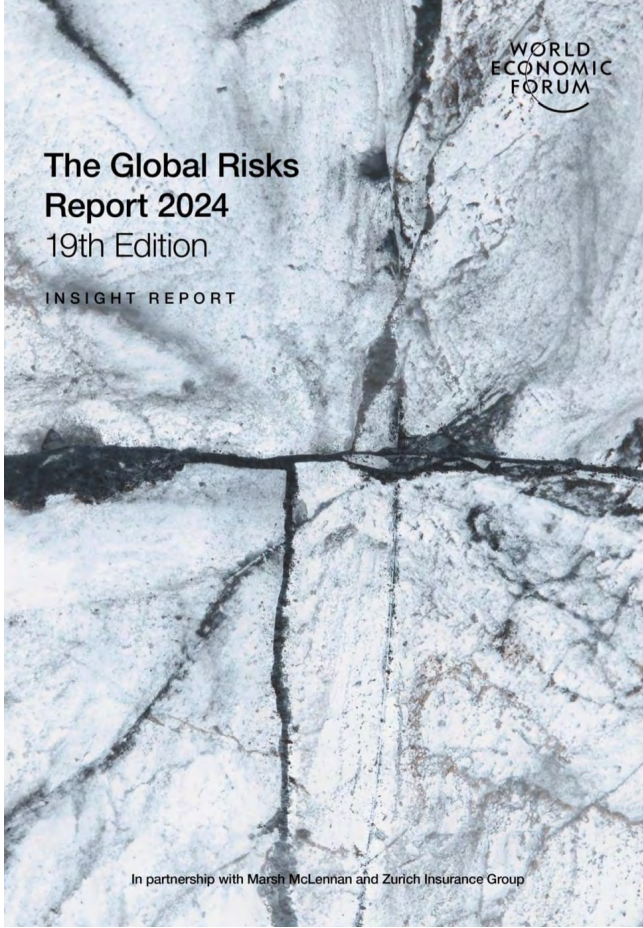
deki etkilerini daha önce hiç olmadığı kadar artırdı. Bu bağlamda, deepfake teknolojisinin, yapay zeka ve makine öğrenimi kullanarak sahte video ve ses kayıtları üretme yeteneği ile öne çıktığına tanık oluyoruz. Gerçekmiş gibi görünen bu içerikler, özellikle Çekişmeli Üretici Ağlar (GAN) sayesinde yüksek gerçekçilikle manipüle edilebiliyor.

Deepfake teknolojisinin hızla yükselmesi, dijital medya ve kamu algısı üzerinde ciddi etkiler yaratıyor. Derin öğrenme ve yapay zekadaki ilerlemelerle büyük bir ivme kazanan bu teknoloji, dezenformasyon kampanyaları için adeta biçilmiş kaftan oldu. [2024 yılında deepfake yazılım pazarı 73 milyar dolarlık dev bir endüstri](#) haline geldi. Bu teknolojinin yaygınlaşmasıyla birlikte medya ve gazeteciliğe olan kamu güveni ciddi şekilde zedeleniyor. Manipüle edilmiş video ve sesler giderek daha inandırıcı hale geldikçe sıradan insanlar için gerçeği sahteden ayırt etmek zorlaşıyor. Medyaya karşı artan şüphecilik ise demokratik süreçleri ve basının iktidarı denetleme rolünü ciddi şekilde baltalayabilir.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ALGISI NASIL MANİPÜLE EDİLİR?

İklim değişikliği, oldukça karmaşık ve kutuplaştırıcı bir konu. Bu nedenle dezenformasyon için ideal bir hedef haline gelmiş durumda. Deepfake'ler, iklim verileri hakkında yanlış anlatılar yaratabilir, bilimsel uzlaşmayı çarpıtabilir veya güvenilir bilim insanlarının ve politika yapımcıların sahte beyanlarını üretebilir. Bu tür dezenformasyonlar insanlar arasında kafa karışıklığına ve hareketsizliğe neden olarak iklim değişikliği ile mücadele çabalarını baltalayabilir.

[Deepfake'ler ve Aşırı İnançlar](#) başlıklı makede, deepfake teknolojisinin, videolar ve ses kayıtları üreterek kamuoyunda yanıltıcı anlatılar oluşturma yeteneğinin altı çiziliyor. Deepfake teknolojisi, özellikle sahte haberler ve bilim dışı anlatılar yayarak, insanların gerçek bilimsel verilere olan güvenini zayıflatma ve kamuoyunu yanıltma gücüne sahip. Bu bağlamda, yapılan araştırmada deepfake teknolojisinin aşırı inançlar üzerindeki etkileri etik açıdan ele alınmış. Deepfake içeriklerinin, yanlış bilgilendirmenin güçlü

bir aracı olarak kullanılabilmesi ve toplumsal algı ve inanç sistemleri üzerinde ciddi etkiler yaratabileceği tespit edilmiş. Araştırma, vaka çalışmaları ile derinlemesine bir etik değerlendirme sunuyor. Kullanılan yöntemler arasında ifade özgürlüğü ve toplumsal zarar gibi ahlaki ilkeler ele alınmış. Üç farklı vaka çalışması üzerinden derinlemesine analiz yapılmış ve deepfake teknolojisinin manipülasyon potansiyeli, etik sorunları ve toplumsal zararları üzerine odaklanılmış.

Bir başka önemli araştırma olan [Sadece Bir Deepfake! Yanlış Bilgilerin Etiketlenmesinin Etkisinin Araştırılması](#) başlıklı çalışma, yanıltıcı bilgilendirmenin "deepfake" olarak etiketlenmesinin kamu inanç sistemleri üzerindeki etkisini inceliyor. Çalışma, insanların otantik iklim verilerini ve haberlerini uydurma olarak reddetme eğilimlerini araştırıyor. Bu psikolojik mekanizmalar, özellikle deepfake olarak etiketlenmiş içeriklerin insanlar üzerindeki etkilerini anlamak için önemli. Yanıltıcı içeriklerin deepfake

"Hükümetler, teknoloji şirketleri ve sivil toplum kuruluşları, bireylerin benzerliklerinin izinsiz kullanımına karşı koruma sağlayan yasal çerçeveler oluşturmalı ve zararlı deepfake'leri üreten ve yayanların hesap verebilirliğini sağlamayı içeren düzenlemeler geliştirmeli ve uygulamalıdır"

olarak tanımlanması, insanların bu içeriklere olan tepkilerini ve inançlarını şekillendirebilir.

Dünya Ekonomik Forumu'nun [2024 Küresel Riskler Raporu](#), deepfake'ler dahil olmak üzere yanlış bilgi ve dezenformasyonu önemli kısa vadeli riskler arasında sayıyor. Rapor, bu tür taktiklerin toplumsal kutuplaşmayı artırabileceğini ve yeni seçilen hükümetlere olan güveni zayıflatabileceğini belirtiyor. Deepfake tehditleriyle başa çıkmak için çok yönlü bir yaklaşım benimsemek şart. Öncelikle, multimedya içeriklerinin yayılmadan önce doğruluğunu kontrol edebilen ve gerçek zamanlı olarak deepfake'leri tespit edebilen yapay zeka tabanlı araçlara yatırım yapılmalı.

Ayrıca, kamuoyunu deepfake'lerin tehlikeleri ve eleştirel düşünmenin önemi konusunda eğitmek, bireylerin manipüle edilmiş içeriği tanıyabilmelerini ve dezenformasyon kampanyalarını anlayabilmelerini sağlayacaktır.

Hükümetler, teknoloji şirketleri ve sivil toplum kuruluşları, bireylerin benzerliklerinin izinsiz kullanımına karşı koruma sağlayan yasal çerçeveler oluşturmalı ve zararlı deepfake'leri üreten ve yayanların hesap verebilirliğini sağlamayı içeren düzenlemeler geliştirmeli ve uygulamalıdır.

Bu teknolojinin kötüye kullanımını tespit etmek ve önlemek için stratejilerimiz de sürekli olarak evrim geçirmek zorunda. Bilgi çağında güvenli bir geleceği şekillendirmek için kamuoyunun bilinçlenmesi, teknolojik savunmaların güçlendirilmesi ve küresel işbirliği, deepfake'lerin iklim değişikliği algısı üzerindeki etkisini azaltmak ve demokratik toplumların işleyişi için gerekli olan güveni korumak için dönüm noktası niteliğinde eylemler olacaktır. #

Tedavi gören çocuklar için

umudu,

geleceğimiz için

doğayı koruyun!

Hemen İncele

Şeytan Yoktur. Peki ya Hukuk?

Bir paradokstur adalet istemek. Mazlumun zalimden dilendiği bir eşitlik talebidir adalet, ki nesnenin tabiatına aykırıdır. Sistem tarafından istismar edilmiş bedenler olarak bireylerin, sistem tarafından yaratılan ve dayatılan mağduriyetlerini gidermek umuduyla yine sisteme başvurmasına hukuk denir. Umut demişken, umudu sistem doğurur, adalet bir umuttur. Ve Friedrich Nietzsche'nin de dediği gibi, "Umut kötülüklerin en büyüğüdür çünkü işkenceyi uzatır".

 Nihat NUYAN

Amerikan sinemasının eğlenceyi bir endüstri haline getirerek pazarlama stratejisinin bir ürünü olan Akademi Ödülleri veya bilinen adıyla Oscar Ödülleri, her yıl gişede izlenme rekorları kıran yüksek maliyetli filmlerin yüksek hasılatlarına göz kırpan bir işleyişe sahip. Benzetmek gerekirse "Ne kadar çok izleniyorsa o kadar iyidir" şeklinde bir pragmatizmin hüküm sürdüğü ticari sinemanın karşısında, sanatsal kaygılarla film yapma eğiliminde bulunan ve Bağımsız Sinema olarak adlandırılan Avrupa Sineması'nı konumlandırmak mümkün. Avrupa Sineması açısın-

dan film, kültür endüstrisinin ticari bir metası olarak pazarlanan eğlencelik bir gösteriden ziyade, sosyopolitik hususlarda yükseltilecek bir tür karşı duruş olarak görülür. Bu bağlamda 1930'larda Almanya'da Dışavurumculuk, 1940'larda İtalya'da Yeni Gerçekçilik ve 1960'larda Fransa'da Yeni Dalga gibi politik ve estetik sinema akımlarının ticari film endüstrisine yönelik de muhalif bir düşünüş faaliyeti olarak hareket alanı bulduğu söylenebilir. Kuşkusuz, ticari Hollywood filmlerinin olduğu kadar değilse de politik Bağımsız Sinema'nın da serüveni-

ni kapitalizmin dışlıleri arasında yer yer ezilerek, bazen de dışlılerden bir kısmına dönüşerek sürdürdüğünü eklemekte fayda var. Yine de sinemayı eğlence kültürünün bir parçası olmanın ötesinde görenler için Bağımsız Sinema'nın kurtarıcı rolünü yadsımamak gerekir.

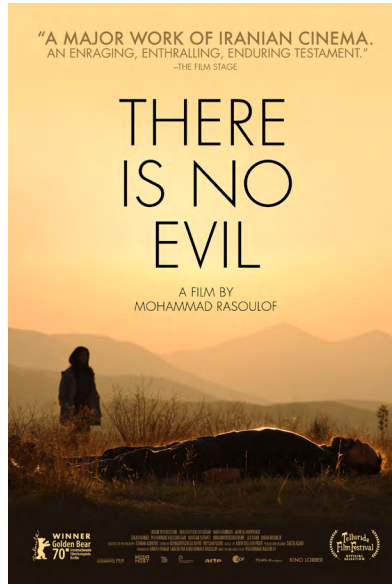
Diğer taraftan, Kıta Avrupası dışında üretim yaparak dünya sinema literatüründe isim yapan ülke sinemalarının başında İran Sineması'nın geldiğini düşünmek ilk elden şaşırtıcı olmayacaktır. Gerek Berlin veya Venedik gerekse de Cannes Film Festivali, İranlı yönetmenlerin alternatif ve derin politik tartışmalar yürüten filmlerinin sıklıkla gösterim ve ödüllerle döndükleri Avrupalı ve görece bağımsız festivaller. Nitekim bu yıl da Cannes'da dünya prömyerini yapan filmlerden biri, İranlı yönetmen Mohammad Rasoulof'un The Seed of the Sacred Fig (Kutsal İncir Tohumu) filmiydi ki Altın Palmiye için yarışıp En İyi Senaryo Ödülü ile evine döndü. Evine dönemedi! Çünkü dakikalarca ayakta alkışlanan ve izleyici tarafından festivalin en iyi filmi olarak oylan filmin yönetmeni, yıllarca hapis ve kırbaç cezalarına çarptırıldıktan sonra ülkesinden kaçmak zorunda kaldı. Rasoulof artık evsiz, sürgünde bir yönetmen...

DÜRÜST BİR ADAM

Yönetmen Rasoulof, 2017 yılında Cannes Film Festivali'nde Belirli Bir Bakış ödülü kazanan **A Man of Integrity** (Dürüst Bir Adam) filminde; İran İslam Cumhuriyeti rejimini minör bir örnek olarak ele alıp bürokratik ve hukuksal işleyişi eleştirel bir bakış açısından değerlendiriyor. Kapitalizmin bir gereği ola-

“Adalet ve vicdan ikileminde bir tartışma yürüten film, sert bir tokattan ziyade kafatasına alınmış hafif bir balyoz darbesine benziyor. Paramparça etmeye yetiyor”

ŞEYTAN YOKTUR

2020 yılında düzenlenen Berlin Film Festivali'nde, en büyük ödül olan Altın Ayı'yı alan **There is no Evil** (Şeytan Yoktur) filmi, İran'da yürürlükte olan idam

rak daha fazla kâr elde etme hedefi doğrultusunda çevreye, ekonomiye ve canlıların hayatına en ufak bir tereddüt dahi duymadan zarar veren büyük şirketler, bankalar ve kendi çıkarları doğrultusunda hareket eden, rüşveti olağan akışın bir parçası haline getiren bürokrasi karşısında bir bireyin dürüst kalma çabasına odaklanıyor. Elbette, başaramıyor birey. Dürüst kalmak çünkü demokratik işleyişe uygun değil. Demokrasi, dürüstlüğün bürokratik olarak kolayca manipüle edilebileceği alanlar sunar hatta. İyi niyet üzerine kurulu yönetim modellerinde, kurumu temsil eden kişilerin iyi niyetine dair meclis açılışlarındaki yeminlerinden başka güvence yoktur halk bakımından. Bürokrat yemin eder lakin bürokrasi, içilen antlarla çalışmaz. Bürokrasi; yaralı halde acı çeken bir sokak hayvanı için yardım talebinde bulunduğumda belediye çalışanının hatırlattığı şeydir: Vicdan üzerinden değil, yönetmelik üzerinden hareket eder bürokrasi.

Bu yüzdendir ki Rasoulof'un filminde de zulmün resmini çizen kişi mazlumdur. Ve zalim olmanın kaçınılmaz gereğiyle yüzleşir. Filmlerinin talihi ile yönetmeninki paralel ilerler. Bu filmi; devlet ile ilgili gizli bilgilerin alenen yayılması ve rejim karşıtı propaganda olarak nitelendirilir. Yönetmene ayrı zamanlarda çeşitli hapis cezaları verilir ki bu filminden dolayı da hapse atılır.

“Cannes’da mikrofon uzatılan yönetmen, sürgünde yaşamak zorunda kalan herkesin bir gün evine dönmek üzere hazırda bir valizi olduğunu söylediğinde, yanında oturmakta olan ve yıllardır ülkesine dönemeyen oyuncu Golshifteh Farahani gözyaşlarını tutamadı”

cezası ile ilgili dört öyküden oluşan bir yapıya sahip. İran sinemasına özgü anlatı tekniklerini kullanan yönetmenin sinematografik olarak yüksek frekanslı bir etki yarattığını söylemek olanaklı. Özellikle filmin ilk bölümünün son sahnesinin, sinema sanatının en iyi imajlarından biri olduğu kanaatindeyim. Adalet ve vicdan ikileminde bir tartışma yürüten film, sert bir tokattan ziyade kafatasına alınmış hafif bir balyoz darbesine benziyor. Paramparça etmeye yetiyor. Rasoulof’un filmlerini, izin alması mümkün olmadığı ve sıklıkla “film çekmeme cezasına” çarptırıldığı için genellikle gizli yollarla kayda aldığını belirtmekte fayda var. Şeytan Yoktur filminde anlatılan öykülerin kendi yaşantısından esintiler barındırdığını ifade eder. Asıl mesele insanın eylemlerinden duyduğu sorumluluk duygusudur. Hannah Arendt’in Karl Adolf Eichmann’ın Kudüs’te yargılanması üzerinden yazdığı *Kötülüğün Sıradanlığı* kitabının da ana izleğini bu tartışma oluşturur.

Şeytan Yoktur, hukuk üzerinden iktidarlara atfedilen kutsiyete yönelik sert bir eleştiri. Aslında hukuk vardır ve egemenin ellerinde şekillenir. Bir paradokstur adalet istemek. Mazlumun zalimden dilendiği bir eşitlik talebidir adalet, ki nesnenin tabiatına aykırıdır. Sistem tarafından istismar edilmiş bedenler olarak bireylerin, sistem tarafından yaratılan ve dayatılan mağduriyetlerini gidermek **umuduyla** yine sisteme başvurmasına hukuk denir. Umut demişken, umudu sistem doğurur, adalet bir umuttur. Ve Friedrich Nietzsche’nin dediği gibi “Umut kötülüklerin en büyüğüdür, çünkü işkenceyi uzatır”.

KUTSAL İNCİR TOHUMU

Yönetmenin 2024 yapımı son filmi **The Seed of the Sacred Fig** (Kutsal İncir Tohumu) bu yıl düzenlenen

Cannes Film Festivali’nde Altın Palmiye için yarışırken dünya prömiyerinde seyirciyle buluştu. Filmin Cannes seçkisine kabul edildiğini duyan İran rejimi yönetmeni “Ulusal güvenliğe karşı toplanmak ve gizli anlaşma yapmak, sisteme karşı propaganda yapmak” suçlamaları dahil birçok suçtan yargılayıp **sekiz yıl hapis ve kırbaç cezasına** çarptırdı. Neyse ki Rasoulof’un “hayatlarını tehlikeye atan insanların” yardımıyla ülkesinden kaçabildiği haberini aldık birkaç gün sonrasında.

Kutsal İncir Tohumu, rejim karşıtı protestoların yapıldığı yakın dönemde idam mahkemelerindeki bir hakimin gizemli şekilde kaybolan silahı üzerinden sisteme yöneltilmiş bir eleştiri... Cannes’da mikrofon uzatılan yönetmen, sürgünde yaşamak zorunda kalan herkesin bir gün evine dönmek üzere hazırda bir valizi olduğunu söylediğinde, yanında oturmakta olan ve yıllardır ülkesine dönemeyen oyuncu Golshifteh Farahani gözyaşlarını tutamadı. Farahani, İran rejiminin dayatmalarına karşı çıktığı için sürgünde yaşamak zorunda kalan binlerce isimden biri. Yıllar önce, kadınların özgürce giyinmesini savunmak adına bedenini sergilediği için hakkında ölüm fermanları yayımlanan bir kadın Farahani.

Devlet denen organizma, şiddet uygulama hakkını kendi yarattığı hukuk sistemiyle meşrulaştıran ve şiddeti bir disiplin aracı olarak hukuk üzerinden uygulayan bir yapıya sahip. Devlet için “birlikte yaşamak” denen şey, aynı fikirde olmayanların izole edilmesi, toplum dışına itilmesi ve homojen bir vatandaşlığın inşa edilmesinden ibaret olabilir... #

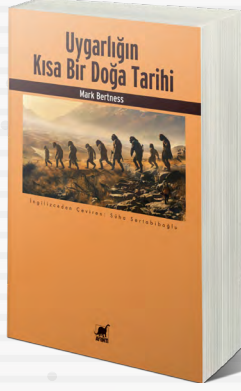
Uygarlığın Kısa Bir Doğa Tarihi

Yazar: Mark Bertness

Çeviri: Sûha Sertabiboğlu

Yayınevi: Ayrıntı Yayınları

Ekolojist Mark Bertness'in, geçtiğimiz yarım yüzyılda bilim insanlarının ve akademisyenlerin doğal dünya, evrim ve insanlar hakkında öğrendiklerini aktarmak amacıyla kaleme aldığı çalışması, insanların dünyadaki diğer organizmalara ve karmaşık sistemlere ne kadar bağımlı ve ilişkili olduğunu ortaya koymayı ve evrimin sadece rekabet olduğu yolundaki fikri değiştirmeyi hedefliyor. Bertness [kitabında](#), insanların ve diğer canlıların yalnızca birbirlerini yok ederek ve mücadele ederek değil, aynı zamanda türler arası dayanışma ve uyum sayesinde de günümüze ulaştığından söz ediyor. İki milyar yıl önceden günümüze kadarki evrimsel süreci takip ederek rekabet ve işbirliğinin karşıt güçlerinin günümüz insanlarına, hayvanlara ve bitkilere nasıl yön verdiğinin hikayesini aktarıyor. Dünya üzerindeki insan etkisinin hiç olmadığı kadar arttığı günümüz koşullarında, dünyaya ve birlikte yaşadığımız tüm canlılara ne kadar bağlı olduğumuzun anlatılması özellikle önemli. Çünkü bu anlatı hem bencillik ve rekabet söylemini aşıyor hem de geleceğe dair yeni kavrayışlar edinmemizi sağlıyor.

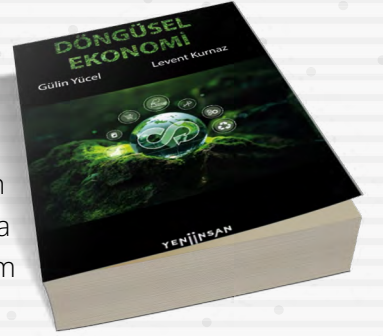

Döngüsel Ekonomi

Yazarlar: Gülin Yücel, Levent Kurnaz

Yayınevi: Yeni İnsan

Sürdürülebilirlik konularında düşünen, yazar ve çalışan Gülin Yücel ile Levent Kurnaz, her tür paydaşın konuyu doğru anlaması ve doğru noktalardan harekete geçebilmesi için sürdürdükleri mücadelenin kitap olarak ilk ortak verimini "Yeni Gerçeğimiz: Sürdürülebilirlik" ile ortaya koymuşlardı. Sürdürülebilirlik gibi geniş bir kavrama tarihsel bir perspektifle bakan yazarlar, özellikle iklim krizi kavramını tarımdan mülteciliğe kadar pek çok açıdan irdelemişlerdi. Ve bu ilk kitabı, "At gitsin' kültüründen 'döngüsel ekonomi' kültürüne nasıl geleceğiz?" sorusuna cevap arayan bir makale ile bitirmişlerdi. Daha kapsamlı bir yanıtı hak eden bu ihtiyaç, [Döngüsel Ekonomi](#) kitabını ortaya çıkardı. "Tarımdan lojistiğe, tekstilden şehirciliğe döngüsel bir bakışa nasıl kavuşabiliriz?" Bu konuda bir yol haritası sunan Döngüsel Ekonomi kitabı, kısaca "Yeryüzünün sınırlarıyla yaşamayı öğrenmeliyiz" diyor. Ürkmeden ve yılmadan sorularımıza cevap aramalıyız. Değişim tam da buradan başlıyor.

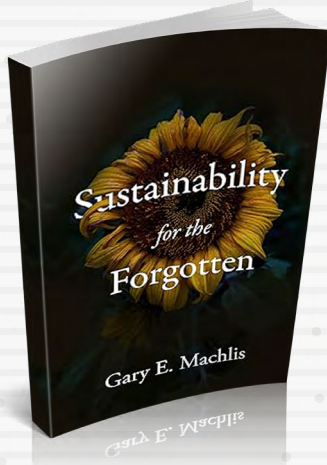

Sustainability for the Forgotten (Unutulanlar için Sürdürülebilirlik)

Yazar: Gary E. Machlis

Yayınevi: University of Utah Press

Unutulanlar için Sürdürülebilirlik, sürdürülebilirlik tarihi, politikaları ve uygulamalarıyla yüzleşiyor. Mevcut sürdürülebilirlik yaklaşımlarının en yoksullar, yoksulluk sarmalındakiler, doğal afet kurbanları, mülteciler, ezilenler için yararlılığını sorguluyor ve soruyor: "Nasıl daha iyisini yapabiliriz?"

Verdiği örneklerle El Salvador'un kahvehanelerinden Amerikan Appalachia'nın kömür ülkesine, Detroit sokaklarından Yunanistan'daki mülteci kamplarına ve zenginlerin lüks metropollerine kadar uzanıyor. Sürdürülebilirliği, eleştirel bir gözle ve unutulmuşların duyulmasını sağlamaya vurgu yaparak inceleyen [kitap](#), çağdaş sürdürülebilirlik hareketine meydan okuyan geniş ve kapsamlı anlatımıyla, "Unutulanlar için sürdürülebilirlik ne olacak?" sorusunu yöneltiyor.